

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI
HALI, KİLİM VE ESKİ KUMAŞ DESENLERİ PROGRAMI

STRATONİKEİA ANTİK KENT KALINTILARI ÜZERİNDEKİ SÜSLEMELERİN
KİLİM TASARIMLARI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ VE UYGULANMASI

(Yüksek Lisans Eser Metni)

Hazırlayan:
20162309015 Şenay SUBAŞI AVAR

Danışman:
Doç. Naime Didem ÖZ

İSTANBUL –2020

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	II
ÖZET.....	III
SUMMARY.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	VII
ÇİZİMLER LİSTESİ.....	XV
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	4
1.2. Çalışmanın Kapsamı.....	4
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	4
2. STRATONİKEİA ANTİK KENTİ.....	6
2.1. Bulunduğu yer.....	6
2.2. Tarihi süreci.....	7
3. STRATONİKEİA ANTİK KENT KALINTILARI ÜZERİNDE BULUNAN MOTİFLERİN KİLİM TASARIMLARI OLARAK UYGULANMASI.....	22
3.1. Kilim Tanımı ve Tarihçesi	22
3.2. Anadolu Kilimlerinin Teknik ve Kompozisyon Özellikleri	25
4. DESEN ÇÖZÜMLEMELERİ.....	28
5. YENİ TASARIM ÖNERİLERİ.....	58
6. KİLİM TASARIMININ UYGULAMA SÜRECİ.....	87
6.1. İpliklerin Boyama İşlemi.....	91
6.2. Kilimin Dokuma Süreci.....	107
7. DEĞERLENDİRME.....	122
8. SONUÇ.....	125
9. KAYNAKLAR.....	127
10. ÖZGEÇMİŞ.....	131

ÖNSÖZ

Stratonikeia Antik Kenti, ülkemiz topraklarında bulunan Muğla ili Yatağan ilçesi Eskihisar köyünde yer alan kültürel zenginliklerden biridir. Tarihi binlerce yıllık geçmişe dayanan bu antik kentte, bilinen ilk kazı çalışmaları 1977 yılında başlanmıştır ve halen sürdürülmektedir.

Bugüne kadar yapmış olduğum kültürel içerikli geziler içinde, barındırdığı kalıntılardan görsel olarak beslenebileceğime inandığım bu antik kent beni oldukça etkilemiştir. Tarihe tanıklık etmiş ve halen eden antik kentin kazı alanında iki gün boyunca vakit geçirmiş olmanın etkisinde kaldığımı belirtmek isterim.

Şimdiye kadar arkeoloji ve sanat tarihi açısından değerlendirilen ve tezime konu olan Stratonikeia kalıntıları üzerindeki süslemeler bu çalışmada, estetik açıdan ilk kez değerlendirilmiş ve günümüze yeni desen tasarımları olarak aktarılması amaçlanmıştır. Süslemelerin her biri motif olarak ele alınmış, aslına uygun şekilde bilgisayarda Tecxelle programında çizimleri yapılmış ve kilim tasarımları olarak değerlendirilmiştir. Çalışılması oldukça keyifli bu tasarımların, ileride yapacağım çalışmalar için beni besleyebilecek nitelikte bir kaynak olacağını da düşünmekteyim.

Eser metninin oluşma süresince beni yönlendiren ve desteklerini esirgemeyen sevgili danışman hocam Doç. Naime Didem ÖZ'e, fikirlerini benimle paylaşan Arş. Gör. Esen BAYDEMİR'e, antik kent bölgesinde konaklama ve araştırma imkânını tarafıma bizzat sağlayan Stratonikeia Kazı Başkanı Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT ve kazı ekibine, tasarımlarımın kilime uygulanmasında ve bu sürecin en doğru şekilde yürütülmesinde emeği geçen, aynı zamanda bana röportaj olanağı sağlayarak kilim hakkındaki bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan halı ve kilim üreticisi Mehmet ŞANLI'ya ve son olarak kilimlerimin dokunmasında emeği geçen Manisa iline bağlı Yeniköy'de yaşamını sürdüren halı-kilim dokumacısı Nadire ALTUN'a teşekkürü borç bilirim.

Mayıs, 2020

Şenay SUBAŞI AVAR

ÖZET

(STRATONİKEİA ANTİK KENT KALINTILARI ÜZERİNDEKİ SÜSLEMELERİN KİLİM TASARIMLARI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ VE UYGULANMASI)

Birden fazla uygarlığın hüküm sürdüğü Stratonikeia Antik Kenti, yaklaşık 3500 yıllık bir tarihe ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede 1977 yılından itibaren süregelen bilimsel kazı ve araştırmaların öncülüğünde, Stratonikeia'nın potansiyeli gün yüzüne çıkarılmaya devam etmekte ve her geçen gün kentin ziyaretçi sayısında artış olduğu gözlenmektedir.

Bu çalışma, Stratonikeia Antik Kenti'ne yapılan gezi esnasında kentin içinde bulunduğu yerleşim dokusu ve kazı alanında bulunan kalıntılardan ilham alınarak ortaya konulmuştur. Çalışmada kullanılmak üzere kazı alanında görülebilir durumdaki süslemelerin üstünde yer alan kalıntıların fotoğraf çekimleri yapılmış ve kazı ekibinden bölgede yürütülen çalışma ve kalıntılar ile ilgili bilgi edinilmiştir.

Çalışmanın ilk üç bölümünde sırasıyla antik kentin konumu ve tarihçesi, kilim dokumasının tarihi ile dokuma teknikleri hakkında teorik bilgi verilmiştir. “Desen Çözümlemeleri” başlıklı bölümde, kalıntıların fotoğraflarına yer verilmiştir. Kalıntıların üzerlerinde bulunan süslemelerin aslına uygun şekilde bilgisayarda çizilmiş görselleri ve renklendirilmiş motiflerin örnekleri de bu bölümde yer almaktadır. Yeni Tasarım Önerileri bölümünde, çalışmanın amacına yönelik olarak kalıntılar üzerinde bulunan süslemelerin, kilim tasarımına uyarlanmış şekillerine yer verilmiştir. Tasarımların Uygulama Süreci bölümünde, yeni tasarım önerilerinden birinin kilim olarak uygulanması ve dokuma aşamaları üzerine detaylı bilgi verilmiştir.

Stratonikeia Antik Kenti'nin kalıntıları üzerindeki bezemeler, ait olduğu dönemden çıkarılıp, kilim dokuma tekniğine aktarılmıştır. Dolayısıyla, Stratonikeia

Antik Kenti motifleri, bu çalışma ile günümüze taşınmış, yaşamın bir parçası olan güncel tasarımlarla tekstil sanatına yeni bir anlayış getirmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Stratonikeia, Tasarım, Süsleme, Kilim, Dokuma

SUMMARY

(THE EVALUATION AND APPLICATION OF ORNAMENTS ON STRATONIKEIA ANCIENT CITY REMAINS AS KILIM DESIGNS)

The ancient city of Stratonikeia, where multiple civilizations reign, is home to approximately 3500 years of history. Under the leadership of scientific excavations and researches in the region since 1977, the potential of Stratonikeia continues to be unearthed and the number of visitors of the city is increasing day by day.

This study was inspired by the settlement texture of the Stratonikeia Ancient City and the remains found in the excavation area. For use in the study, photographs of the remains on top of the visible ornaments in the excavation area were taken, and information was obtained from the excavation team about the works and ruins carried out in the region.

In the first three sections of the study, theoretical information about the location and history of the ancient city, the history of kilim weaving and weaving techniques are given respectively. In the section entitled Pattern Analysis, photographs of the ruins are given. Computer-generated visuals of the ornaments on the ruins and examples of colored motifs are also included in this section. In the New Design Suggestions section, for the purpose of the study, the ornaments on the ruins are adapted to the kilim rug design. In the application Process of Designs section, detailed information on the application of one of the new design suggestions as a kilim, and its weaving stages is given.

The ornaments on the ruins of Stratonikeia Ancient City were removed from the period they belonged, and transferred to the kilim weaving technique. Therefore, Stratonikeia Ancient City motifs have been brought to our day with this work, and brought a new approach to textile art with up-to-date designs that are a part of life.

KEYWORDS: Stratonikeia, Design, Ornament, Kilim, Weaving

KISALTMALAR LİSTESİ

A.g.m.	: Adı geçen makale
A.g.k.	: Adı geçen kitap
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
cm	: Santimetre
kg	: Kilogram
L.	: Latince
mg	: Miligram
m	: Metre
s.	: Sayfa
yy.	: Yüzyıl
TDK	: Türk Dil Kurumu

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1.1. BDA1 Numaralı Dokuma Atölyesi Kalıntıları	3
(Fotoğraf Kaynağı: Börükçü 2003-2006 Yılları Kazıları, Bilal SÖĞÜT Arşivi)	
Fotoğraf 1.2. Namazlık.....	3
(Fotoğraf Kaynağı: Bilal SÖĞÜT, Stratonikeia (Eskihisar) ve Kutsal Alanları, s.178)	
Fotoğraf 2.1. Stratonikeia Antik Kenti Şehir Haritası.....	6
(Fotoğraf Kaynağı: http://bikeclassical.blogspot.com/2016/10/stratonikeia-of-caria.html)	
Fotoğraf 2.2. Stratonikeia Antik Kent kalıntılarından örnekler.....	8
(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)	
Fotoğraf 2.3. Kuzey Şehir Kapısı ve devamındaki Kuzey Sütunlu Cadde.....	9
(Fotoğraf Kaynağı: Stratonikeia 2015 Yılı Çalışmaları: Yerleşim ve Kentleşme, s.158, Bilal Söğüt)	
Fotoğraf 2.4. Kazı alanından Augustos Dönemi Korinth başlığı.....	10
(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)	
Fotoğraf 2.5. Kilise zemininde bulunan mimari döşemeden detay.....	11
(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)	
Fotoğraf 2.6. Gymnasion	13
(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)	
Fotoğraf 2.7. Nekropol.....	14

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)

Fotoğraf 2.8. Bouleuterion'un iç kısmı (Meclis).....15

(Fotoğraf Kaynağı: <https://businesssturkeytoday.com/historical-stratonikeia-in-mugla-known-as-the-city-of-gladiators-and-love-welcomes-visitors-again.html>)

Fotoğraf 2.9. Tiyatro16

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)

Fotoğraf 2.10. Tiyatro kalıntıları-1.....16

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)

Fotoğraf 2.11. Tiyatro kalıntıları-2.....16

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)

Fotoğraf 2.12. Augustus- İmparatorlar Tapınağı17

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 03.08.2019)

Fotoğraf 2.13. Tapınağın 3D görünümü.....17

(Fotoğraf Kaynağı: <http://bikeclassical.blogspot.com/2016/10/stratonikeia-of-caria.html>)

Fotoğraf 2.14. Roma Hamamları18

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 2.15. Roma Hamamları19

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 2.16. Roma Hamamları gece görüşü19

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 2.17. Bouleuterion'da bulunan takvim yazıtı20

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 2.18. Restore edilen kahvehane21

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.1. Kalıntı örneği 01.....29

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.2. Kalıntı örneği 02.....30

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.3. Kalıntı örneği 03.....31

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.4. Kalıntı örneği 04.....32

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.5. Kalıntı örneği 05.....33

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.6. Kalıntı örneği 06.....34

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihsar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.7. Kalıntı örneği 07.....35

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.8. Kalıntı örneği 08.....36

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.9. Kalıntı örneği 09.....37

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.10. Kalıntı örneği 10.....38

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.11. Kalıntı örneği 11.....39

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.12. Kalıntı örneği 12.....40

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.13. Kalıntı örneği 13.....41

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.14. Kalıntı örneği 14.....42

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.15. Kalıntı örneği 15.....43

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.16. Kalıntı örneği 16.....44

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.17. Kalıntı örneği 17.....45

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.18. Kalıntı örneği 18.....46

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.19. Kalıntı örneği 19.....48

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.20. Kalıntı örneği 20.....49

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.21. Kalıntı örneği 21.....51

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.22. Kalıntı örneği 22.....52

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.23. Kalıntı örneği 23.....53

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.24. Kalıntı örneği 23-Detay 1.....53

Fotoğraf 4.25. Kalıntı örneği 23-Detay 2.....54

Fotoğraf 4.26. Kalıntı örneği 23-Detay 3.....55

Fotoğraf 4.27. Kalıntı örneği 24.....56

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 4.28. Kalıntı örneği 25.....57

(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, Muğla, Yatağan, Eskihisar Köyü, Stratonikeia Antik Kenti Kazı Alanı, 04.08.2019)

Fotoğraf 6.1. Anadolu kilimi referans no.1.....88

(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, İzmir, Kasım 2019)

Fotoğraf 6.2. Anadolu kilimi referans no.2.....89

(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, İzmir, Kasım 2019)

Fotoğraf 6.3. Anadolu kilimi referans no.3.....90

(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, İzmir, Kasım 2019)

Fotoğraf 6.4. Aksaray ilinden temin edilen yün.....91

(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Aksaray, Mayıs 2019)

Fotoğraf 6.5. Yünlerin kurutulma işlemi.....92

(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Aksaray, Mayıs 2019)

Fotoğraf 6.6. Kök boya (*Rubia tinctorum* L.).....94

(Fotoğraf Kaynağı: Naime Didem Öz, İstanbul, Kasım 2017)

Fotoğraf 6.7. Kırmızıya boyanmış yün ipliğin kazandan alınması.....95

(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)

Fotoğraf 6.8. Muhabbet Çiçeği (*Reseda luteola* L.).....96

(Fotoğraf Kaynağı: Manfred Bieber, Çorum, 1984)

Fotoğraf 6.9. Cehri Bitkisi (*Rhamnus petiolaris* Boasis L.).....97

(Fotoğraf Kaynağı: Manfred Bieber, Ürgüp, 1976)

Fotoğraf 6.10. Sarı renge boyanmış yün iplik 98

(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)

Fotoğraf 6.11. Sarı yün ipliklerin kurutulma işlemi	99
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)	
Fotoğraf 6.12. Ceviz (Juglans regia L.) rengine boyanmış yün iplik.....	100
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)	
Fotoğraf 6.13. Ceviz renkli yün ipliklerin kurutulma işlemi.....	101
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)	
Fotoğraf 6.14. Kiremit rengine boyanmış yün iplik.....	102
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)	
Fotoğraf 6.15. Krem rengine boyanmış yün iplik.....	103
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)	
Fotoğraf 6.16. Mor rengine boyanmış yün iplik.....	104
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)	
Fotoğraf 6.17. Yavruağzı rengine boyanmış yün iplik.....	105
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)	
Fotoğraf 6.18. Lacivert rengine boyanmış yün iplik.....	106
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Selçuk/İzmir, Kasım 2019)	
Fotoğraf 6.19. Tezgâhta kilimin başlangıç aşaması.....	107
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Aralık 2019)	
Fotoğraf 6.20. Kilimin sağ kısmından detay.....	108
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)	
Fotoğraf 6.21. Kilimin sol kısmından detay.....	108
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)	
Fotoğraf 6.22. Referans çizim ile kilimin dokunması.....	109
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)	

Fotoğraf 6.23. Kilim dokumadan detay.....	110
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)	
Fotoğraf 6.24. Bezemelerin arkeolojik adlandırılması.....	111
Fotoğraf 6.25. Dokuması tamamlanmış kilimin orta kısmı.....	112
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)	
Fotoğraf 6.26. Dokuması tamamlanan kilimin sol kısmından görünüm.....	113
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)	
Fotoğraf 6.27. Yıkama işlemi-1.....	114
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)	
Fotoğraf 6.28. Yıkama işlemi-2.....	115
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)	
Fotoğraf 6.29. Yıkama işlemi-3.....	116
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)	
Fotoğraf 6.30. Yıkama sonrası kilim detay.....	117
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)	
Fotoğraf 6.31. Yıkama sonrası kilimin genel görünümü.....	118
(Fotoğraf Kaynağı: Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)	
Fotoğraf 6.32. Kilim detay-2.....	119
(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, İstanbul, 15.05.2020)	
Fotoğraf 6.33. Kilim genel görünüm-1.....	120
(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, İstanbul, 15.05.2020)	
Fotoğraf 6.34. Kilim genel görünüm-2.....	121
(Fotoğraf Kaynağı: Şenay Subaşı Avar, İstanbul, 15.05.2020)	

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 3.1. Kilim şematiği.....	27
(Kaynak: A. Hull- N. Barnard, Living with Kilims, s.27)	
Çizim 4.1. Kalıntı Örneği Motifi 01'in Çizimi.....	29
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.2. Kalıntı Örneği Motifi 01'in Renklendirmesi.....	29
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.3. Kalıntı Örneği Motifi 02'nin Çizimi.....	30
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.4. Kalıntı Örneği Motifi 02'nin Renklendirmesi.....	30
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.5. Kalıntı Örneği Motifi 03'ün Çizimi.....	31
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.6. Kalıntı Örneği Motifi 03'ün Renklendirmesi.....	31
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.7. Kalıntı Örneği Motifi 04'ün Çizimi.....	32
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.8. Kalıntı Örneği Motifi 04'ün Renklendirmesi.....	32
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.9. Kalıntı Örneği Motifi 05'in Çizimi.....	33
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.10. Kalıntı Örneği Motifi 05'in Renklendirmesi.....	33
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	

Çizim 4.11. Kalıntı Örneği Motifi 06'nın Çizimi.....	34
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.12. Kalıntı Örneği Motifi 06'nın Renklendirmesi.....	34
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.13. Kalıntı Örneği Motifi 07'nin Çizimi.....	35
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.14. Kalıntı Örneği Motifi 07'nin Renklendirmesi.....	35
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.15. Kalıntı Örneği Motifi 08'in Çizimi.....	36
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.16. Kalıntı Örneği Motifi 08'in Renklendirmesi.....	36
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.17. Kalıntı Örneği Motifi 09'un Çizimi.....	37
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.18. Kalıntı Örneği Motifi 09'un Renklendirmesi.....	37
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.19. Kalıntı Örneği Motifi 10'un Çizimi.....	38
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.20. Kalıntı Örneği Motifi 10'un Renklendirmesi.....	38
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.21. Kalıntı Örneği Motifi 11'in Çizimi.....	39
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.22. Kalıntı Örneği Motifi 11'in Renklendirmesi.....	39
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	

Çizim 4.23. Kalıntı Örneği Motifi 12'nin Çizimi.....	40
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.24. Kalıntı Örneği Motifi 12'nin Renklendirmesi.....	40
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.25. Kalıntı Örneği Motifi 13'ün Çizimi.....	41
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.26. Kalıntı Örneği Motifi 13'ün Renklendirmesi.....	41
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.27. Kalıntı Örneği Motifi 14'ün Çizimi.....	42
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.28. Kalıntı Örneği Motifi 14'ün Renklendirmesi.....	42
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.29. Kalıntı Örneği Motifi 15'in Çizimi.....	43
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.30. Kalıntı Örneği Motifi 15'in Renklendirmesi.....	43
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.31. Kalıntı Örneği Motifi 16'nın Çizimi.....	44
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.32. Kalıntı Örneği Motifi 16'nın Renklendirmesi.....	44
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.33. Kalıntı Örneği Motifi 17'nin Çizimi.....	45
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.34. Kalıntı Örneği Motifi 17'nin Renklendirmesi.....	45
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	

Çizim 4.35. Kalıntı Örneği Motifi 18'in Çizimi.....	47
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.36. Kalıntı Örneği Motifi 18'in Renklendirmesi.....	47
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.37. Kalıntı Örneği Motifi 19'un Çizimi.....	48
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.38. Kalıntı Örneği Motifi 19'un Renklendirmesi.....	48
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.39. Kalıntı Örneği Motifi 20'nin Çizimi.....	50
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.40. Kalıntı Örneği Motifi 20'nin Renklendirmesi.....	50
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.41. Kalıntı Örneği Motifi 21'in Çizimi.....	51
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.42. Kalıntı Örneği Motifi 21'in Renklendirmesi.....	51
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.43. Kalıntı Örneği Motifi 22'nin Çizimi.....	52
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.44. Kalıntı Örneği Motifi 22'nin Renklendirmesi.....	52
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.45. Kalıntı Örneği Motifi 23'ün Çizimi (Detay 2).....	54
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.46. Kalıntı Örneği Motifi 23'ün Renklendirmesi (Detay 2).....	54
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	

Çizim 4.47. Kalıntı Örneği Motifi 24'ün Çizimi (Detay 2).....	54
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.48. Kalıntı Örneği Motifi 24'ün Renklendirmesi (Detay 2).....	54
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.49. Kalıntı Örneği Motifi 25'in Çizimi (Detay 3).....	55
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.50. Kalıntı Örneği Motifi 25'in Renklendirmesi (Detay 3).....	55
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.51. Kalıntı Örneği Motifi 26'nın Çizimi.....	56
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.52. Kalıntı Örneği Motifi 26'nın Renklendirmesi.....	56
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 4.53. Kalıntı Örneği Motifi 27'nin Çizimi.....	57
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 4.54. Kalıntı Örneği Motifi 27'nin Renklendirmesi.....	57
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.1. Tasarım 01.Renkendirme öncesi taslak çalışma.....	59
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 5.2. Tasarım 01.a. Tasarımın Renklendirilmiş Hali.....	60
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.3. Tasarım 01.b. Tasarımın Renk ve Desen Varyantı.....	61
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.4. Tasarım 02.Renkendirme Öncesi Taslak Çalışma.....	62
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	

Çizim 5.5. Tasarım 02- Renk varyantı 1.....	63
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.6. Tasarım 02- Renk varyantı 2.....	64
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.7. Tasarım 03. Renklendirme Öncesi Taslak Çalışma.....	65
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 5.8. Tasarım 03. Renk varyantı 1.....	66
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.9. Tasarım 03. Renk varyantı 2.....	67
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.10. Tasarım 04. Renk varyantı 1.....	68
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.11. Tasarım 04. Renk varyantı 2.....	69
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.12. Tasarım 05.....	70
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.13. Tasarım 06. Renk varyantı 1.....	71
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.14. Tasarım 06. Renk varyantı 2.....	72
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.15. Tasarım 06. Renk varyantı 3.....	73
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.16. Tasarım 07.....	74
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	

Çizim 5.17. Tasarım 08. Renklendirme Öncesi Taslak Çalışma.....	75
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 5.18. Tasarım 08.a. Tasarımın Renklendirilmiş Hali.....	76
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.19. Tasarım 09.....	77
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.20. Tasarım 09.a. Tasarımın Renk ve Desen Varyantı.....	78
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.21. Tasarım 11.....	79
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.22. Tasarım 12.....	80
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.23. Tasarım 12.a. Tasarımın Renk ve Desen Varyantı.....	81
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.24. Tasarım 13.....	82
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.25. Tasarım 14. Renklendirme Öncesi Taslak Çalışma.....	83
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında çizilmiştir.)	
Çizim 5.26. Tasarım 14.a. Tasarımın Renklendirilmiş Hali.....	84
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.27. Tasarım 14.b. Tasarımın Renk Varyantı 1.....	85
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	
Çizim 5.28: Tasarım 14.c. Tasarımın Renk Varyantı 2.....	86
(Çizim: Şenay Subaşı Avar- Texcelle programında renklendirilmiştir.)	

1. GİRİŞ

Kültürel miras alanları, geçmişte üzerlerinde hüküm sürmüş olan uygarlıkların somut ya da somut olmayan izlerini taşırlar. Her uygarlık bir önceki uygarlığın kendine özgü oluşturduğu kültürel yapısını, kendi çerçevesinde değiştirmeye ve dönüştürmeye devam eder. Günümüzde, içinde yaşadığımız birçok yerleşim yeri ve iskâna kapalı olup koruma altına alınmış alanlar dahi, halen değişim ve dönüşüme tabidir. Bu sebeple, kültürel miras alanlarımız, geçmişten bugüne kadar insan ve doğanın etkileşimi altında birbirinden bağımsız oluşan çok katmanlı alanlar olarak ifade edilir¹.

Bu bağlamda, Muğla ili Yatağan ilçesi Eskihsar köyünde yer alan Stratonikeia Antik Kenti, Anadolu'da bulunan çok katmanlı kültürel miras alanlarına gösterilebilecek en iyi örnekler arasındadır. M.Ö. 2. binden itibaren buluntulara rastlandığı bilinen Stratonikeia Antik Kenti, o günlerden beri insan-doğa etkileşiminde değişip dönüşen bir yapı ile günümüze ulaşmış çok katmanlı bir kültürel peyzaj alanı olarak tanımlanabilir. Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN), kültürel peyzajı “kültürel-doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ile evcil hayvanları kapsayan, tarihi bir olay ve kültürel-estetik değerleri beraberinde getiren coğrafi alanlar” olarak açıklamaktadır².

Bu tanımları bütünüyle karşılayan Stratonikeia Antik Kenti, bugün ziyaret edildiğinde Helenistik Dönem Tiyatrosu, Roma Dönemi Hamamları, Bizans Mozaikleri, Beylikler Dönemi Selçuk Hamamı ve Osmanlı Dönemi kent dokusunu içerisinde barındıran, birçok uygarlığın izlerini taşıyan, farklı kültürlerin harmanlanması sonucu oluşan mimari ve estetik değerleri ile üzerine çalışma yapılabilecek zengin bir mozaik statüsündedir.

¹ Öncü BAŞOĞLAN AVŞAR, **Çok Katmanlı Bir Kültürel Miras Alanında Mimari Koruma ve Restorasyon: Stratonikeia'da Bir Uygulama Örneği**, 233.

² A.g.m., 235.

Mimari zenginliğinin yanı sıra kentte bulunan dokuma atölyeleri bu çalışma kapsamında dikkatleri üzerine çeken bir alt yapı oluşturmaktadır. Kentte yapılan kazı çalışmalarında dokuma ile ilgili malzemelere M.Ö. 2. binden itibaren rastlanmıştır. Aynı zamanda Stratonikeia'nın yaklaşık 3,2 km kuzeyindeki Börükçü yerleşiminde dokuma atölyeleri bulunmuřtur³. Tapınak terasının alt kısmında iki ayrı terasta tespit edilen kalıntılarda yoğun dokuma ve boya malzemeleri ele geirilmıştir. Diğer ev ve dokuma atölyesi kalıntıları ise kutsal alanın alt kısmındaki teraslarda bulunmuştur. Burada tespit edilen dokuma tezgâhı yeri ve bulunan dokuma malzemeleri oldukça dikkat çekicidir. Bu nedenle ilk tespit edildiklerinde BDA1 ve BDA2 şeklinde dokuma atölyesi olarak kayıtlara geirilmıştir (Fotoğraf 1.1). Ancak bu yapıların yalnızca dokumada değerlendirilen yerler olmadığı dolayısıyla hem atölye hem de yaşam alanı olarak kullanıldığı düşünölmektedir. Burada, boyamada kullanılan malzemeler, dokumada kullanılan ağırlık ve ağırşağın haricinde gündelik malzemelerden pişmiş toprak, metal, taş ve kemik eserler bulunmuştur. Bu metal örneklerden birisinin tek, diğerlerinin ise iki delikli uvaldız türü bronz eserler olduğu, hatta bronz bir levha üzerinde bulunan yazıt parçasının dokuma ile ilgili harfler içerdiği belirlenmiřtir⁴.

Stratonikeia'da, antik dönemde buluntularına rastlanan dokuma malzemelerinin yanı sıra, Cumhuriyet Dönemi'ne ait günlük hayatta sıklıkla kullanılan etnografik malzemelere de rastlanmıştır. Etnografik eserler arasında dokuma kilimlerin olduğu, bu dokuma kilimlerde genel itibariyle geometrik desenlerin farklı renk tonları uygulanarak kullanıldığı belirtilmiştir. Yörede namazlık olarak kullanılan dokumaların farklı örneklerine halen ulařılabilmektedir⁵ (Fotoğraf 1.2).

³ Bu bilgiler Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT ile yapılan 8 Nisan 2020 tarihli yazışmadan aktarılmıştır.

⁴ Bilal SÖĞÜT, **Börükçü 2003-2006 Yılları Kazıları, Stratonikeia'dan Lagina'ya Ahmet Adil Tırpan Armağanı (2012)**, 558.

⁵ Bilal SÖĞÜT, **Stratonikeia (Eskihisar) ve Kutsal Alanları**, 178.

Fotoğraf 1.1. BDA1 Numaralı Dokuma Atölyesi Kalıntıları
(Börükçü 2003-2006 Yılları Kazıları, Bilal SÖĞÜT Arşivi)

Fotoğraf 1.2. Namazlık (Bilal SÖĞÜT, Stratonikeia (Eskihisar) ve Kutsal Alanları, s.178)

1.1. Çalışmanın Amacı

Stratonikeia Antik Kenti'nin sahip olduğu binlerce yıllık kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasına katkıda bulunmak, bu çalışmanın öncelikli amacını oluşturmaktadır. Birden fazla uygarlığın hüküm sürdüğü Stratonikeia Antik Kenti'nin, mimari açıdan oldukça zengin süsleme detaylarına sahip olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada süslemelerin estetik açıdan değerlendirilerek, günümüze yeni desen tasarımları olarak aktarılması ve bu şekilde farkındalık yaratılarak kültürel mirasın korunmasına destek sağlanması amaçlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmanın kapsamını Stratonikeia Antik Kenti'nde bulunan kalıntılar üzerindeki mimari süslemeler ve bu süslemelerin motiflerinin bilgisayar ortamında çizilerek, desen ve kompozisyon açısından değerlendirilmeleri sonucunda ortaya çıkan yeni kilim tasarımları oluşturmaktadır. Bu tasarım önerilerinden birinin uygulanarak ürün haline getirilmesi de yine çalışma kapsamında gerçekleşmiştir.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle Stratonikeia Antik Kenti ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra elde edilen yazılı ve görsel bilgiler dikkate alınarak Stratonikeia Antik Kenti kazı alanı ziyaret edilmiş, burada kapsamlı bir alan araştırması yapılmıştır. Kazı alanında bulunan, özellikle mimari süslemeleri içeren kalıntı örneklerinin detaylı fotoğrafları çekilmiştir. Bu çalışmada, Stratonikeia Antik Kent kalıntıları üzerindeki motiflerin, kilim tekniğine uygun bir şekilde yeniden hayat bulması için tasarıma dayalı modelleme tekniği kullanılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden tasarım tabanlı araştırma yönteminden yararlanılmıştır.

Tasarım tabanlı araştırma, araştırmacılar ve uygulayıcılar arasındaki iş birliğine dayanan, tasarım ilkelerine veya teorilerine yönlendiren, sistematik, esnek, tekrarlı inceleme, analiz, tasarım, geliştirme ve uygulama yoluyla eğitim uygulamalarını geliştirmeyi amaçlayan bir araştırma metodolojisidir. Tasarım tabanlı araştırma, uygulama ile araştırma arasında bir sinerji yaratarak uygulamanın mümkün olduğunca ilerlemesini sağlar. Tasarım tabanlı bir araştırma perspektifinden bakıldığında, araştırma hem teoriyi hem de pratiği geliştirmelidir.

Bu bağlamda, tezin ilk üç bölümünde Stratonikeia Antik Kenti ve Anadolu kilimleri hakkında teorik bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın, 4. bölümünde kazı alanından veri olarak elde edilmiş kalıntı fotoğrafları ele alınmış, motiflerin Texcelle programında çizimleri yapılmıştır. Desen Çözümlemeleri başlığı altında yer alan süslemelerin ait oldukları dönemlere göre isimleri değişkenlik gösterdiğinden, motifleri adlandırmanın ayrı bir çalışma konusu olacağı düşünülerek, bu çalışmada her biri kalıntı örneği adıyla numaralandırılmıştır. Çalışmanın 5. bölümünde ise, çizimleri yapılmış motiflerden geliştirilen, tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuş ve desen niteliği taşıyan yeni tasarım önerilerine yer verilmiştir.

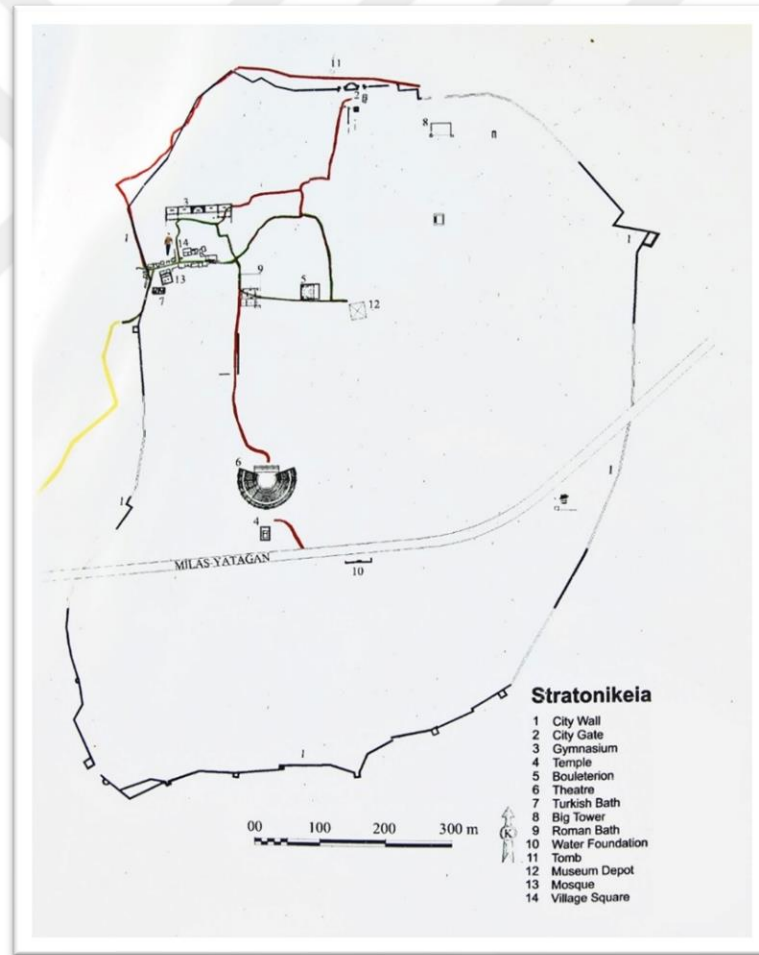
Tasarımların Uygulama Süreci bölümünde, öneri olarak sunulan tasarımlardan biri kilim olarak dokunmuştur. Bunun yanı sıra halı ve kilim üreticisi Mehmet Şanlı ile uygulama sürecinin anlatıldığı detaylı bir röportaj yapılmıştır. Bu süreçte ipliklerin temininden boyanmasına, tezgâhta dokunmasından nihai ürün olarak kilimin ortaya çıkmasına dair teorik ve görsel anlatımlara yer verilmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç bölümlerinde ise, çalışmada yer alan süslemelerden yola çıkılarak tasarlanmış kilimin uygulama süreci genel hatlarıyla ele alınmıştır. Stratonikeia Antik Kent kazı alanındaki mimari süslemelerden ilham alınarak, yeni bir motif dili geliştirilmesine vurgu yapılmış, günümüz kilim tasarımlarına yeni bir soluk kazandırılmaya çalışılmıştır.

2. STRATONİKEİA ANTİK KENTİ

2.1. Bulunduğu yer

Stratonikeia Antik Kenti, Karia Bölgesi'nin iç kesimlerindeki şehirlerden biri olup, Muğla iline bağlı Yatağan ilçesi, Eskihsar mahallesinde, eski bir köyde bulunan yerleşim alanıdır. Günümüzde, Yatağan-Milas karayolu Stratonikeia Antik Kenti'nin kuzey ve kuzeybatı bölgelerinden geçmektedir⁶ (Fotoğraf 2.1).

Fotoğraf 2.1. Stratonikeia Antik Kenti Şehir Haritası

(<http://bikeclassical.blogspot.com/2016/10/stratonikeia-of-caria.html>, Erişim: 04/04/2020)

⁶ Bilal SÖĞÜT, **Stratonikeia (Eskihsar) ve Kutsal Alanları**, 17.

2.2. Tarihi Süreci

Stratonikeia, Kadıkulesi Tepesi'nin kuzey yamaçlarına ve kuzeyinde yer alan düzlüğe kurulmuş olup, yaklaşık 3500 senelik tarihi bir sürece yayılmaktadır⁷. Kent bölgesinde son yıllarda yapılmış kazılar neticesinde ele geçirilen en erken buluntu örneği, M.Ö. 3. bine ait Kyklad tipi mezar örneğidir. Antik kentin çeşitli bölgelerinde takvim niteliğinde olan birden fazla yazıta rastlandığı da bilinmektedir (Bkz. Fotoğraf 2.17).

Antik kaynaklara göre, Hititler Dönemi ve sonrasında Stratonikeia'nın adı Atriya olarak geçmektedir. Antik yazarlardan Pausanias'a göre Stratonikeia Antik Kenti'nin Klasik Dönem öncesindeki adı Khrysaoris (altın kılıç) iken, başka bir kaynağa göre kentin Klasik Dönemdeki ismi Idrias' dır⁸.

Eski kaynaklar Stratonikeia'nın Karia'da bir şehir olduğundan bahsetmektedir. Stephanos'a göre bu şehrin, Antiokhos'un karısı Stratonike'nin adını aldığı belirtilmektedir. I. Seleukos'un genç karısı Stratonike'yi, oğlu Antiokhos'a verdiği ve bu olayın İ.Ö. 294 yılında olduğu ifade edilmektedir⁹. Helenistik Dönem boyunca, Stratonikeia'nın önemli siyasi olaylara ev sahipliği yapmasının yanı sıra; Seleukos, Ptolemaios, Makedonya, Rodos ve Roma gibi uygarlıklar arasında el değiştirdiği bilinmektedir. Stratonikeia Kenti, M.Ö. 205 tarihinde Makedonya kralı V. Philip tarafından ele geçirilmiş ve sonrasında fidye karşılığında özgürlüğüne kavuşmuştur. Kentin M.Ö.197 yılında Rodosluların eline geçtiği de Rodos elçisinin Roma Senatosu'nda yapmış olduğu konuşmadan anlaşılmaktadır¹⁰.

⁷ Bilal SÖĞÜT, **Zaman Tünelinde Gezilen Kent: Stratonikeia**, 6.

⁸ Bkz. (6), SÖĞÜT, 20- 21.

⁹ Yusuf BOYSAL, **Stratonikeia**, 124.

¹⁰ Ahmet A. TIRPAN, **Stratonikeia'nın Şehir ve Sur Planı**, 217.

Roma Dönemi'nde, hep ön planda olan kentte özellikle Augustus Dönemi'nde yoğun bir şekilde imar çalışmaları sürdürülmüştür. Kentin zengin bezemeleri ve yapıları imar çalışmalarının Roma tarafından desteklendiğini göstermektedir¹¹ (Bkz. Fotoğraf 2.2, 2.5).

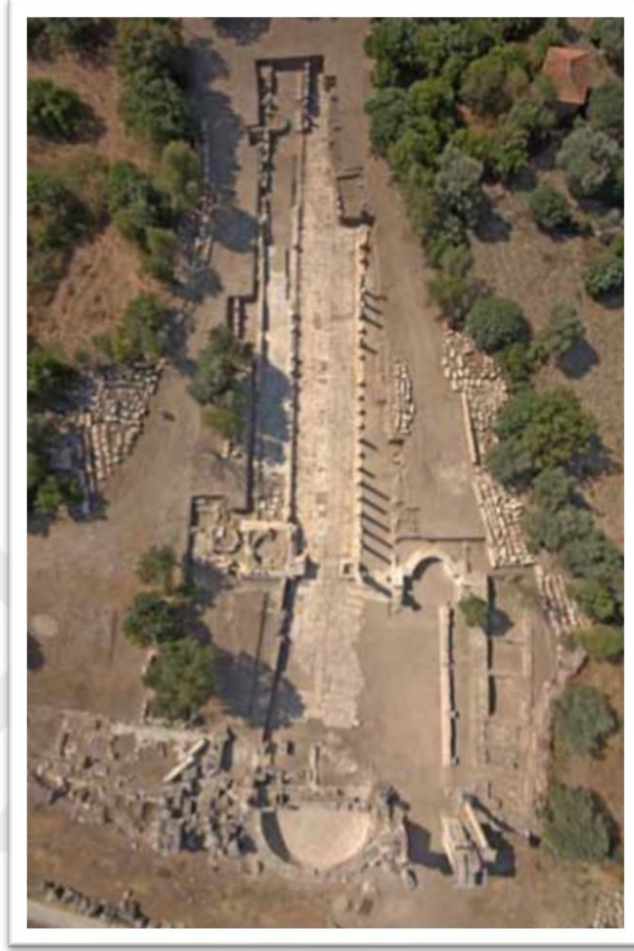

Fotoğraf 2.2. Stratonikeia Antik Kent kalıntılarından örnekler (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Henüz tamamında kazı yapılmamış olan kentle ilgili olarak, M.Ö. 4. yüzyılda ilk şehir planlarının oluşturulduğu ve ızgara planlı bir kent olarak düzenlendiği, yine aynı tarihlerde kent merkezindeki ana caddelerin planlandığı düşünülmektedir. Günümüze ulaşan kuzey-güney ve doğu-batı caddeleri, Helenistik ve Roma İmparatorluk Döneminde aynı amaçla kullanılan caddelerden sadece iki tanesidir¹² (Fotoğraf 2.3).

¹¹ B. SÖĞÜT- M. TAŞKIRAN, **Stratonikeia'dan Augustus Dönemi Mısır Etkili Korinth Başlıkları**, 190.

¹² Bilal SÖĞÜT, **Stratonikeia 2015 Yılı Çalışmaları: Yerleşim ve Kentleşme**, 156.

Fotoğraf 2.3. Kuzey Şehir Kapısı ve devamındaki Kuzey Sütunlu Cadde
(Bilal Söğüt, Stratonikeia 2015 Yılı Çalışmaları: Yerleşim ve Kentleşme, s.158)

M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Korinth başlıkları (Fotoğraf 2.4), Helenistik Dönem itibarıyla Anadolu'da sıklıkla rastlanan mimari unsurlardır. Bu başlıklar, yapılarda sağlamlığı artıran taşıyıcı olarak kullanılmalarının yanı sıra, gösterdikleri zengin süsleme detayları ile bulundukları yapıya estetik bir görünüm kazandırmışlardır. Seleukoslar tarafından ismi değiştirilmiş olan Stratonikeia'da Augustos dönemine ait Korinth başlıklarının Kilikia ve Mısır etkisinde olduğu belirtilmekte ve bu örneklemelerle kentteki zengin bezeme üslubunun ne kadar ileri seviyede olduğuna dikkat çekilmektedir¹³.

¹³ Bkz. (11), SÖĞÜT- TAŞKIRAN, 190.

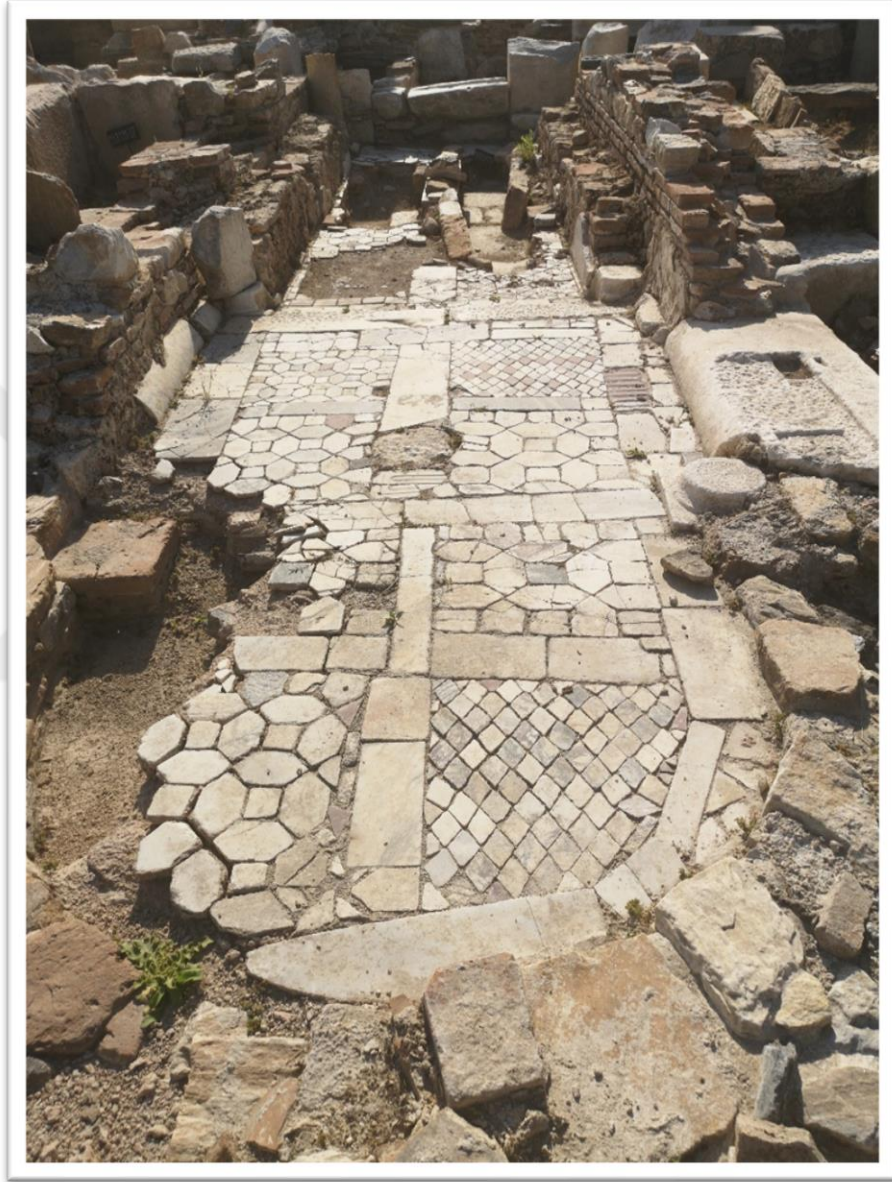
Fotoğraf 2.4. Kazı alanından Augustos Dönemi Korinth başlığı

(Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Stratonikeia, kurulduğu tarihten itibaren gerek dikkat çekici mimari yapısı gerek önemli olayların merkezinde bulunmasından dolayı, seyyahların uğrak yeri olmasıyla bilinmektedir. Kentin kuzeyinde yer alan ve bölgedeki önemli bir tapınak olarak bilinen Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın varlığının, seyyahların bu bölgeyi ziyaret etmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Stratonikeia Antik Kenti'ne ilk gelen seyyahlardan birinin Evliya Çelebi olduğu ve Çelebi'nin kente 1670 tarihinde geldiği belirtilmektedir¹⁴.

¹⁴ Bkz. (6), SÖĞÜT, 27-28.

Evliya Çelebi seyahatnamesinde Eskihisar olarak bahsettiği bu bölgenin Menteşeoğlu Ahmet Bey tarafından fethedildiği bilgisini aktarmakta ve bölgede bulunan yapılarla ilgili detaylı bilgiler vermektedir¹⁵.

Fotoğraf 2.5. Kilise zemininde bulunan mimari döşemeden detay

(Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

¹⁵ Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, 228-229.

Seyyah R. Pococke'nin, Asya seyahati sırasında 20 Şubat 1740 tarihinde Stratonikeia Antik Kenti'ne uğradığı ve Eskihisar köyünde bulunan antik buluntular ve o döneme ait yerleşim dokusu hakkında bilgiler verdiği belirtilmektedir¹⁶.

Fransız mimar, fotoğrafçı ve mimarlık tarihi araştırmacısı olarak bilinen P. Tremaux'un, 1862 yılında Anadolu gezisi sırasında Stratonikeia'ya uğradığı ve ilk defa Stratonikeia Kenti'nin planını çizdiği belirtilmiştir. Osman Hamdi Bey'in bölgede 1891-1892 tarihlerinde yapmış olduğu kazıların sonrasında ise, antik kente gelen araştırmacıların sayısında artış olduğu da bilinmektedir. Osman Hamdi Bey sonrasında ilk bilimsel ve uzun süreli kazılar ise Prof. Dr. Yusuf Boysal tarafından yürütülmüştür¹⁷.

1957 yılında meydana gelen deprem sonrasında Eskihisar köyünde bulunan yapılar kullanılamaz hale gelmiştir. Bölgede yer alan yaklaşık 400 haneden geriye sadece 100 kadar hane kalmıştır. Dönemin hükümeti tarafından bölgedeki halka, antik kentin kuzeyinde Ortaköy adını verdikleri yeni bir yerleşim yeri gösterilmiştir. İnşası biten yeni yerleşim yerine halkın bir kısmı yerleşirken, bir kısmı da eski yerleşim yerinde kalmayı tercih etmiştir. 1980 yılında bu yeni yerleşim yeri çevresinde maden kömürü çıkarılmaya başlanması ile bölgedeki halkın tekrar taşınmasına karar verilmiştir. 1982 yılından itibaren Ortaköy'de yaşayan halk burayı boşaltmış ve bu dönemde Türkiye'nin çeşitli yerlerine göç edenler olmuştur¹⁸. Stratonikeia Antik Kenti içerisinde halen yaşamlarını sürdüren dört ailenin bulunduğu bilinmektedir (Bkz. Fotoğraf 2.18).

¹⁶ Bkz. (6), SÖĞÜT, 28.

¹⁷ Bkz. (6), SÖĞÜT, 30.

¹⁸ Olcay Türkan YURDUGÜZEL, **Stratonikeia (Eskihisar Köyü) Yerleşiminde Tarihsel Gelişim ve Sosyal Değişimin Kentsel Dokuya Etkilerinin İrdelenmesi**, 937.

Kent bölgesinde 1 Ağustos 1977 yılında Prof. Dr. Yusuf Boysal başkanlığında ilk çalışmalar başlamıştır. Kent içerisindeki Gymnasion¹⁹ (Fotoğraf 2.6), nekropol²⁰ (Fotoğraf 2.7) ve diğer yapılarda sürdürülen çalışmalar ile kazılar 1999 yılına kadar devam ettirilmiştir. Boysal'dan sonra 2003-2006 yılları arasında Prof. Dr. M. Çetin Şahin başkanlığında yapılmış olan Stratonikeia kazıları, 2008 yılı itibariyle Prof. Dr. Bilal Söğüt ve ekibi tarafından devam ettirilmektedir²¹.

Fotoğraf 2.6. Gymnasion (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

¹⁹ Gymnasion: Her türlü beden hareketlerinin yapıldığı büyük spor okulu ve eğitim alanı. (<https://www.aphrodisias.org>), Erişim: 03/04/2020.

²⁰ Nekropol (Nekropolis): Arkeolojik şehirlerde mezarlıkların ve toplu mezar yerlerinin bulunduğu bölgeye verilen isimdir. (<https://tr.wikipedia.org>), Erişim: 03/04/2020.

²¹ Bkz. (6), SÖĞÜT, 17-18.

Fotoğraf 2.7. Nekropol (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Antik kent bölgesinde yapılan kazı ve araştırmalar kapsamında, Stratonikeia Antik Kenti'nin önemi daha çok anlaşılmış ve kent 2015 yılı itibarıyla UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne alınmıştır. Kentin, bugün ziyaret edildiğinde görülebilecek ve kısmen de olsa ayakta kalan yapıları arasında Şehir Kapısı, Gymnasion, Bouleuterion²² (Fotoğraf 2.8), Tiyatro (Bkz. Fotoğraf 2.9., 2.10., 2.11), Tapınak (Bkz. Fotoğraf 2.12), Roma Hamamları (Bkz. Fotoğraf 2.14., 2.15., 2.16), nekropol ve sur duvarları bulunmaktadır.

²² Bouleuterion: Antik Yunan'da kent meclisinin toplandığı binaya verilen addır. (<https://www.uludagsozluk.com>), Erişim: 03/04/2020.

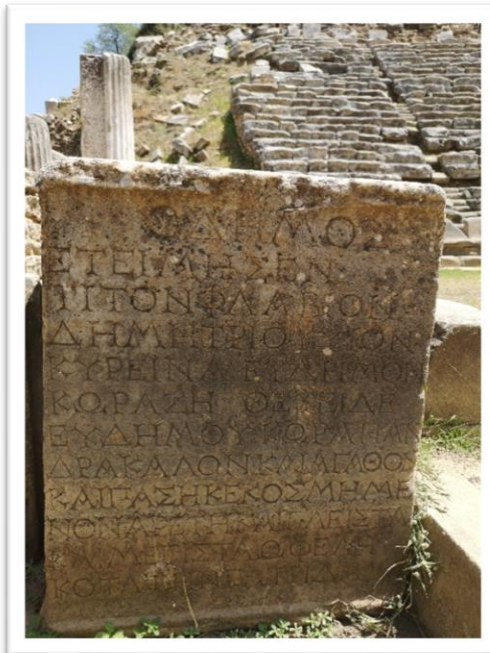

Fotoğraf 2.8. Bouleuterion'un iç kısmı (Meclis)

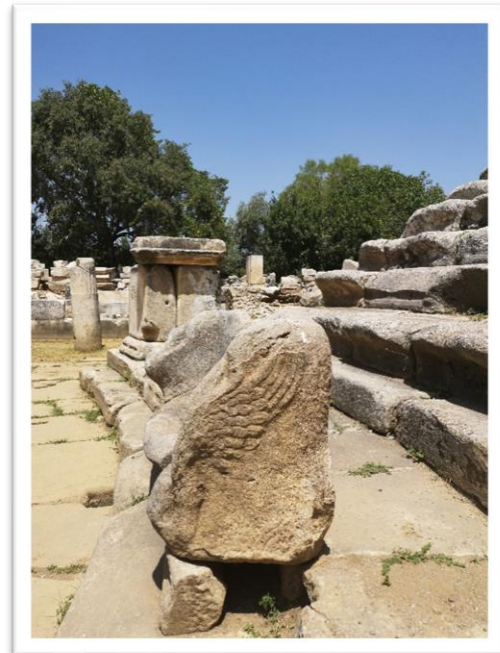
(<https://businessturkeytoday.com/historical-stratonikeia-in-mugla-known-as-the-city-of-gladiators-and-love-welcomes-visitors-again.html>, Erişim: 04/04/2020)

Fotoğraf 2.9. Tiyatro (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Fotoğraf 2.10. Tiyatro kalıntıları-1
(Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Fotoğraf 2.11 Tiyatro kalıntıları-2
(Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

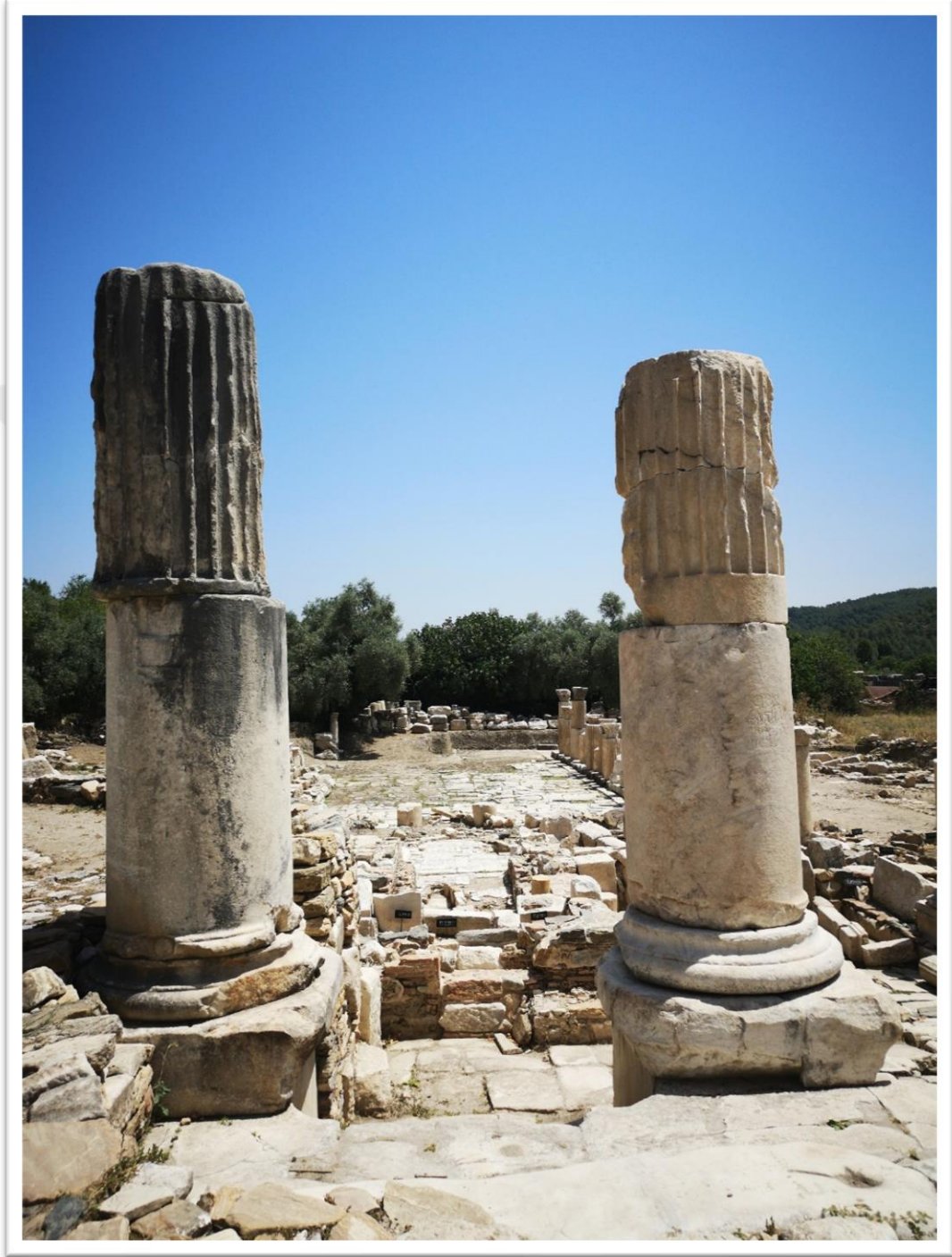

Fotoğraf 2.12. Augustus- İmparatorlar Tapınağı (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Fotoğraf 2.13. Tapınağın 3D görünümü

(<http://bikeclassical.blogspot.com/2016/10/stratonikeia-of-caria.html>, Erişim: 03/04/2020)

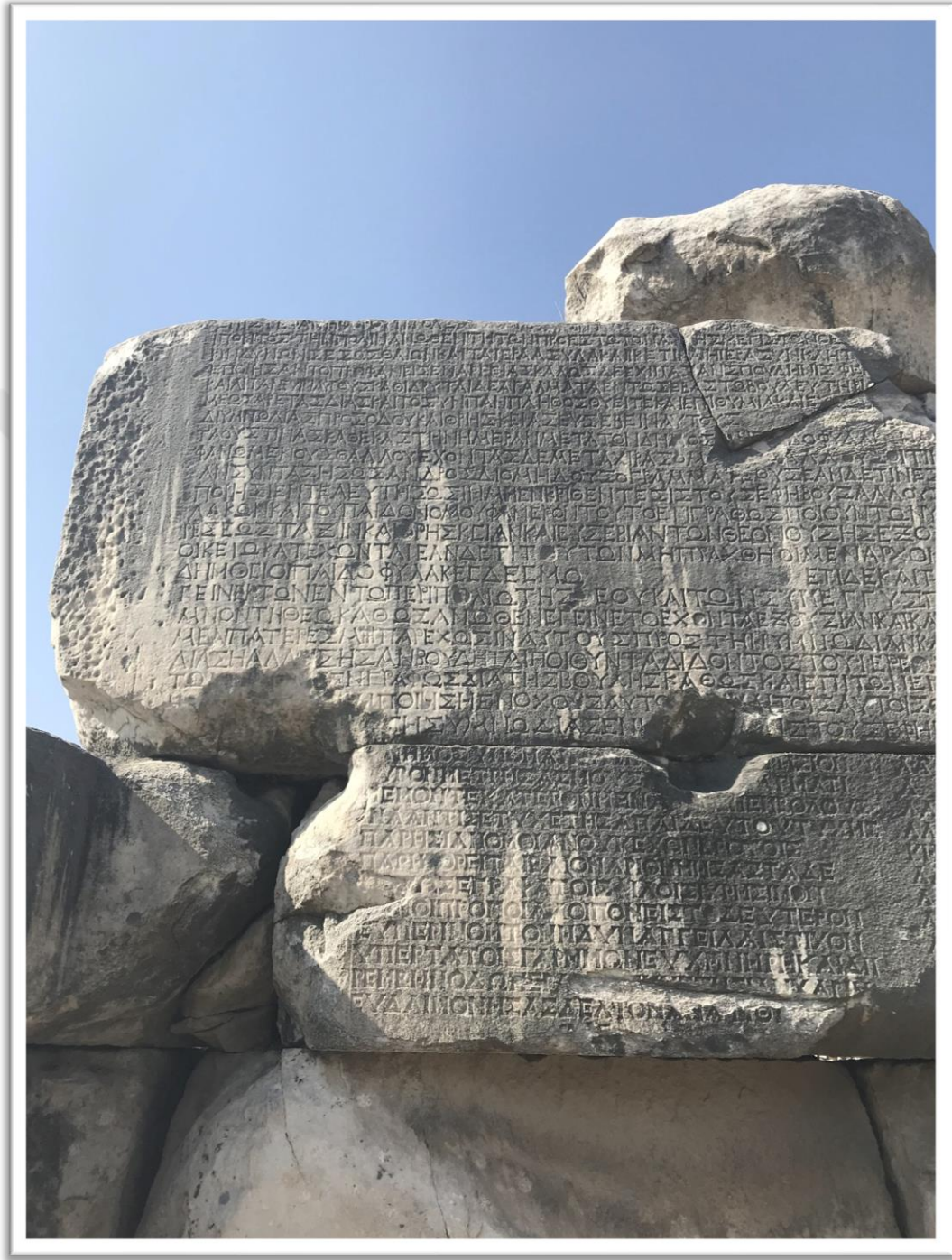
Fotoğraf 2.14. Roma Hamamları (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Fotoğraf 2.15. Roma Hamamları (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Fotoğraf 2.16. Roma Hamamları gece görüşü (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Fotoğraf 2.17. Bouleuterion'da bulunan takvim yazıtı (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

Fotoğraf 2.18. Restore edilen kahvehane (Şenay Subaşı Avar, Yatağan, 2019)

3. STRATONİKEİA ANTİK KENT KALINTILARI ÜZERİNDE BULUNAN MOTİFLERİN KİLİM TASARIMLARI OLARAK UYGULANMASI

Stratonikeia Antik Kent kazı alanında mimari açıdan oldukça zengin yapıların bulunduğu bilgisi önceki bölümlerde belirtilmiştir. Tarih boyunca birden fazla uygarlığın hüküm sürdüğü Stratonikeia'da özellikle Augustos Dönemi'nde kentteki zengin süsleme üslubunun ileri seviyeye taşındığı bilgisi kaynaklarda yer almaktadır.

Antik kent kalıntıları üzerindeki süslemeler incelendiğinde, genellikle geometrik ve organik motiflerin bir arada kullanıldığı gözlenmiştir. Kalıntılar üzerindeki motifler sıralı şekilde yatayda dizilerek sütunlar üzerinde bir dizi oluşturmuştur. Bu dizilerde motiflerin sıklıkla kendi içerisinde tekrarlardan oluşan bir ritim yakaladığı gözlenmiştir. Kazı alanında bulunan çeşitli kalıntılar üzerindeki aynı motif dizilerinin farklı boyutlarda da kullanıldığına rastlanmıştır. Böylece günümüzde bir tasarımı oluştururken dikkat edilen tasarım ilke ve öğelerinin antik çağlarda bulunan yapılar üzerinde de esas alınan unsurlar arasında olduğu görülmektedir.

3.1. Kilim Tanımı ve Tarihçesi

Dokuma boyunca renkli desen ipliklerinin, çözgü ipliklerinin bir önünden ve bir arkasından geçerek, çözgülerin bu desen iplikleri tarafından tamamen örtülmesi ile oluşan bir dokuma tekniğidir²³.

²³ Belkıs B. ACAR, **Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları**, 7.

Kilim tekniğinin halı tekniğinden binlerce yıl daha eski olduğu düşünülmektedir. Dünyanın farklı yerlerinde kilim tekniğinde birçok malzeme, desen, renk ve isimlerle dokumalara rastlanır. Bunların bazıları giysi, duvar panosu, örtü ve yaygı olarak kullanılmıştır. Bu teknik Batı Avrupa ve İskandinav duvar halılarında, Kuzey ve bazı Güney Amerika dokumalarında, Bizans'ta, Mısır'da Koptlar'da, Suriye ve başka İslam ülkelerindeki dokumalarda kullanılmıştır. Bunun dışında Güneydoğu Asya ve Çin'de bazı dokumalar bu teknikle dokunmuş, ancak isimleri farklı adlandırılmıştır²⁴.

Düğümlü halıların haricinde kalan, kilim, cicim, zili, sumak gibi tüm düz dokuma yaygılar, Türkiye'de dokumasını bilmeyen halk arasında ve dış ülkelerde, çoğunlukla "kilim" olarak yanlış bir şekilde adlandırılmaktadır. Ancak, kilim, düz dokuma yaygılardan, yalnız tek bir dokuma tekniğine verilen isimdir ve kendi içinde de farklı türleri bulunmaktadır²⁵. Bunlar bezayağı dokuma, atkı yüzölü dokuma, ilikli kilim, iliksiz dikey çizgi olmayan kilim, eğri atkılı kilim, sarma konturlu kilim, çift kenetleme ile yapılan kilim, eğri atkılı konturlu kilim, atkılarının aynı çözgüden geri dönmesi ve iliklerin yok edilmesi ile oluşan kilim ve normal atkı ipliklerinin arasına ek atkı iplikleri sıkıştırılması ile oluşan kilim olmak üzere sınıflandırılmışlardır²⁶.

Kilimler, Asya'da yüzyıllardır olduğu gibi, halen dekoratif zemin kaplaması olarak ve duvar dekorasyonunda kullanılmaktadır. Her bir kilim, basit dokuma tezgâhlarında onları dokuyan insanların karakter ve geleneklerini, nesilden nesile evrilerek aktardığı dokuma tekniklerini, motifleri, desenleri ve kompozisyonları sergilemektedir²⁷.

Dokuma, olağandışı bir antik çağ sanatıdır. Dokuma üretimi için hayvan yünü veya kıl kullanımı, koyun ve keçilerin evcilleştirildiği M.Ö. 8000 yıllarına denk gelmektedir. Koyunlardan elde edilen yünün kalitesi tamamen iklim ve otlaklara bağlı

²⁴ Şerife ATLIHAN, **18.-19. Yüzyıl Anadolu Kilimleri, Gülgözen Koleksiyonu**, 68.

²⁵ Bkz. (23), ACAR, 7.

²⁶ Bkz. (23), ACAR, 43-54.

²⁷ A. HULL- N. BARNARD, **Living with Kilims**, Çev. Şenay Subaşı Avar, 12.

olmakla birlikte, özellikle yağlı kuyruklu koyundan elde edilen yünün, boya alma kalitesinin mükemmel olduğu, parlaklık veren uzun ve sert elyafıyla ünlü olduğu düşünülmektedir²⁸.

Altay Dağları eteklerinde Pazırık'ta bulunan bir halının, mezara su dolmuş olduğu için günümüze kadar bozulmadan geldiği, M.Ö. 3. veya 5. yüzyıla ait olduğu ve bilinen en eski halı ünvanına sahip olduğu düşünülmektedir. Bu halının yanı sıra Pazırık V. kurganda keçe yaygılarına ve düz dokuma parçalarına da rastlanmıştır.

Türk düz dokuma yaygıları içinde tarihteki en eski örneklerden biri Amerika'da Washington Textile Museum'da bulunmaktadır. Bu yaygı kufi bordürlü ve ortasında sekizgen madalyon, kenarlarda ufak sekizgenlerin bulunduğu kompozisyonuyla 15.-16. yüzyıla tarihlenmiş ve atkılı sumak tekniğinde dokunmuş olduğu tespit edilmiştir. Bu dokumanın, erken tarihli Anadolu düz yaygılarından biri olma özelliğinde olduğu bilinmektedir²⁹.

Kilim dokumalar, başlarda Yörükler tarafından kullanılsa da zamanla Yörüklerin köylere yerleşmesiyle, kilimlerin köylerde kullanımı yaygınlaşmış, sonrasında şehirlere ve saraylara taşınmıştır³⁰.

²⁸ Bkz. (28), A. HULL- N. BARNARD, 27.

²⁹ Bkz. (23), ACAR, 13-14.

³⁰ Şerife ATLIHAN, 18.-19. Yüzyıl Anadolu Kilimleri, Gülgönen Koleksiyonu, 50.

3.2. Anadolu Kilimlerinin Teknik ve Kompozisyon Özellikleri

Anadolu kilimlerinde desenlerin bulunduğu belirli alanlarda, renkli bir atkı, çözgülerin bir altından, bir üstünden geçerek bir başka renkteki desenin sırasına kadar gider ve buradan döner. Böylece ayrı renklerdeki atkılar, çözgüler arasında, kendi desen alanları arasında gidip gelerek birer motif oluştururlar. Anadolu’ da iyi bir kilim ortaya çıkarmanın sırrı iyi kalite yün, düzgün eğrilmiş iplik ve renk olarak belirlenmiştir³¹.

Konu ile ilgili olarak dokuma ustası Mehmet Şanlı şunları söyler: *“Anadolu kilimlerinde, çözgü ipliklerinde yün ve pamuk kullanılmaktadır. Yurt genelinde çözgüde yün iplik tercih edilirken, özellikle güney bölgelerde çözgüde pamuk iplik kullanılmaktadır. Pamuk ipliğin çürüme oranı daha fazla olduğundan, dayanıklılığı sebebiyle çoğunlukla yün iplik tercih edilmektedir.*

Anadolu’da dokumacıların iyi bir iplik eğirici olması çok önemlidir. Kilim yünleri kimi yerde “Kırman”da³² kimi yerde “Çıkırık”ta³³ eğrilir. Geçmişte çıkırık olmadığı için imkânsızlıklardan dolayı iplikler “İğ” de eğrilirdi. Günümüzde çok fazla iplik ihtiyacı olduğundan çıkırık kullanılmaktadır. Çıkırıkta bir günde istenilen kalitede olmak üzere ortalama 10 kg iplik eğrilebilmektedir.

Bugün yoğun talep üzerine çözgü iplikleri makinelerde eğrilmektedir. Ancak, makine yünü sert büküm olduğu için boyayı fazla almaz, elde eğrilen yün, kök boyayı daha iyi alır. Elde eğrilen ipliklerde 10 defa büküm yapılırken, makinede 35 defa iplik bükümü seri bir şekilde yapılabilir”³⁴.

³¹ Bkz. (24), ATLIHAN, 38.

³² Kırman: Elde yün eğirmeye yarayan araçtır. (TDK)

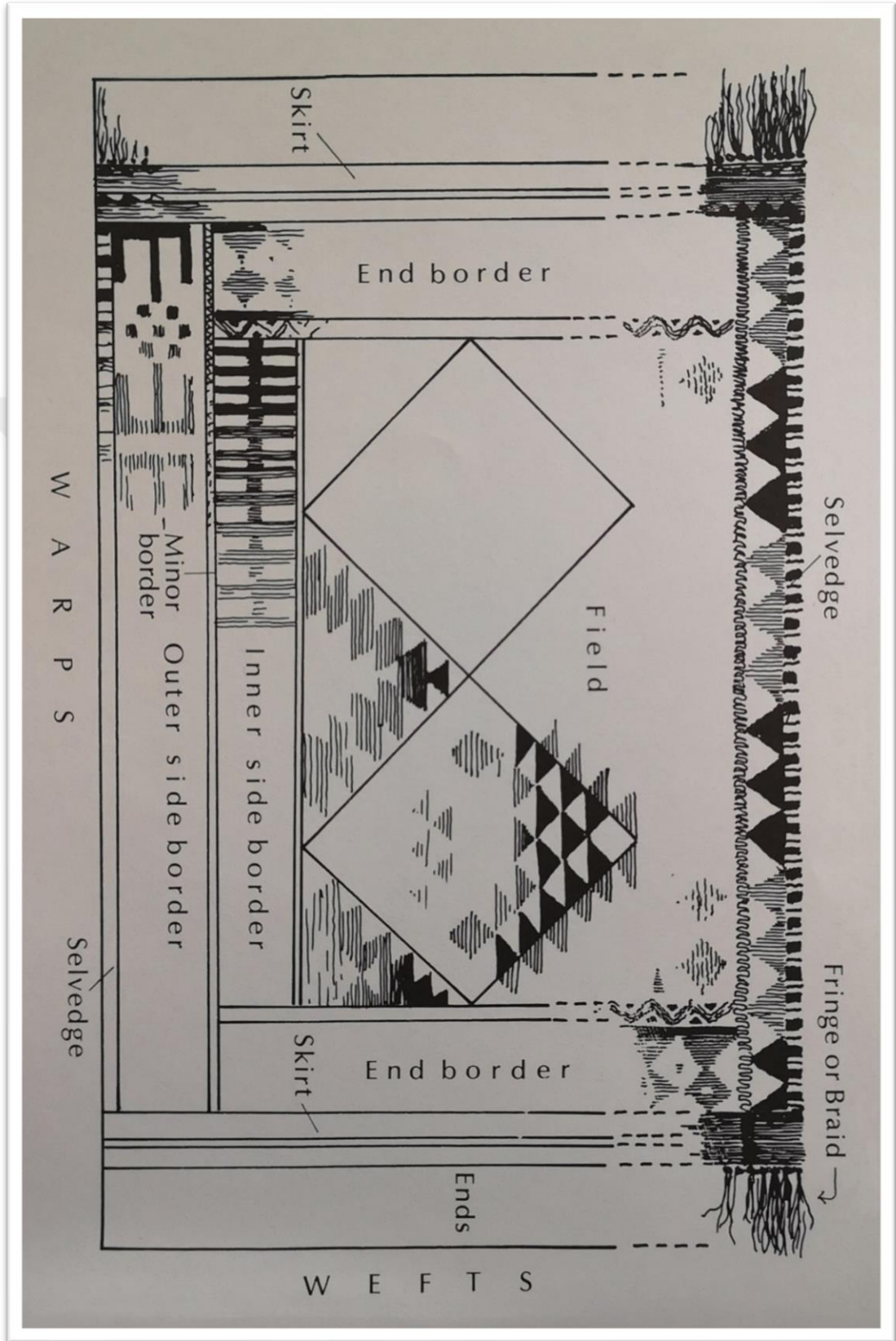
³³ Çıkırık: İplik bükme, iplik sarma vb. işlerde kullanılan, el veya ayakla çevrilen dolap. (TDK, Güncel Türkçe Sözlük)

³⁴ Mehmet ŞANLI, 17.12.2019 tarihli görüşme.

Bir kilim dokunurken dokumada kullanılan ipliklerin aynı kalınlıkta ya da incelikte olmasına özen göstermek gerekir. Desen ipliklerinin dokumanın tümünde aynı kalınlıkta, incelikte veya numarada olması, dokumada oluşacak olan hataların ortadan kalkmasına yardım eder. Ancak dokuma sıkı olursa daha kaliteli bir kilim ortaya çıkmış olur. Anadolu kilimlerinin kompozisyonlarında, çoğunlukla baklava ya da altıgen madalyonlara, serpme ve renk farklılıklarıyla birbirinden ayrılmış bantlar içine yerleşmiş desenlere rastlanmaktadır. Bazı kilimlerin zemininde desen yer almazken, bazılarının çizgili şekilde dokunduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, kilimlerde halıda olduğu gibi, bordür kullanımı zorunluluğu yoktur³⁵ (Bkz. Çizim 3.1).

³⁵ Bkz. (24), ATLIHAN, 66.

Çizim 3.1. Kilim şematiği (A. Hull- N. Barnard, Living with Kilims, s.27)

4. DESEN ÇÖZÜMLELERİ

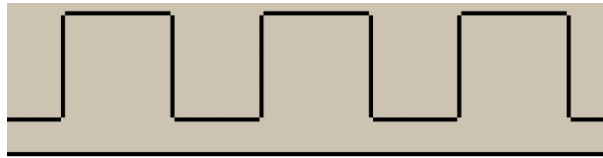
Stratonikeia Antik Kenti'nde yapılan alan araştırmasında bu çalışmaya kaynak olabilecek, özellikle zengin süsleme detaylarının bulunduğu kalıntılar üzerinde durulmuş ve bu örnekler detaylı olarak fotoğraflanmıştır. Bu çalışmada değerlendirilen kalıntı örneklerinin çoğunluğu, antik kentin Gymnasion, Bouleuterion, Roma Hamamları ve Tiyatro yapıları içerisinde bulunan motiflerden oluşmaktadır.

Stratonikeia Antik Kent kalıntıları üzerinde bulunan süslemeler üç boyutlu kabartılar şeklinde iken, kilime uyarlanabilir hale getirebilmek için iki boyutlu olarak ele alınmış ve çizilmiştir. Çizimler için bilgisayarda Photoshop ve Texcelle programları kullanılmıştır. Texcelle, halı deseni tasarlamak üzere kullanılan bir programdır. Tasarıma başlamadan önce elde edilmiş olan fotoğrafların taslak ve düzenlemeleri Photoshop programında, çizimleri ise Texcelle programında yapılmıştır.

Aşağıda kazı alanından çekilmiş fotoğraflara ve sırasıyla Texcelle programında yapılmış çizim ve renklendirmelerine yer verilmiştir. Birden fazla bezemenin aynı fotoğrafta olması halinde çalışma yapılan bölüm kırmızı çerçeve içerisine alınarak belirgin hale getirilmiştir. Fotoğraflarda işaretli şekilde belirtilen bezemeler “Kalıntı örneği” adıyla numaralandırılmış ve her birinin çizimleri aslına uygun şekilde yapılmıştır. Bu kalıntı örneklerinin (bezemelerin) ait oldukları dönemlere göre isimleri değişkenlik gösterir. Burada çalışılan konu bezeme tarihi üzerine olmadığından, çalışmanın bu kısmında Kazı Başkanı Bilal Söğüt'ün bilgisinden yararlanılarak, bezemelerden birkaçının adlandırılması hususunda destek alınmış ve ilgili bezemelerin altına bu detay bilgileri de eklenmiştir.

Fotoğraf 4.1. Kalıntı Örneği 01 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

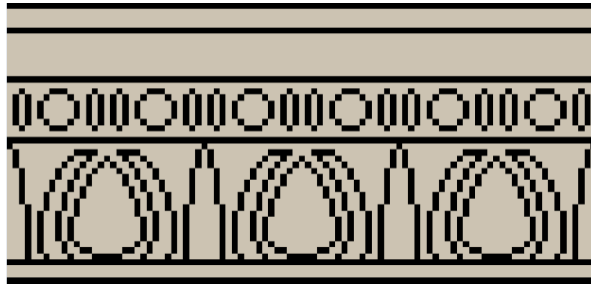
Çizim 4.1. Kalıntı Örneği Motifi 01'in Çizimi

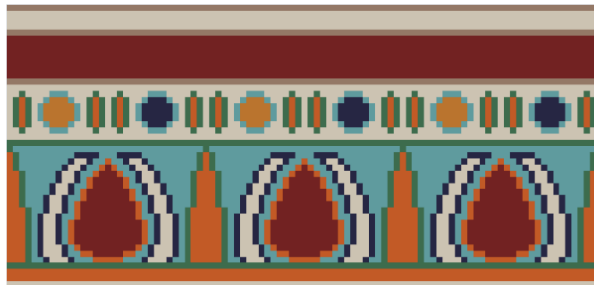
Çizim 4.2. Kalıntı Örneği Motifi 01'in Renklendirmesi

Fotoğraf 4.2. Kalıntı Örneği 02 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)
 Ion Kymationu-Yumurta ve Mızrak Ucu Dizisi (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

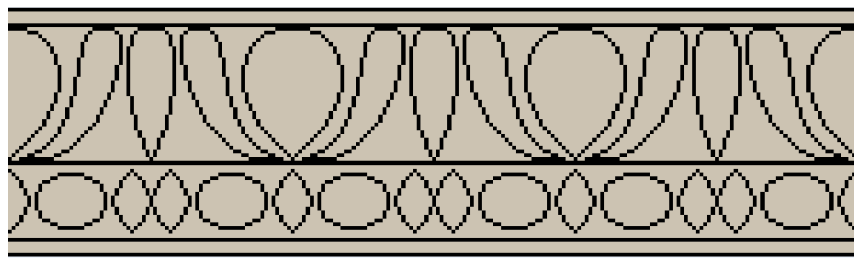
Çizim 4.3. Kalıntı Örneği Motifi 02'nin Çizimi

Çizim 4.4. Kalıntı Örneği Motifi 02'nin Renklendirmesi

Fotoğraf 4.3. Kalıntı Örneği 03 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)
 Ion Kymationu-Yumurta ve Ok Dizisi (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

Çizim 4.5. Kalıntı Örneği Motifi 03'ün Çizimi

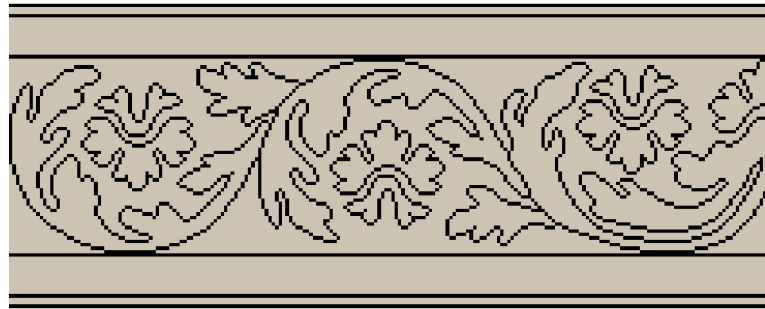

Çizim 4.6. Kalıntı Örneği Motifi 03'ün Renklendirmesi

Fotoğraf 4.4. Kalıntı Örneği 04 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

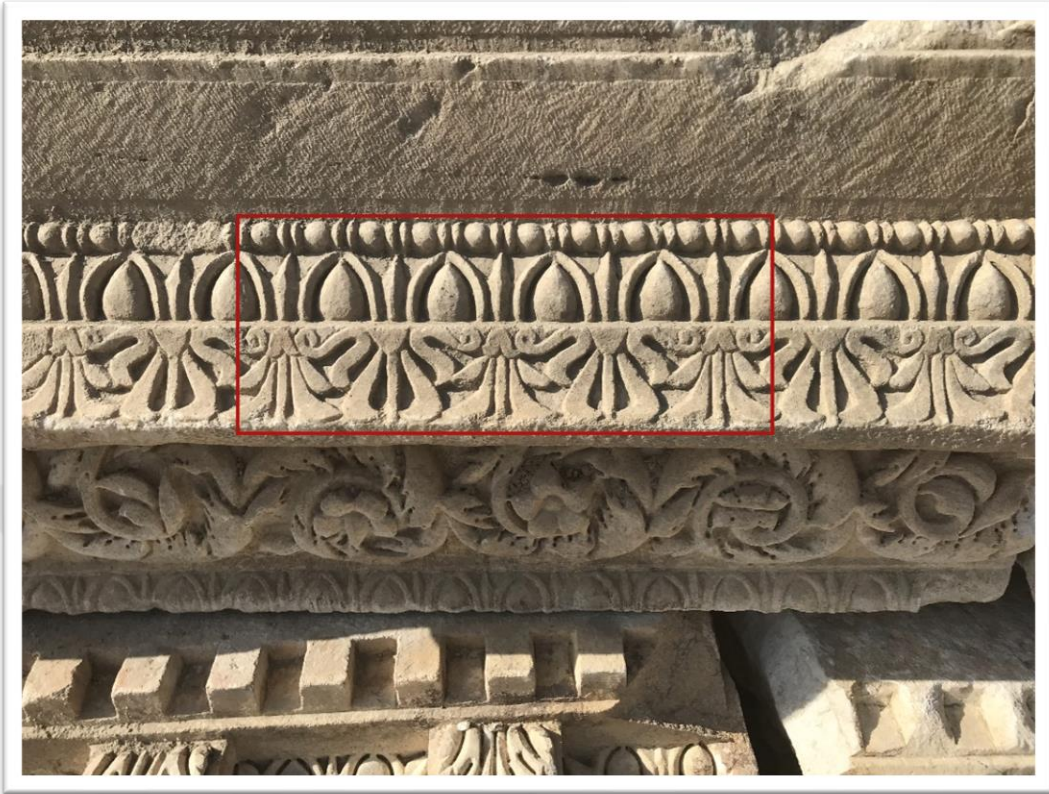
Ranke Bezemesi- Kıvrık Dal (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

Çizim 4.7. Kalıntı Örneği Motifi 04'ün Çizimi

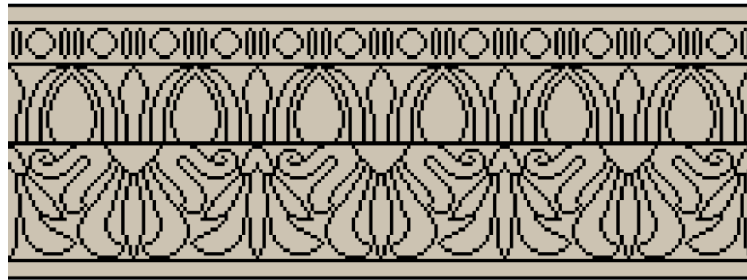

Çizim 4.8. Kalıntı Örneği Motifi 04'ün Renklendirmesi

Fotoğraf 4.5. Kalıntı Örneği 05 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

Lotus ve Palmet Bezemesi (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

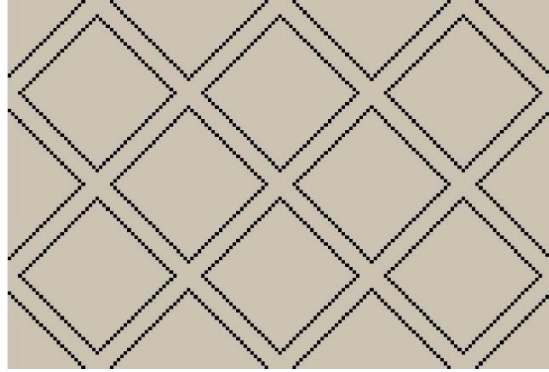
Çizim 4.9. Kalıntı Örneği Motifi 05'in Çizimi

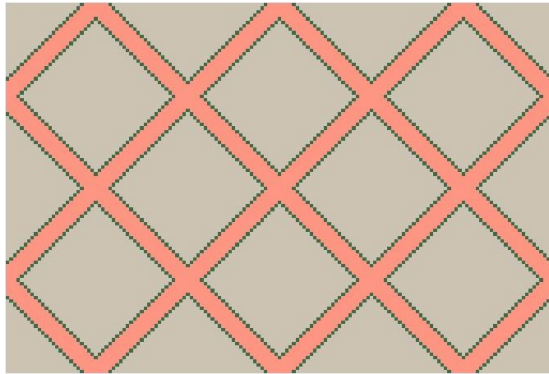
Çizim 4.10. Kalıntı Örneği Motifi 05'in Renklendirmesi

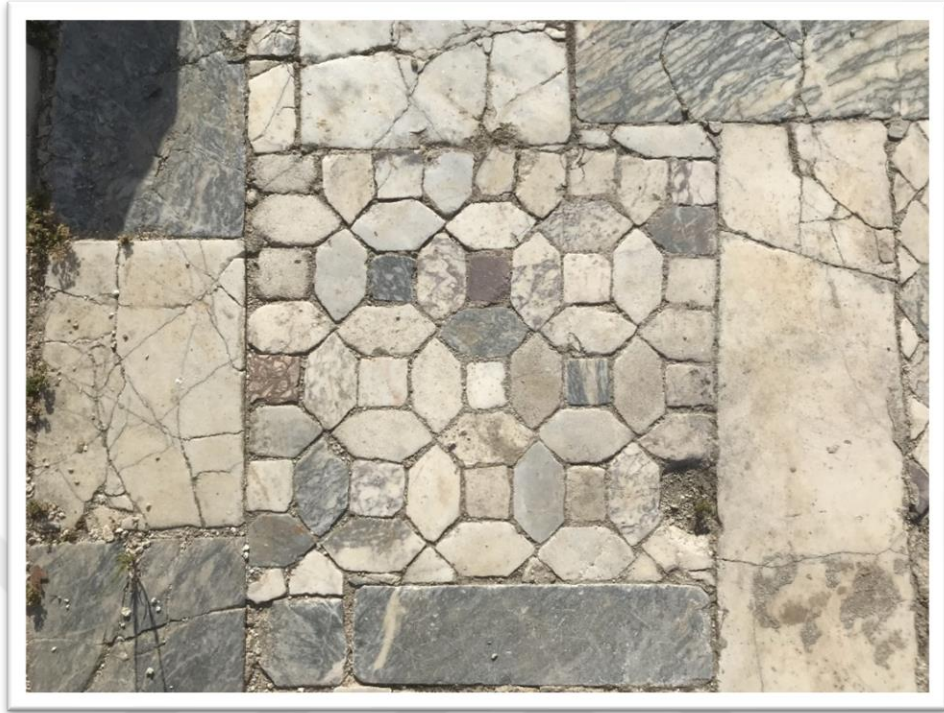
Fotoğraf 4.6. Kalıntı Örneği 06 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

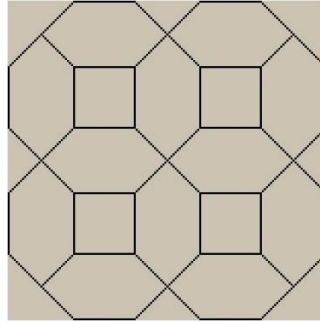
Çizim 4.11. Kalıntı Örneği Motifi 06'nın Çizimi

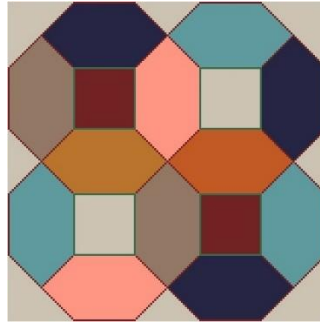
Çizim 4.12. Kalıntı Örneği Motifi 06'nın Renklendirmesi

Fotoğraf 4.7. Kalıntı Örneği 07 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)
(Opus sectile döşemeden detay)

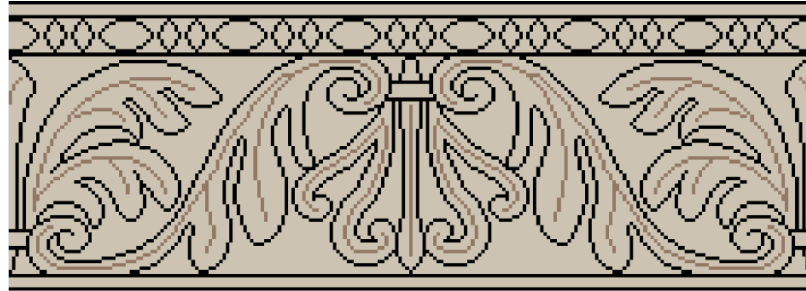
Çizim 4.13. Kalıntı Örneği Motifi 07'nin Çizimi

Çizim 4.14. Kalıntı Örneği Motifi 07'nin Renklendirmesi

Fotoğraf 4.8. Kalıntı Örneği 08 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

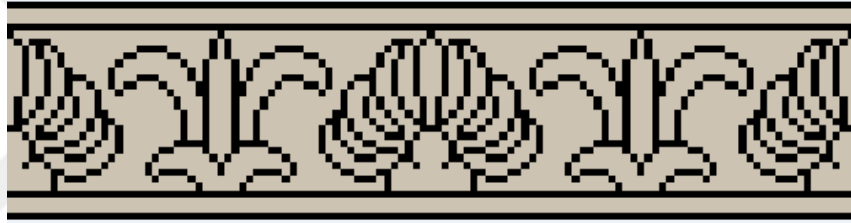
Çizim 4.15. Kalıntı Örneği Motifi 08'in Çizimi

Çizim 4.16. Kalıntı Örneği Motifi 08'in Renklendirmesi

Fotoğraf 4.9. Kalıntı Örneği 09 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

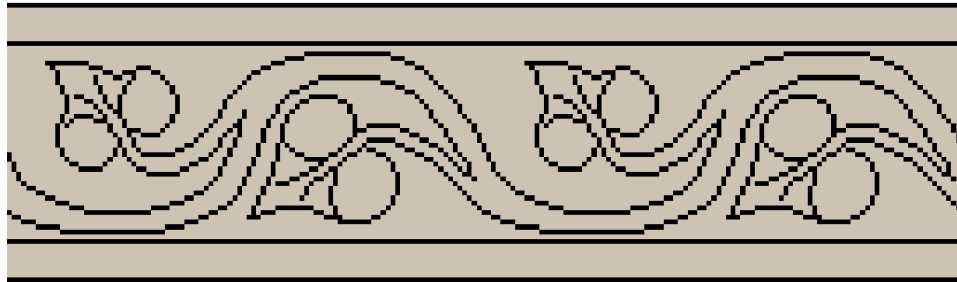
Çizim 4.17. Kalıntı Örneği Motifi 09'un Çizimi

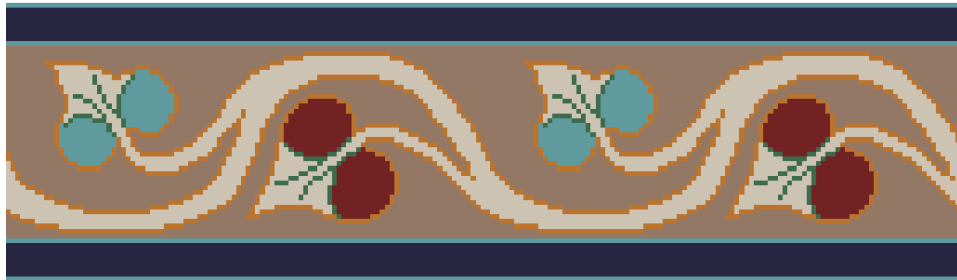
Çizim 4.18. Kalıntı Örneği Motifi 09'un Renklendirmesi

Fotoğraf 4.10. Kalıntı Örneği 10 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

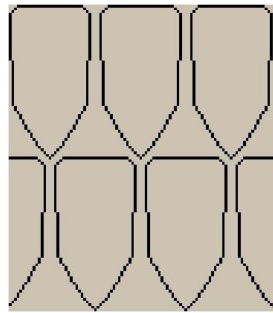
Çizim 4.19. Kalıntı Örneği Motifi 10'un Çizimi

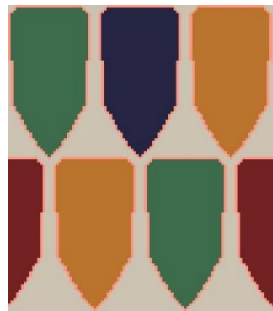
Çizim 4.20. Kalıntı Örneği Motifi 10'un Renklendirmesi

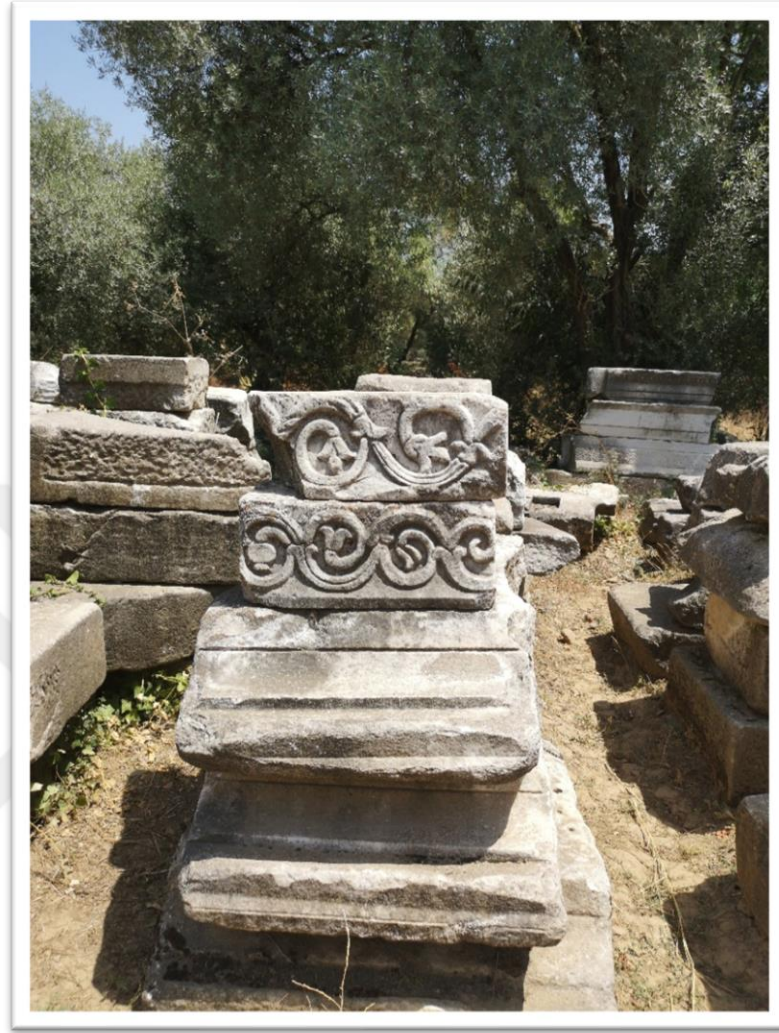
Fotoğraf 4.11. Kalıntı Örneği 11 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)
(Selçuk Hamamı'ndan bir kalıntı örneği)

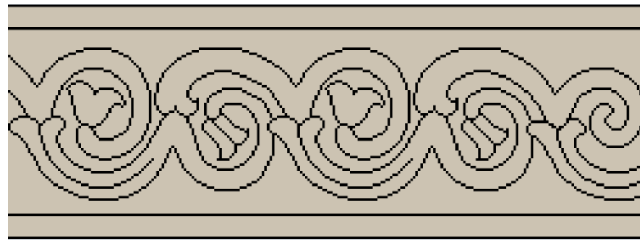
Çizim 4.21. Kalıntı Örneği Motifi 11'in Çizimi

Çizim 4.22. Kalıntı Örneği Motifi 11'in Renklendirmesi

Fotoğraf 4.12. Kalıntı Örneği 12 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

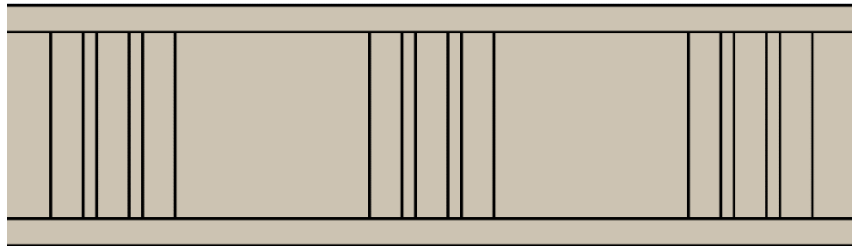
Çizim 4.23. Kalıntı Örneği Motifi 12'nin Çizimi

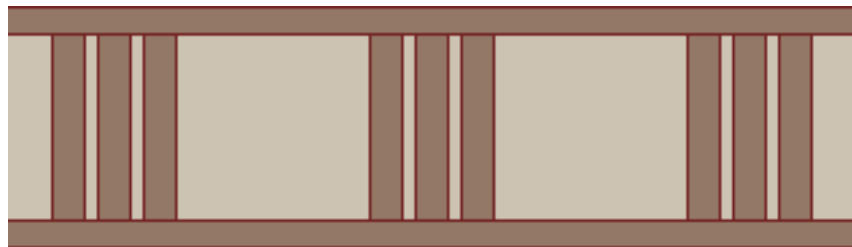
Çizim 4.24. Kalıntı Örneği Motifi 12'nin Renklendirmesi

Fotoğraf 4.13. Kalıntı Örneği 13 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)
(Dorik üst yapı amacıyla kullanılan kalıntı örnekleri)

Çizim 4.25. Kalıntı Örneği Motifi 13'ün Çizimi

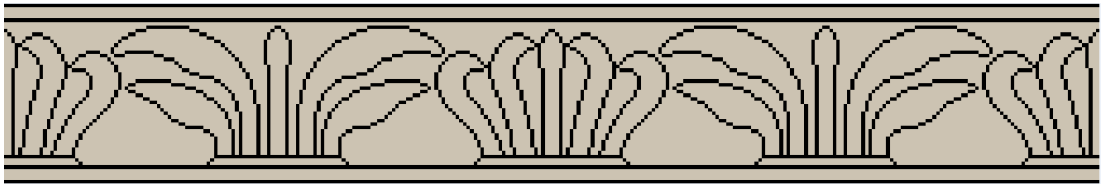

Çizim 4.26. Kalıntı Örneği Motifi 13'ün Renklendirmesi

Fotoğraf 4.14. Kalıntı Örneği 14 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

Açık/Kapalı Palmet Dizisi (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

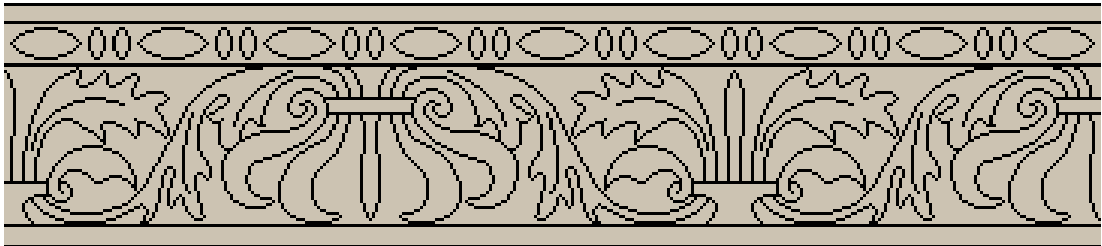
Çizim 4.27. Kalıntı Örneği Motifi 14'ün Çizimi

Çizim 4.28. Kalıntı Örneği Motifi 14'ün Renklendirmesi

Fotoğraf 4.15. Kalıntı Örneği 15 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

Çizim 4.29. Kalıntı Örneği Motifi 15'in Çizimi

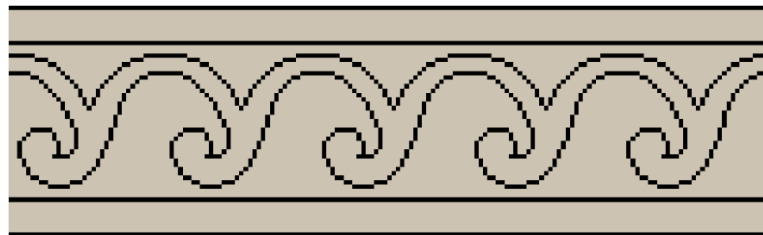

Çizim 4.30. Kalıntı Örneği Motifi 15'in Renklendirmesi

Fotoğraf 4.16. Kalıntı Örneği 16 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

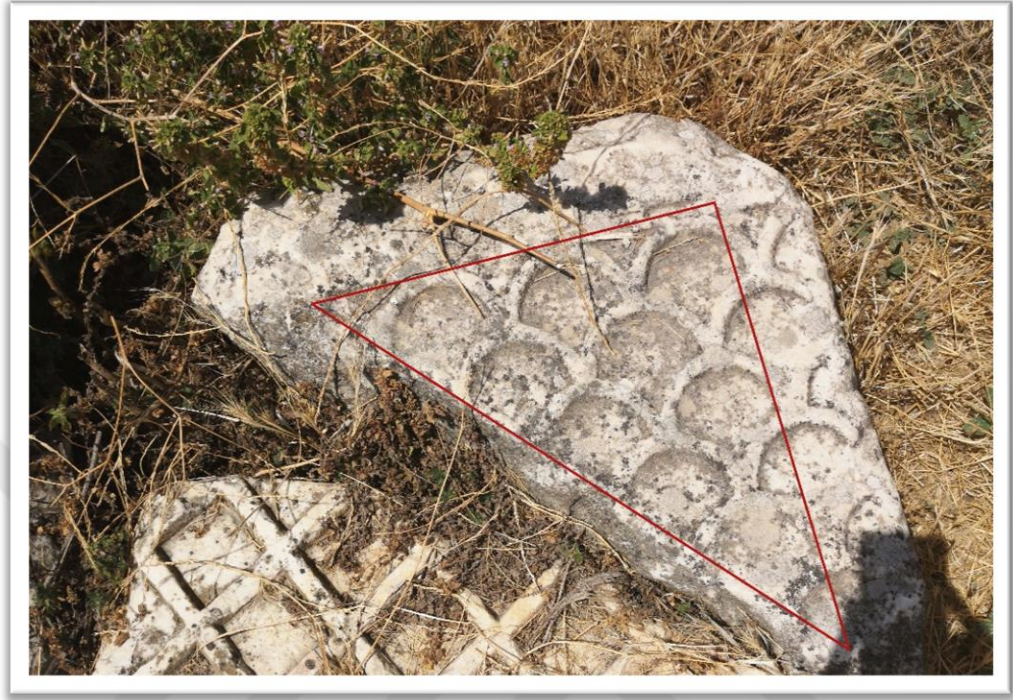
Dalga Bezemesi (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

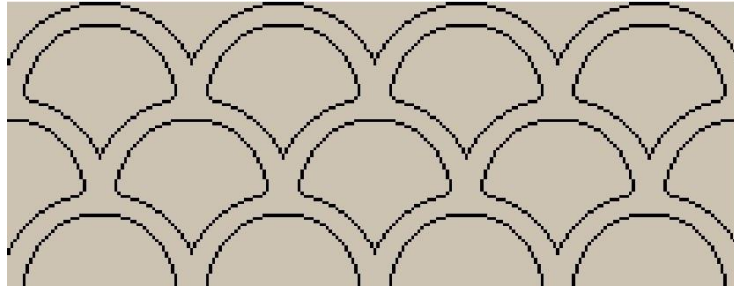
Çizim 4.31. Kalıntı Örneği Motifi 16'nın Çizimi

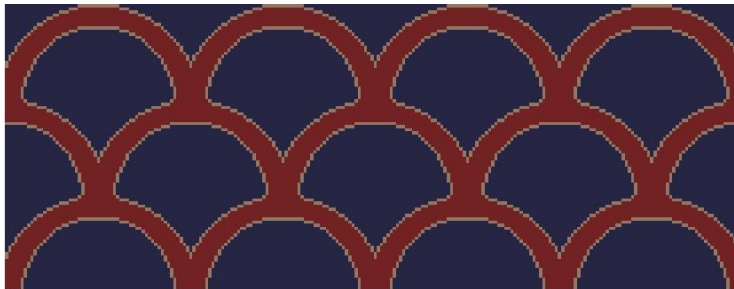
Çizim 4.32. Kalıntı Örneği Motifi 16'nın Renklendirmesi

Fotoğraf 4.17. Kalıntı Örneği 17 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

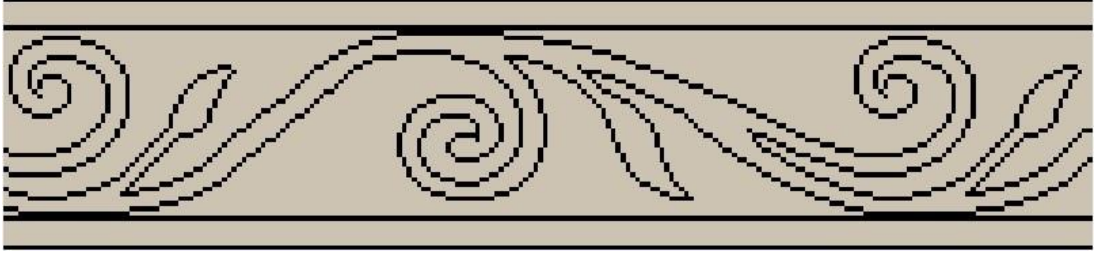
Çizim 4.33. Kalıntı Örneği Motifi 17'nin Çizimi

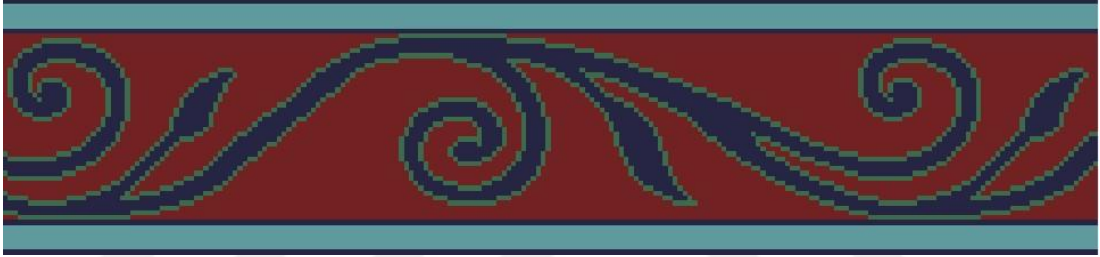
Çizim 4.34. Kalıntı Örneği Motifi 17'nin Renklendirmesi

Fotoğraf 4.18. Kalıntı Örneği 18 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

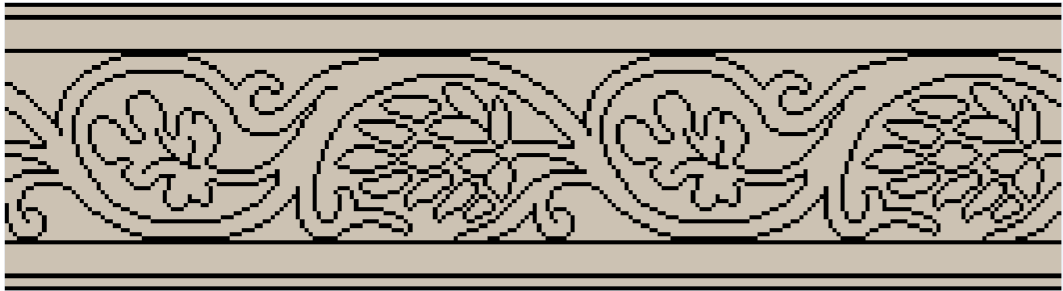
Çizim 4.35. Kalıntı Örneği Motifi 18'in Çizimi

Çizim 4.36. Kalıntı Örneği Motifi 18'in Renklendirmesi

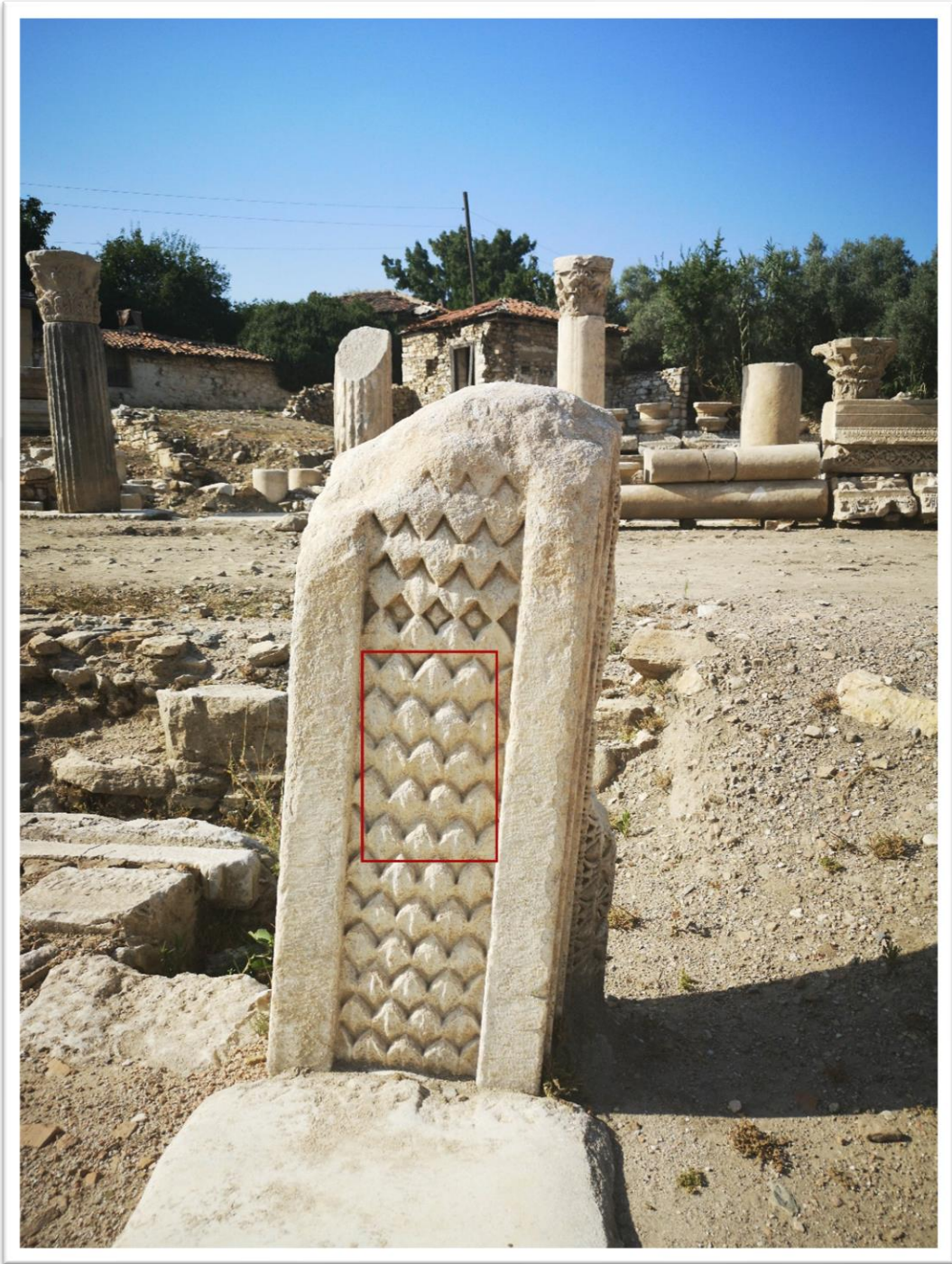
Fotoğraf 4.19. Kalıntı Örneği 19 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)
Asma Yapağı (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

Çizim 4.37. Kalıntı Örneği Motifi 19'un Çizimi

Çizim 4.38. Kalıntı Örneği Motifi 19'un Renklendirmesi

Fotoğraf 4.20. Kalıntı Örneği 20 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

Çizim 4.39. Kalıntı Örneği Motifi 20'nin Çizimi

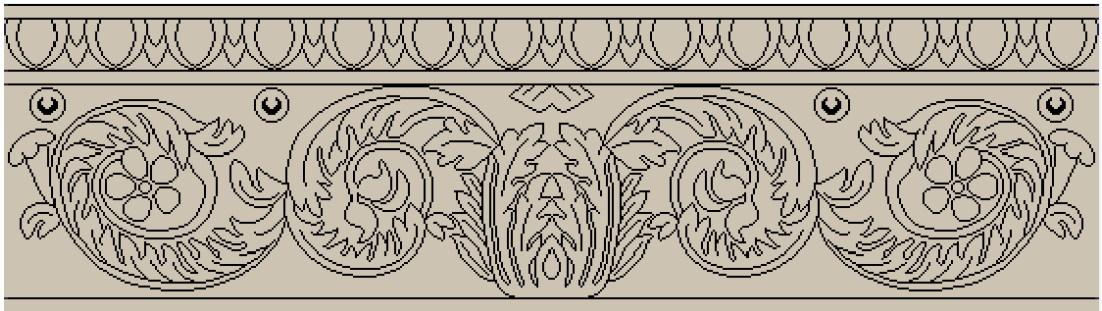

Çizim 4.40. Kalıntı Örneği Motifi 20'nin Renklendirmesi

Fotoğraf 4.21. Kalıntı Örneği 21 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

Ranke Bezemesi- Kıvrık Dal Bezemesi (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

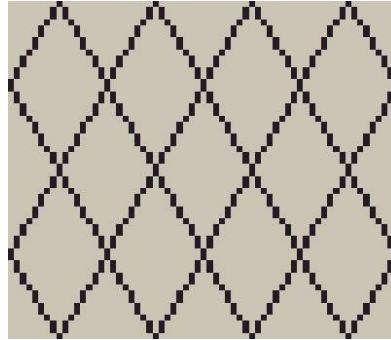
Çizim 4.41. Kalıntı Örneği Motifi 21'in Çizimi

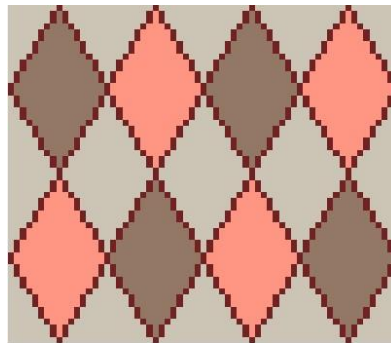
Çizim 4.42. Kalıntı Örneği Motifi 21'in Renklendirmesi

Fotoğraf 4.22. Kalıntı Örneği 22 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)
(Kilise zemininde bulunan mimari döşemeden detay)

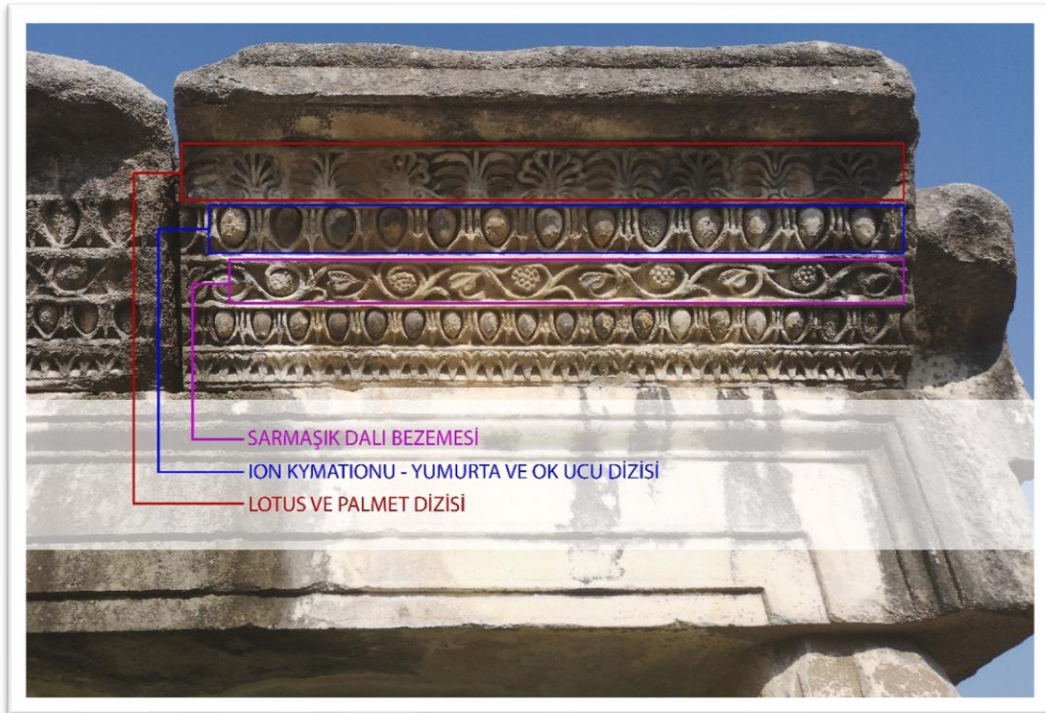
Çizim 4.43. Kalıntı Örneği Motifi 22'nin Çizimi

Çizim 4.44. Kalıntı Örneği Motifi 22'nin Renklendirmesi

Fotoğraf 4.23. Kalıntı Örneği 23 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

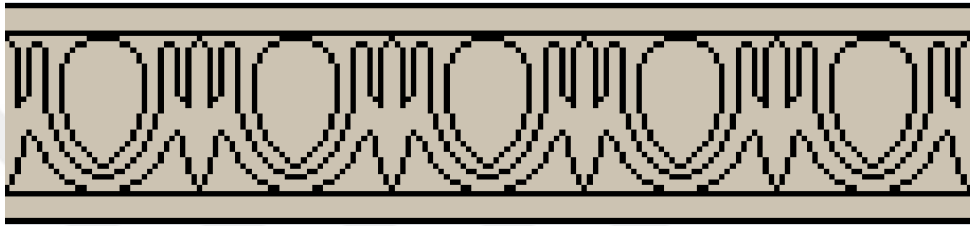

Fotoğraf 4.24. Kalıntı Örneği 23-Detay 1 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

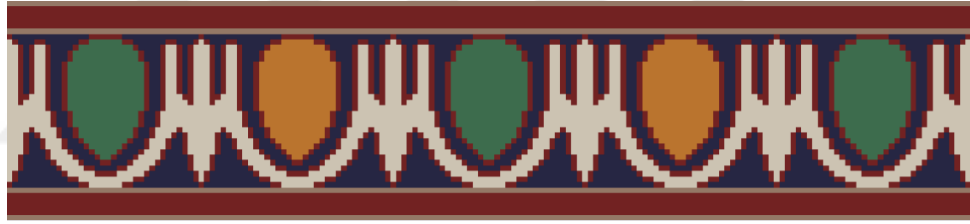
Bezemelerin adlandırılması (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

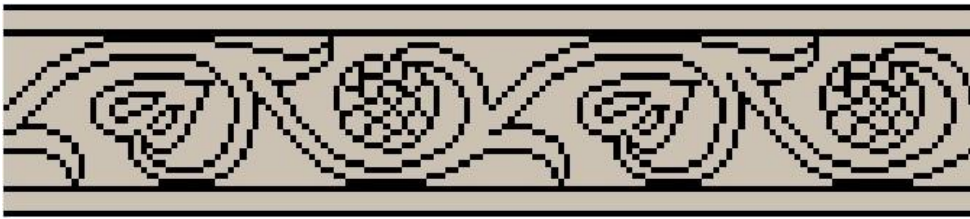
Fotoğraf 4.25. Kalıntı Örneği 23-Detay 2 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

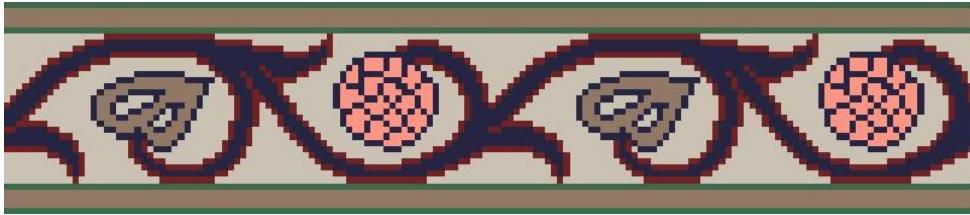
Çizim 4.45. Kalıntı Örneği Motifi 23'ün Çizimi (Detay 2)

Çizim 4.46. Kalıntı Örneği Motifi 23'ün Renklendirmesi (Detay 2)

Çizim 4.47. Kalıntı Örneği Motifi 24'ün Çizimi (Detay 2)

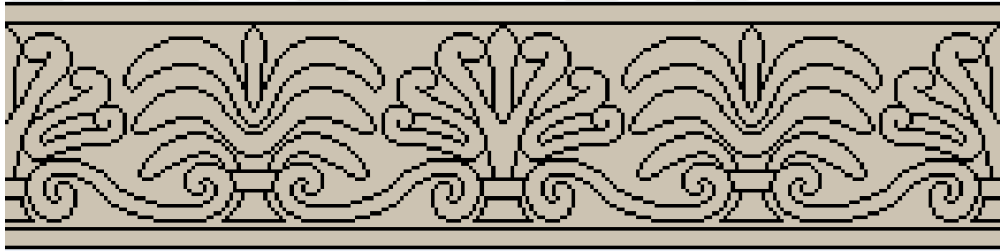

Çizim 4.48. Kalıntı Örneği Motifi 24'ün Renklendirmesi (Detay 2)

Fotoğraf 4.26. Kalıntı Örneği 23-Detay 3 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

Lotus ve Palmet Dizisi (Bilal Söğüt, 9 Nisan 2020 tarihli yazışma)

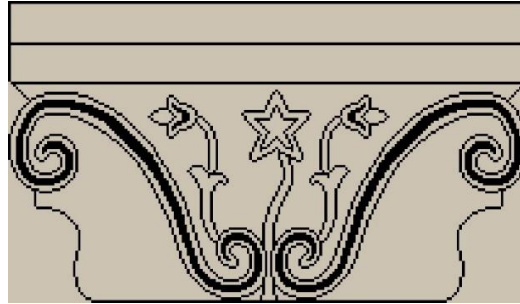
Çizim 4.49. Kalıntı Örneği Motifi 25'in Çizimi (Detay 3)

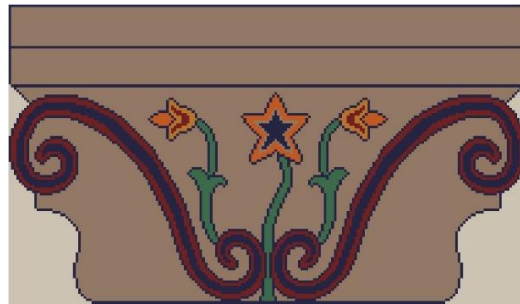
Çizim 4.50. Kalıntı Örneği Motifi 25'in Renklendirmesi (Detay 3)

Fotoğraf 4.27. Kalıntı Örneği 24 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

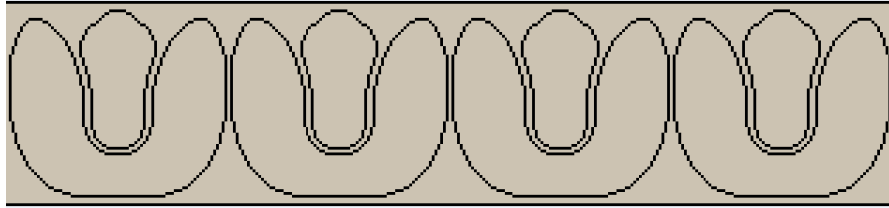
Çizim 4.51. Kalıntı Örneği Motifi 26'nın Çizimi

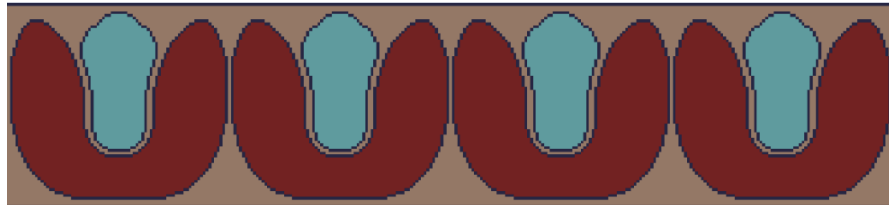
Çizim 4.52. Kalıntı Örneği Motifi 26'nın Renklendirmesi

Fotoğraf 4.28. Kalıntı Örneği 25 (Şenay Subaşı Avar, Stratonikeia Antik Kenti, 2019)

Çizim 4.53. Kalıntı Örneği Motifi 27'nin Çizimi

Çizim 4.54. Kalıntı Örneği Motifi 27'nin Renklendirmesi

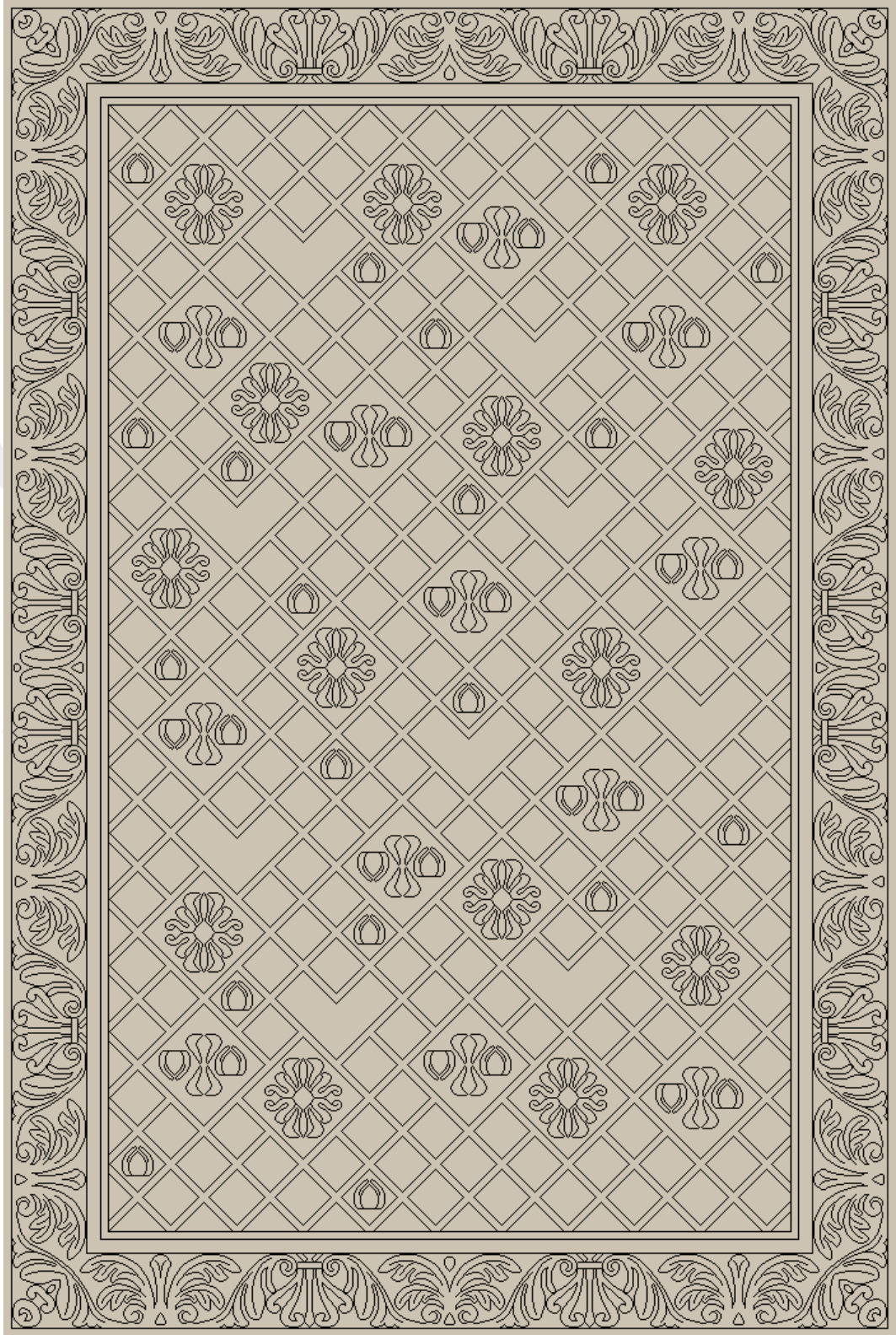
5. YENİ KİLİM TASARIMI ÖNERİLERİ

Stratonikeia Antik Kent kalıntıları üzerinde bulunan süslemeler bu çalışmanın ilham kaynağını oluşturmaktadır. Bu süslemelerin düzenlenmesinde, sanat ve tasarım eğitiminin temelini oluşturan tasarım öge ve ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur. Tasarım, bir sanat eserinin, yapının ya da teknik ürünün ilk taslağıdır. Tasarım öğeleri, nokta, çizgi, doku, şekil, biçim, espas ve renk başlıkları altında toplanmıştır. Tasarım ilkeleri ise, denge, ritim, hareket, vurgu, egemenlik, bütünlük, zıtlık, oran-orantı ve hiza bileşenlerinden oluşmaktadır³⁶. Bu tasarım ve öğeler tüm görsel sanatların alt yapısında bulunmaktadır.

Yeni kilim tasarımı önerileri, bir önceki bölümde yer alan kalıntı örneklerinden yola çıkılarak oluşturulan kompozisyonlardır. Tasarım öge ve ilkeleri bu bölümdeki kompozisyonların ortaya çıkarılmasında ve düzenlenmesinde etkin bir rehber olmuştur. Kilimlerin tasarımları Texcelle programında, 160x230 cm ölçülerinde çalışılmıştır. Her bir tasarım için kompozisyon ve renk varyantları yapılmıştır. Tasarımlarda kullanılmak üzere, Anadolu kilimlerinde yaygın olarak kullanılan renklerden bir renk paleti hazırlanmıştır. Stratonikeia Antik Kenti'nden elde edilen süslemeler stillerine göre değerlendirilerek, tasarımlarda geometrik, organik ve her ikisinin harmanlanması şeklinde kullanılmıştır.

Aşağıda sırasıyla, tasarımların renklendirme öncesindeki kompozisyonlarına ve ardından renkli varyantlarına yer verilmiştir. Çizim 5.29'da yer alan 17 numaralı tasarımın uygulaması yapılmış ve bu süreç tezin 6.2. bölümünde detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

³⁶ Ülkü GEZER, **Çağdaş Sanat ve Tasarım Eğitiminde Görsel Tasarım Öğeleri ve İlkeleri**, 596.

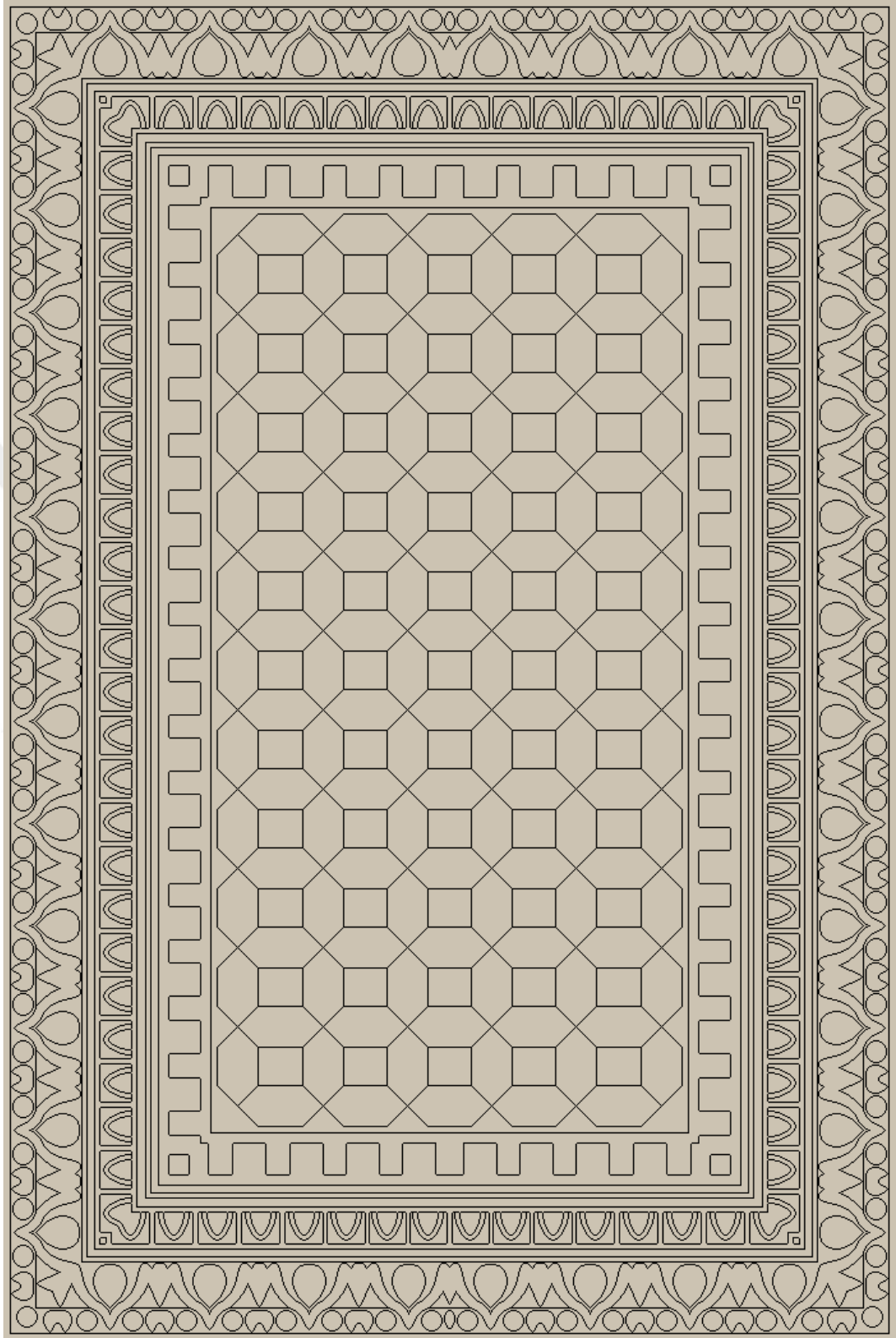
Çizim 5.1. Tasarım 01.Renklendirme Öncesi Taslak Çalışma

Çizim 5.2. Tasarım 01.a. Tasarımın Renklendirilmiş Hali

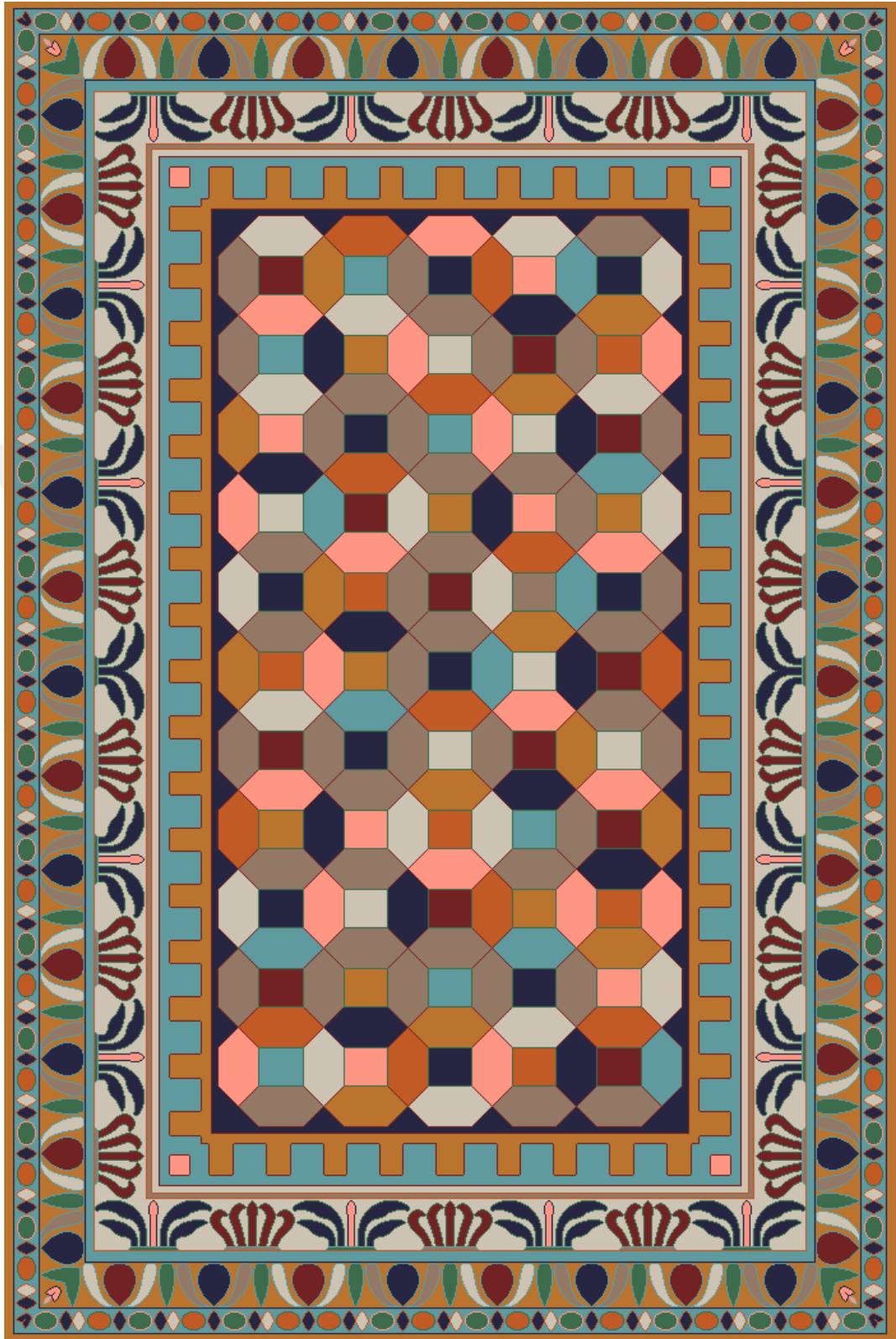
Çizim 5.3. Tasarım 01.b. Tasarımın Renk ve Desen Varyantı

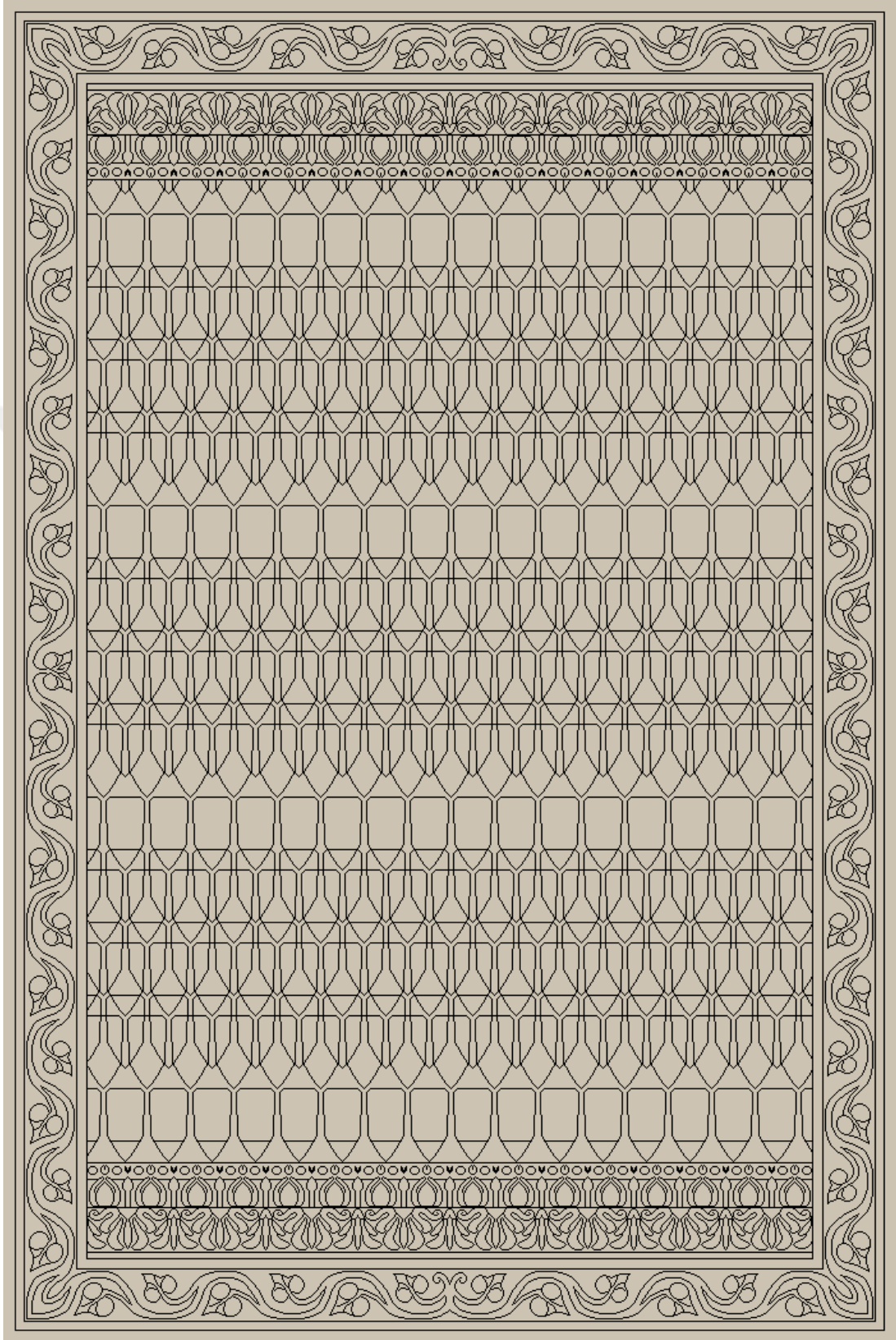
Çizim 5.4. Tasarım 02.Renkendirme Öncesi Taslak Çalışma

Çizim 5.5. Tasarım 02. Renk varyantı 1

Çizim 5.6. Tasarım 02. Renk varyantı 2

Çizim 5.7. Tasarım 03. Renklendirme Öncesi Taslak Çalışma

Çizim 5.8. Tasarım 03. Renk varyantı 1

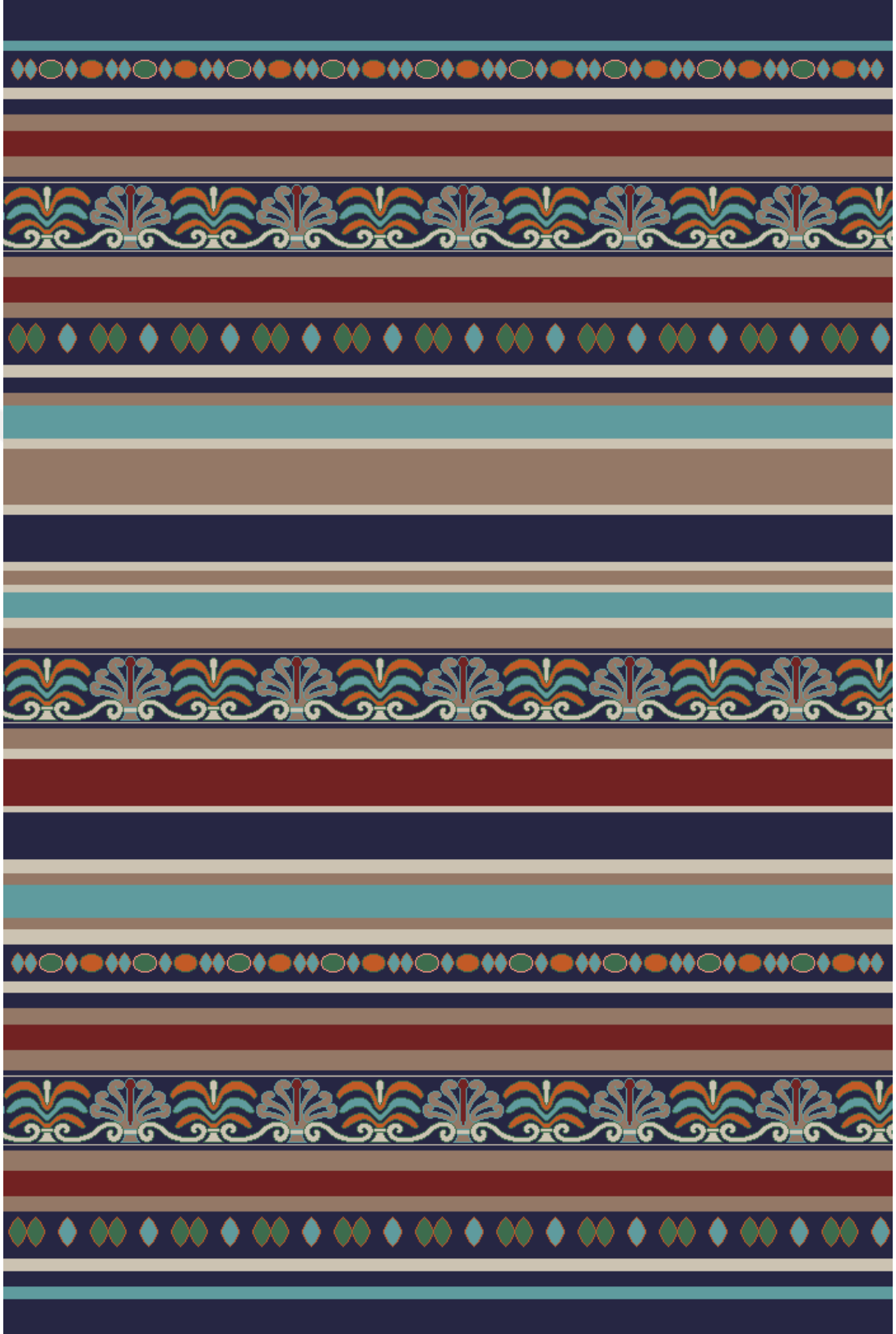
Çizim 5.9. Tasarım 03. Renk varyantı 2

Çizim 5.10. Tasarım 04. Renk varyantı 1

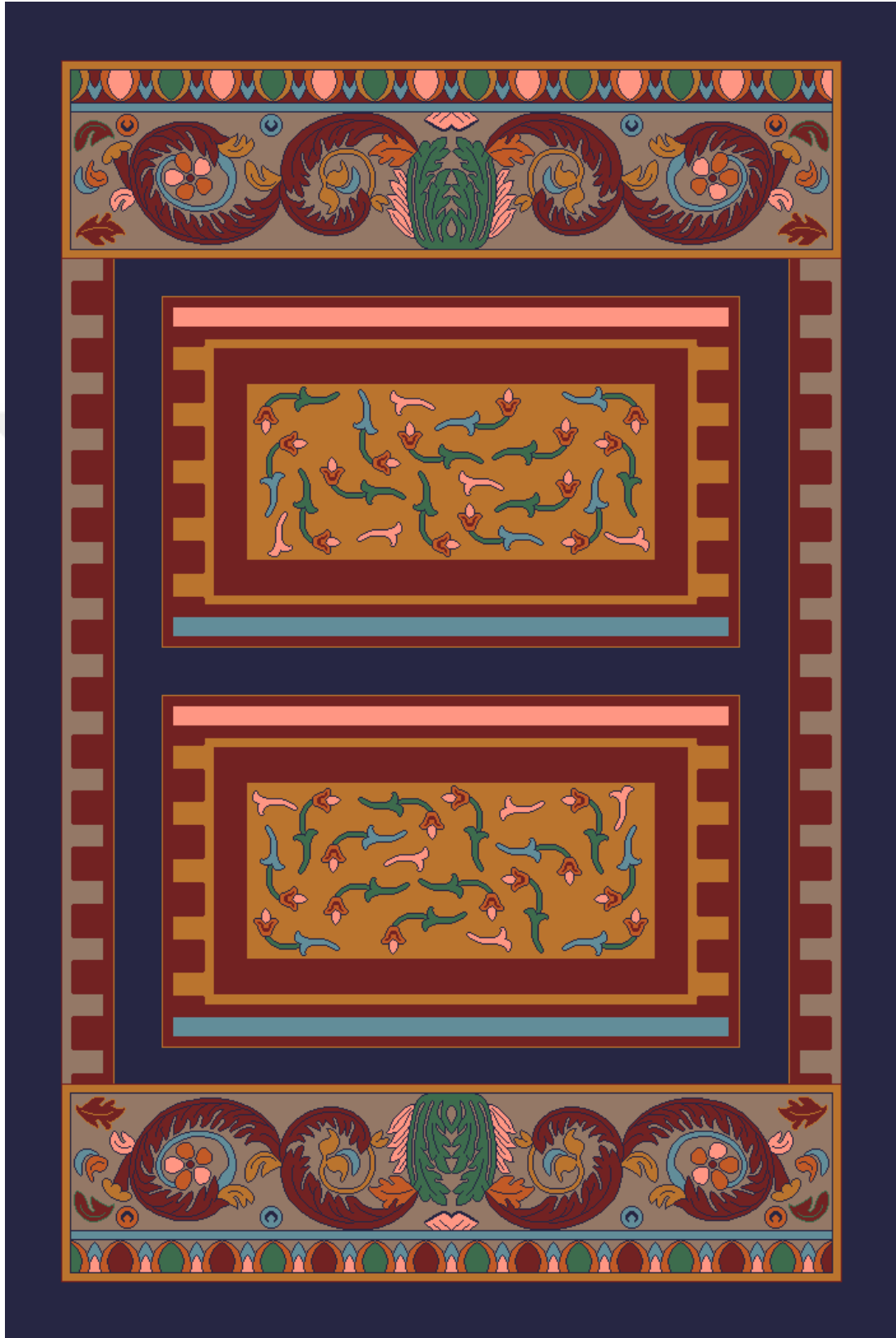
Çizim 5.11. Tasarım 04. Renk varyantı 2

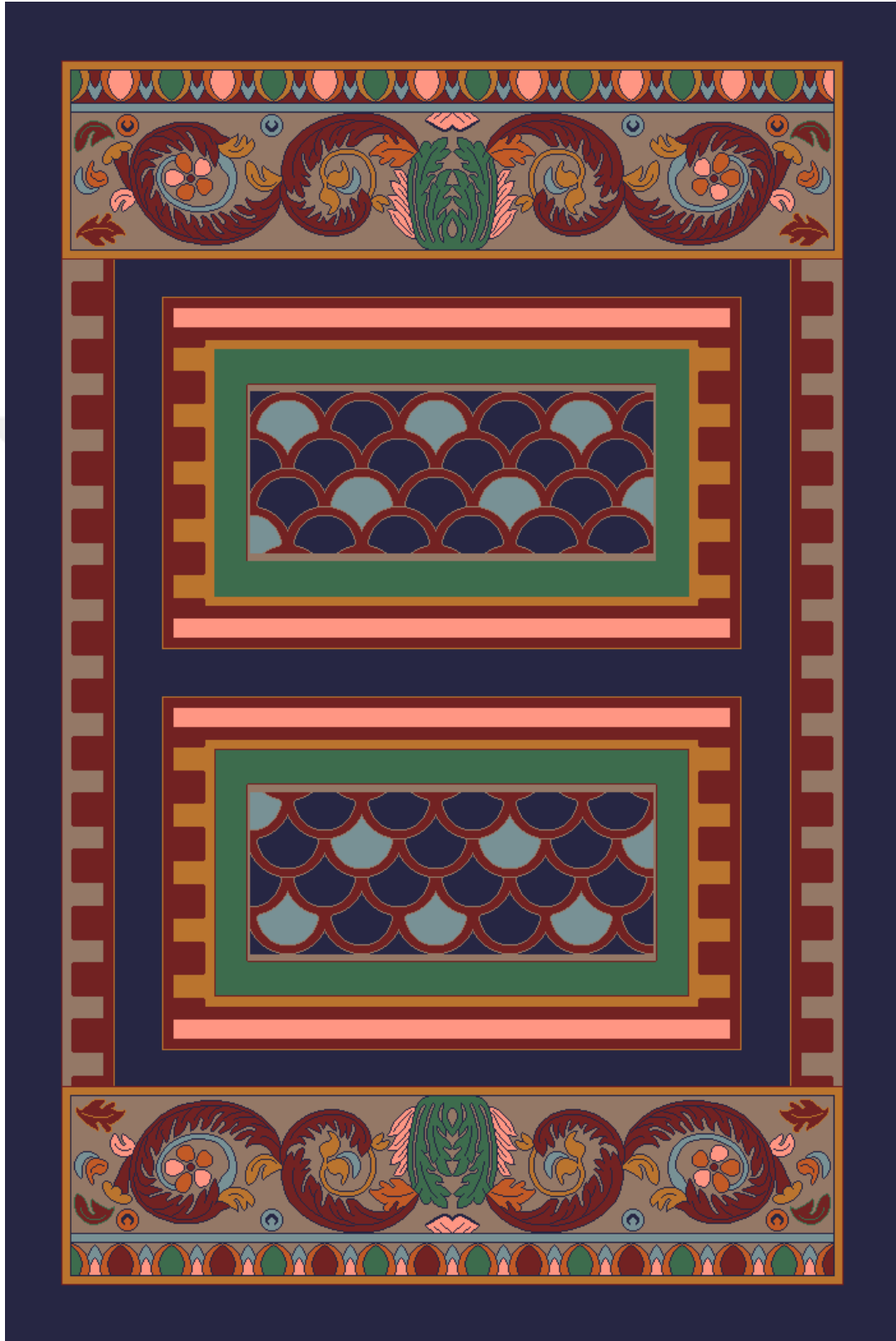
Çizim 5.12. Tasarım 05

Çizim 5.13. Tasarım 06. Renk varyantı 1

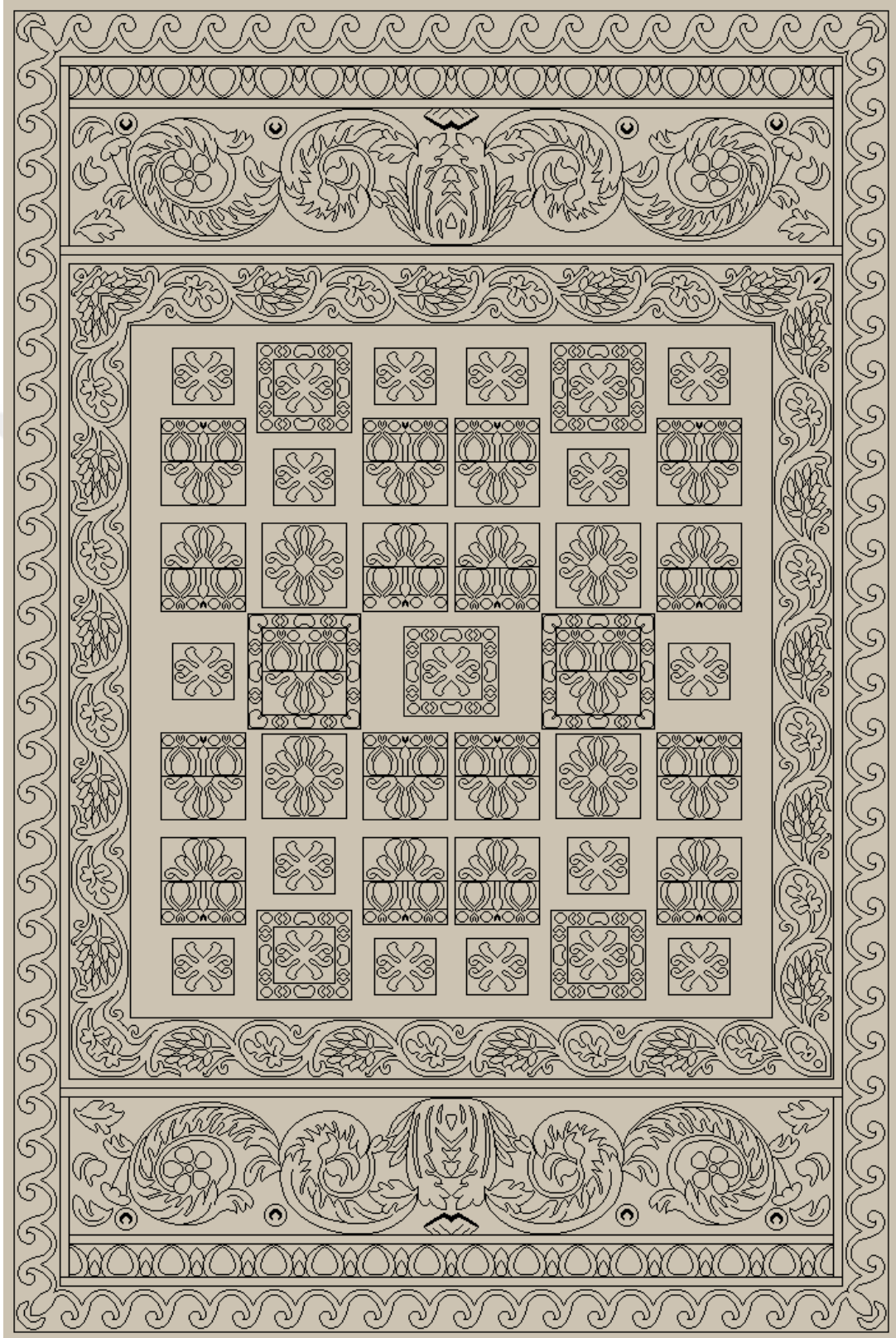
Çizim 5.14. Tasarım 06. Renk varyantı 2

Çizim 5.15. Tasarım 06. Renk varyantı 3

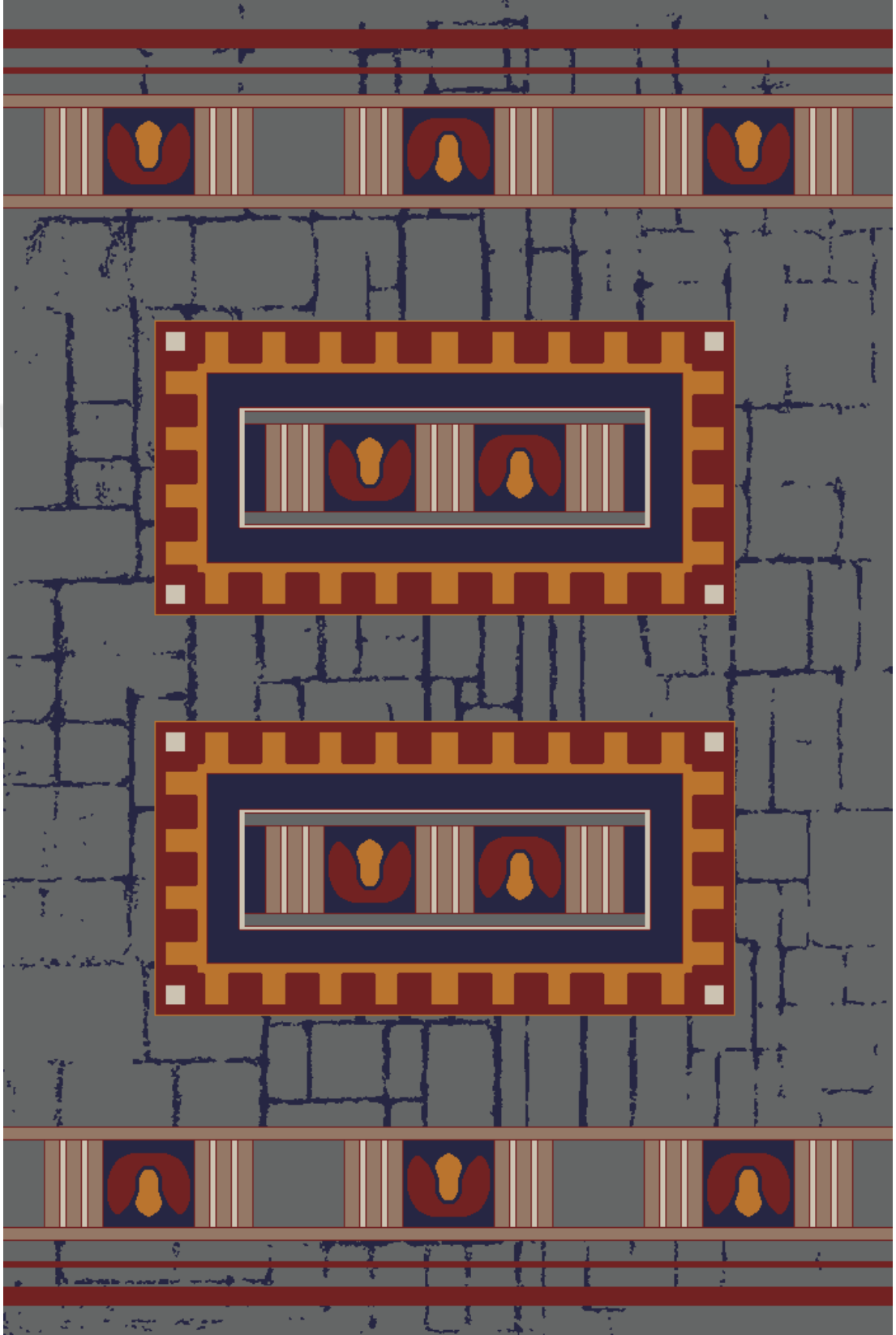
Çizim 5.16. Tasarım 07

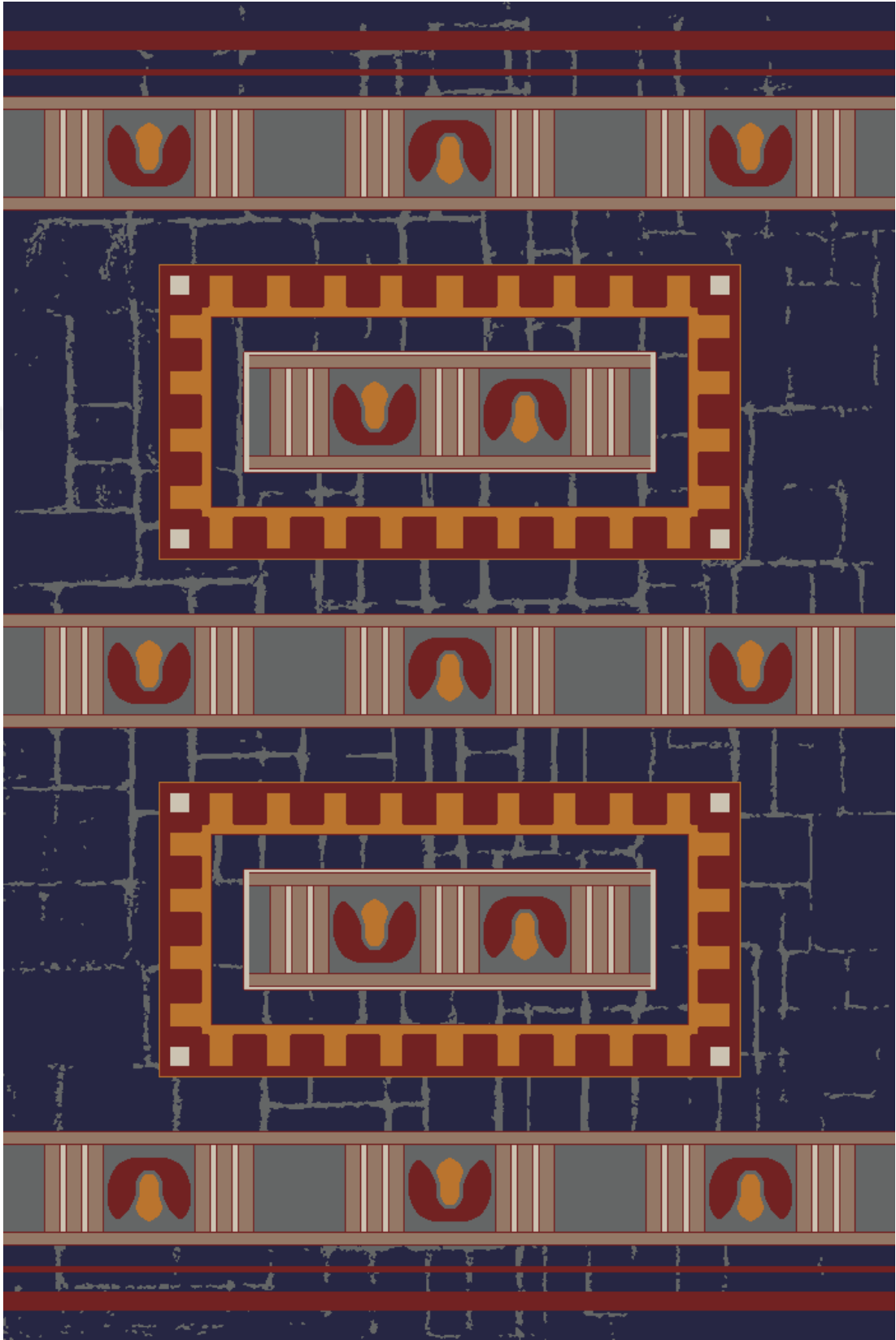
Çizim 5.17. Tasarım 08. Renklendirme Öncesi Taslak Çalışma

Çizim 5.18. Tasarım 08.a. Tasarımın Renklendirilmiş Hali

Çizim 5.19. Tasarım 09

Çizim 5.20. Tasarım 09.a. Tasarımın Renk ve Desen Varyantı

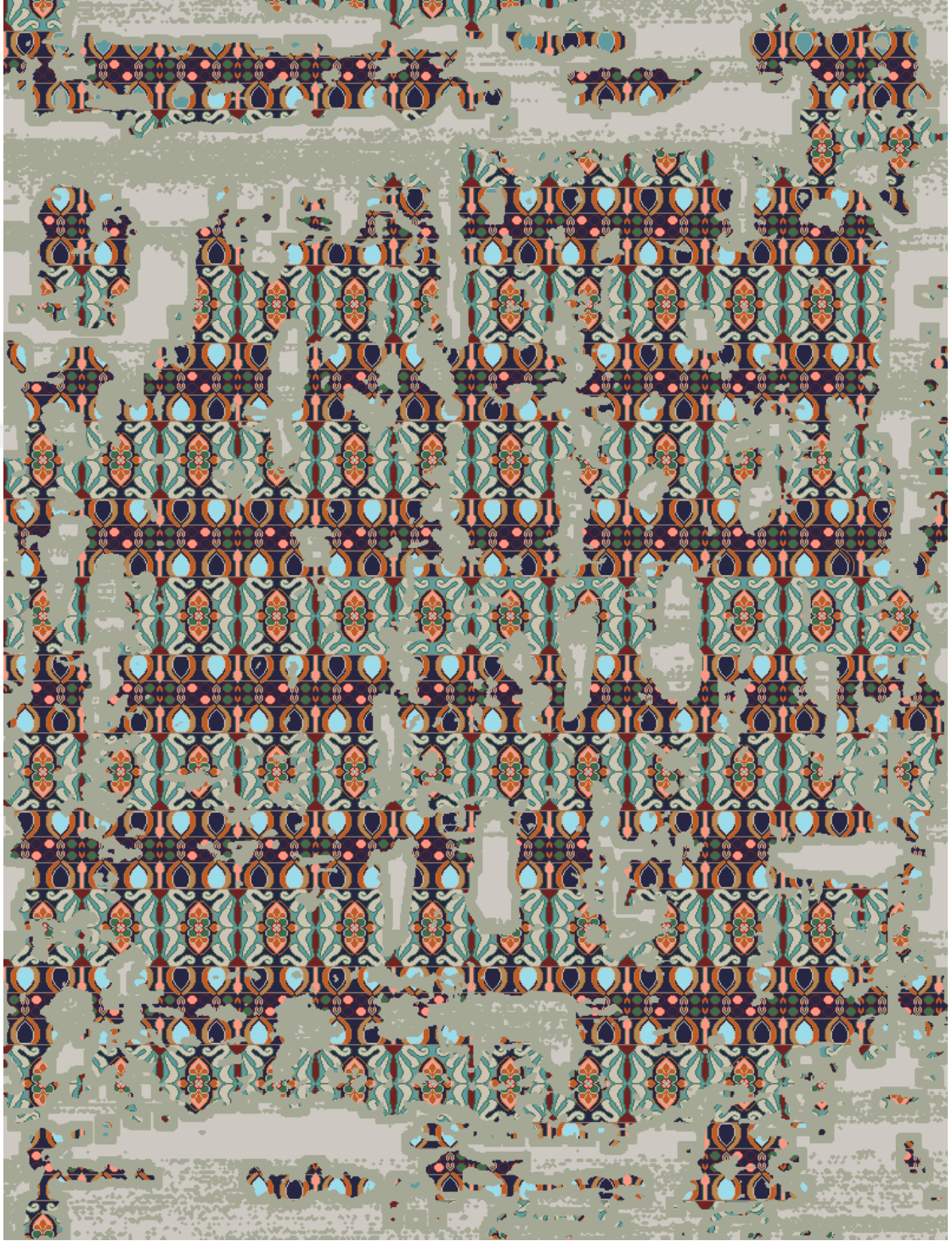
Çizim 5.21. Tasarım 11

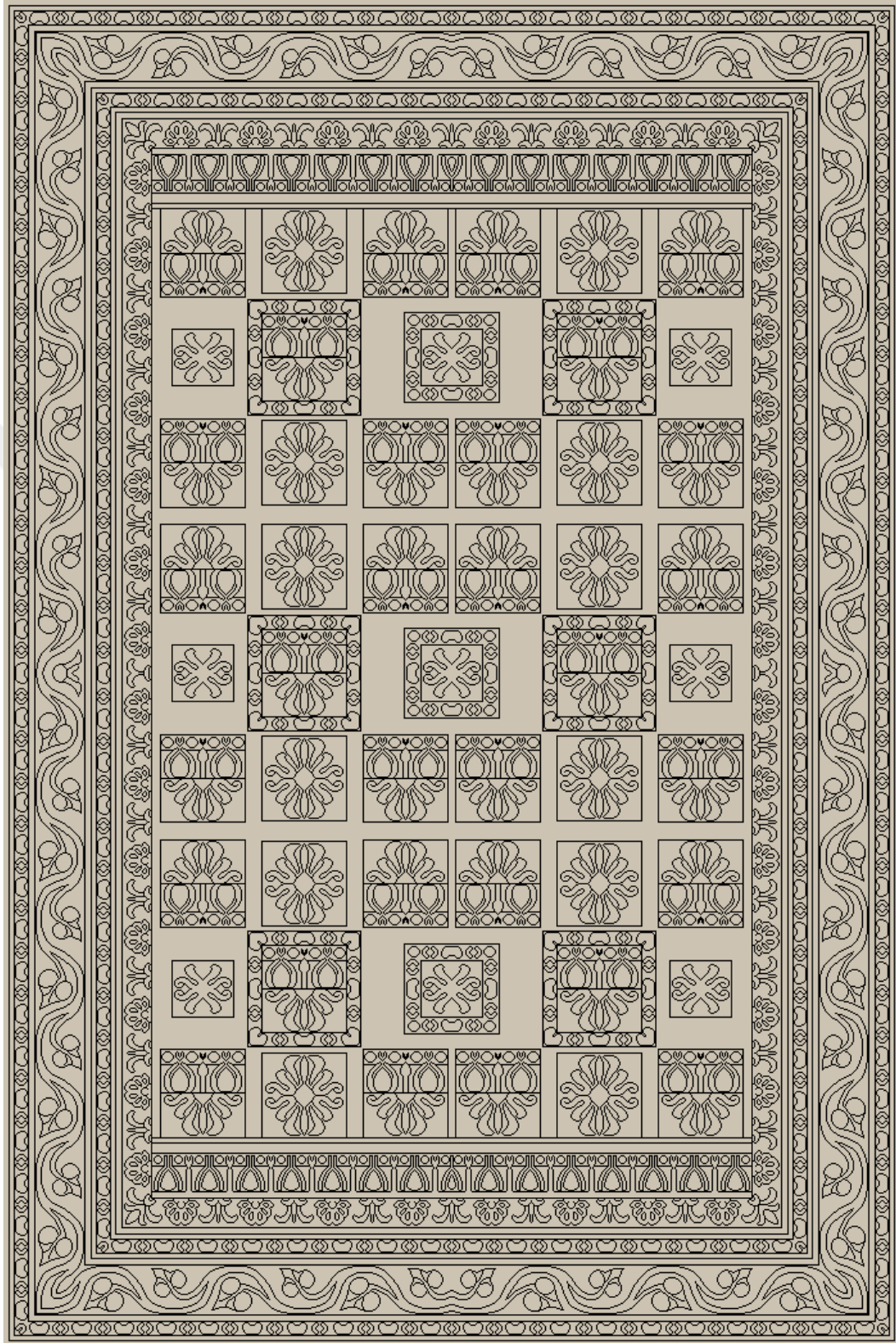
Çizim 5.22. Tasarım 12

Çizim 5.23. Tasarım 12.a. Tasarımın Renk ve Desen Varyantı

Çizim 5.24. Tasarım 13

Çizim 5.25. Tasarım 16. Renklendirme Öncesi Taslak Çalışma

Çizim 5.26. Tasarım 16.a. Tasarımın Renklendirilmiş Hali

Çizim 5.27. Tasarım 16.b. Tasarımın Renk Varyantı 1

Çizim 5.28. Tasarım 16.c. Tasarımın Renk Varyantı 2

6. KİLİM TASARIMININ UYGULAMA SÜRECİ

Kalıntılar üzerindeki süslemelerden yola çıkılarak yapılan yeni tasarım önerileri bir önceki bölümde yer almaktadır. Bu bölümde ise, Çizim 5.29'da yer alan tasarım örneğinin dokuma süreci, işlem sırasına uygun şekilde, kapsamlı olarak anlatılmış ve uygulama aşamalarının görsellerine yer verilmiştir.

Tasarımın dokuma işlemi, Manisa ilinin Sarıgöl ilçesinde bulunan Yeniköy'de yapılmıştır. Dokumada kullanılan iplikler Aksaray ilinden temin edilmiştir (Bkz. Fotoğraf 6.4). İpliklerin dokuma öncesi boyama işlemleri, halı-kilim üreticisi Mehmet Şanlı tarafından, İzmir'in Selçuk ilçesinde bulunan iplik boyama atölyesinde yapılmıştır. Dokumada, yörede "tırnak işi" olarak adlandırılan ilikli kilim tekniği kullanılmıştır.

Uygulaması yapılacak kilim için ipliklerin boyama aşamasında bir renk paleti hazırlanmıştır. Bu renk paleti, Mehmet Şanlı isimli üreticinin mesleki bilgi birikimi ve deneyimlerine dayanarak verdiği bilgiler ile kişisel arşivinde olan, yaklaşık 250 sene öncesine ait olduğu düşünülen Anadolu kilimleri referans alınarak oluşturulmuştur. Aşağıda görselleri bulunan kilimlerde genellikle geometrik motiflerden oluşan kompozisyonların kullanıldığı görülmektedir (Bkz. Fotoğraf 6.1.,6.2.,6.3.).

Bu kilimlerde sıklıkla kullanılan mor ve tonlarından ilham alınmış, eser çalışmasının tarihi konusu ile bütünleşeceği düşünülerek, dokunacak kilimin zemin rengi mor renk olarak belirlenmiştir. Kilimde kullanılan diğer renkler krem, kırmızı, kiremit, yavruağzı, yağ yeşili, nefti yeşil, çağla yeşili, ceviz, kahverengi, sarı ve mavinin tonlarından oluşur. İpliklerin boyama işleminde önce mor renk, sonra mavi ve sarı renk elde edilmiştir. Diğer renkler de bu renklere uyumlu olacak şekilde boyanarak hazırlanmıştır.

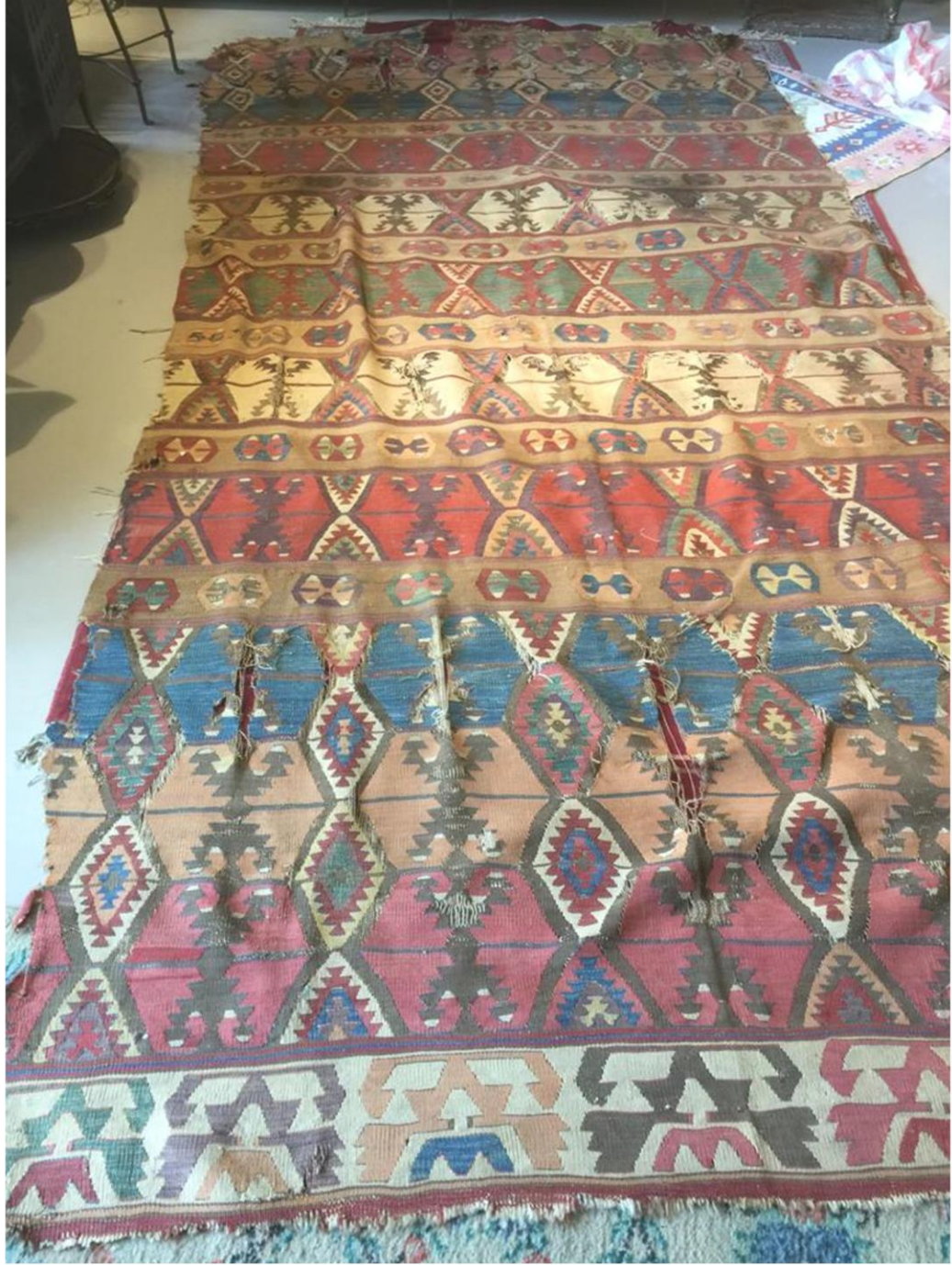
Fotoğraf 6.1. Anadolu kilimi referans no.1

(Mehmet Şanlı, İzmir, Kasım 2019)

Fotoğraf 6.2. Anadolu kilimi referans no.2

(Mehmet Şanlı, İzmir, Kasım 2019)

Fotoğraf 6.3. Anadolu kilimi referans no.3

(Mehmet Şanlı, İzmir, Kasım 2019)

6.1. İpliklerin Boyama İşlemi

“İç Anadolu’da soğuk iklim hâkim olduğundan, koyunların yünleri ve doğal olarak da yapağıları³⁸ daha uzun olur. Ege ve Güney bölgelerinde ise ılıman iklim sebebiyle ipliklerin yapağısı daha kısadır. Koyun, yağış altında ve nemli ortamda kaldığında yünü daha kaliteli olur. Bu nedenle hayvanlar soğukta ve yağış altında bırakılır. Örneğin, Avustralya ve Yeni Zelanda’da yoğun yağış sebebiyle hayvanların yapağısı daha uzundur. Yağışın olmadığı bölgelerde ise hayvanlar, yünlerinin daha kaliteli olması için yıkanır. Bu bilgiler doğrultusunda soğuk iklim yününün daha kaliteli olduğu belirtilir”³⁹.

Fotoğraf 6.4. Aksaray ilinden temin edilen yün (Mehmet Şanlı, Aksaray, Mayıs 2019)

³⁸ Yapağı: İlbaharda kırılan koyun tüyü, yapak. (TDK, Güncel Türkçe Sözlük)

³⁹ Mehmet ŞANLI, 17.12.2019 tarihli görüşme.

Fotoğraf 6.5. Y nlerin kurutulma işlemi

(Mehmet şanlı, Aksaray, Mayıs 2019)

Eser alışması kapsamında dokuması yapılacak kilim için, tasarımıda kullanılan renklere uygun ve yeterli miktarda ipliğın boyama işlemi özel olarak yapılmıştır. Doğal boyalar ile ipliklerin boyama yöntemleri genel olarak benzer olsa da bu iş ile uğraşan kişilerin kendilerine has bazı yöntemleri olabileceğı de bilinmelidir. İpliklerin boyama işlemleri ile ilgili olarak Mehmet şanlı řu bilgileri vermiştir:

“Boyama öncesinde dokunacak iplikler öncelikle şap ile mordanlanır. Geçmişte şaplama asit miktarından dolayı peynir suyu ve yoğurt suyu ile yapılırdı.

Bugün ise mordan malzemesi olarak Alüminyum Sülfat, besleyici olarak da krem tartar kullanılmaktadır. Mordanlama işlemi için önce kazana krem tartar ve şap (Alüminyum Sülfat) atılır. Boyanacak iplik kazana basılır, 2-3 saatlik bir kaynama süresinin ardından, kaynama işlemi sonlandırılır ve boya kazanda bir gün bekletilir. Ertesi gün yünler asılır ve kurumaya bırakılır. Kuruduktan sonra hangi renge ne kadar lazımsa, renklerine göre iplikler ayrılır ve boyama işlemi yapılır. Boyama işleminde, ipliklerin kazanda bekleme süresi, boyanın istenilen tonda olmasını ve boyama işleminin kaliteli sonuç vermesini sağlar. İplikler sudan çıkarıldığında, kazandaki suda renk kalmaması gerekir. Bu doğal boyanın bir özelliği olarak kalitesini ortaya koymaktadır. Genellikle 1 kg yün için, 1 kg boya kullanılır. Rengi daha açık tonlarda elde etmek için boya miktarı azaltılabilir.”

Mehmet Şanlı, eser çalışmasının uygulanması için gerekli olan ipliklerin boyama işleminde, kırmızı için kökboya, sarı renk için muhabbet çiçeği ve cehri ile boyama yapmıştır.

“Kökboya, kırmızı rengi veren bir bitkidir. Ülkemizde Kırkağaç civarında yetişmektedir. Toprağın altında 4 yıl kalmasıyla rengini sabitleyen ve bu şekilde en verimli halini almış olan kuru bir köktür. İran’dan da getirilebilen bu kök, dünyanın her tarafında kırmızı renk elde etmek için kullanılır. Son derece sağlam ve kaliteli bir boyadır”⁴⁰(Fotoğraf 6.6., 6.7).

⁴⁰ Mehmet ŞANLI, 17.12.2019 tarihli görüşme.

Fotoğraf 6.6. Kök boya (*Rubia tinctorum* L.)

(Naime Didem Öz, İstanbul, Kasım 2017)

Fotoğraf 6.7. Kırmızıya boyanmış yün ipliğın kazandan alınması

(Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

Yukarıda da belirtildiği gibi sarı renk elde edebilmek için muhabbet çiçeği ve cehri bitkisi kullanılmıştır (Fotoğraf 6.8., 6.9). Muhabbet çiçeğinin yapısında bulunan luteolin isimli boyarmadde ile boyanmış birçok eski tekstilin solmadan günümüze kadar ulaşabildiği bilinmektedir. Cehri ise altın ağacı, alaşehir, boyacı diken ve akdiken isimleri ile de bilinen, meyvelerinin kurutularak öğütülmesi ile doğal boyamacılıkta kullanılan bir bitkidir ⁴¹.

Fotoğraf 6.8. Muhabbet Çiçeği (*Reseda luteola* L.) (Manfred Bieber, Çorum, 1984)

⁴¹ Recep KARADAĞ, Doğal Boyamacılık, 82.

Fotoğraf 6.9. Cehri Bitkisi (*Rhamnus petiolaris* Boasis L.) (Manfred Bieber, Ürgüp, 1976)

Fotoğraf 6.10. Sarı renge boyanmış yün iplik (Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

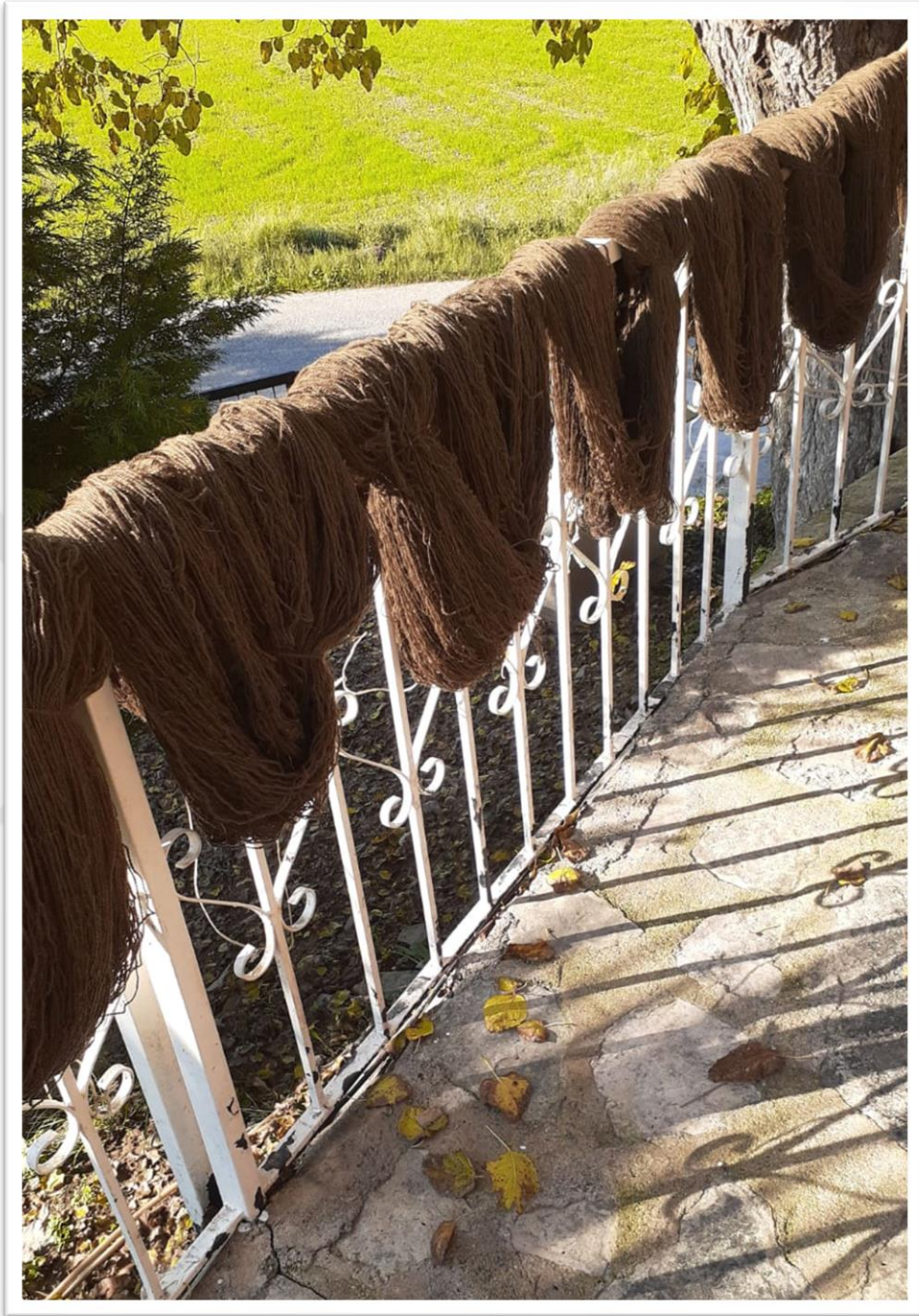
Fotoğraf 6.11. Sarı yün ipliklerin kurutulma işlemi (Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

Eser çalışmasında kullanılmak üzere, ipliklerin açık kahverengi tonunda boyanması için ceviz ile boyama yapılmıştır (Fotoğraf 6.12., 6.13). Ceviz juglon isimli boyarmadde içeren bir ağaçtır ve kurutularak öğütülen yaprakları ve meyvesinin dış kabuğu ile direkt boyama yapılmaktadır⁴².

⁴² Recep KARADAĞ, Doğal Boyamacılık, 36.

Fotoğraf 6.12. Ceviz (*Juglans regia* L.) rengine boyanmış yün iplik
(Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

Fotoğraf 6.13. Ceviz renkli yün ipliklerin kurutulma işlemi

(Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

“Doğal boya ile yeşil rengi ancak 3 günde elde edilebilmektedir. Yeşil rengi elde edebilmek için iplik önce sarı renk ile boyanır. Daha sonra sarının üzerine indigo⁴³ ile boyama yapılır. İndigo renk mavinin tonlarını verir. Alt yapısı sarı olduğu için indigoya batırılıp çıkarılarak ve hava ile teması sonrasında istenilen yeşil tonu elde edilebilmektedir. 1 gün şap ile mordanlama işlemi, 1 gün sarıya ve 1 gün de maviye boyanması işlemleri sonrasında, yeşil rengi ancak 3 günde elde edilebilmektedir. Yeşil ve mor ayrıcalıklı renklerdir”⁴⁴.

Çalışma kapsamında kullanılacak kiremit renkli iplikler için de boyama işlemi yapılmıştır. *“Şap ile mordanlama işlemi sonrasında iplikler önce sarı rengine, ardından kırmızı rengine boyanmıştır ve bu işlem ortalama 3 gün sürmüştür” (Fotoğraf 6.14).*

Fotoğraf 6.14. Kiremit rengine boyanmış yün iplik (Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

⁴³ İndigo: İndigo ağacı, anavatanı Hindistan- Asya olan” indigo mavisini” denilen boyanın elde edildiği ağaçtır. (<https://tr.wikipedia.org>) Erişim: 05/04/2020.

⁴⁴ Mehmet ŞANLI, 17.12.2019 tarihli görüşme.

“Kilimde kullanılan kahverengi iplikler ise koyundan kırılan yünün eğrilmesinden sonra natürel haliyle kullanılması ile elde edilmiştir. Siyah rengi elde etmek ise oldukça zordur. Bu rengi elde edebilmek için iplikler önce sarıya, sonra kırmızıya ve son olarak çok koyu bir indigoya daldırılır ve boyama işlemi tamamlanır. Bu şekilde kömür siyahı ya da zeytin siyahı rengi elde edilebilmektedir.

“Krem rengin elde edilmesi için, saf yün iplik kırmızı rengin en son suyuna daldırılmıştır. Böylece rengin kırılması sağlanmıştır”⁴⁵ (Fotoğraf 6.15).

Fotoğraf 6.15. Krem rengine boyanmış yün iplik
(Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

⁴⁵ Mehmet ŞANLI, 17.12.2019 tarihli görüşme.

“Mor rengi için, yün iplikler ilk olarak indigo ile mavi renge boyanmıştır. Ardından kök boya ile boyanarak mor iplik elde edilmiştir” (Fotoğraf 6.16).

Fotoğraf 6.16. Mor renge boyanmış yün iplik (Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

“Yavruağzı rengi için, yün iplikler ilk olarak az miktarda kök boya ile boyanmıştır. Ardından sarı renk veren muhabbet çiçeği ile boyanarak yavruağzı rengi elde edilmiştir”⁴⁶ (Fotoğraf 6.17).

⁴⁶ Mehmet ŞANLI, 17.12.2019 tarihli görüşme.

Fotoğraf 6.17. Yavruağızı rengine boyanmış yün iplik (Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

Eser çalışmasında kullanılacak mavi renkli ipliklerin boyanmasında dövülmüş indigo bitkisi kullanılmıştır. *“1 kg yün iplik boyamak için ortalama 100 gr indigo kullanılmaktadır. İplikler öncelikle içerisinde İndigo bulunan kazana daldırılır, bu esnada iplikler ilk olarak açık yeşil bir ton alır, ardından hava ile temas ettiğinde iplikler mavi renge döner. Diğer renkler kazanda 1 gün bekletilirken, mavi renk kazana daldırma yöntemiyle 10 dakika içerisinde elde edilebilmektedir. Birden fazla yapılan daldırma işlemi sonrasında mavi rengin tonu istenilen şekilde koyulaştırılabilir”* ⁴⁷ (Fotoğraf 6.18).

⁴⁷ Mehmet ŞANLI, 17.12.2019 tarihli görüşme.

Fotoğraf 6.18. Lacivert renge boyanmış yün iplik

(Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, Kasım 2019)

6.2. Kilimin Dokuma Süreci

Kilimin dokuması Manisa'nın Sarıgöl ilçesi, Yeniköy' de yaşamını sürdüren dokumacı Nadire Altun tarafından yapılmıştır. Kilim, yörenin sarmalı ıstar tipi tezgâh olarak adlandırdığı, dikey çözgü sistemli dokuma tezgâhında dokunmuştur. Texcelle programında çizimi yapılmış desenin, 35x53 cm ölçüsünde renkli baskısı dokumacıya ulaştırılmıştır. Dokumacı bu baskıyı referans olarak almış, dokuma esnasında çözgülerin arasına yerleştirerek kilimi dokumuştur (Bkz. Fotoğraf 6.22). Dokumacıların kendine has dokuma yöntemleri vardır. Referans ile dokumanın yanı sıra, dokumacı deseni çözgü ipliklerine çizebilir veya desen ölçeğini parçalara ayırarak dokuyabilir. Dokumada, yörede "tırnak işi" olarak adlandırılan ilikli kilim tekniği kullanılmıştır. Her ne kadar dokumacı deseni genel hatlarıyla kilime işlemiş olsa da motiflerin dokumacı tarafından yorumlandığı detaylarda gözlenebilmektedir.

Fotoğraf 6.19. Tezgâhta kilimin başlangıç aşaması

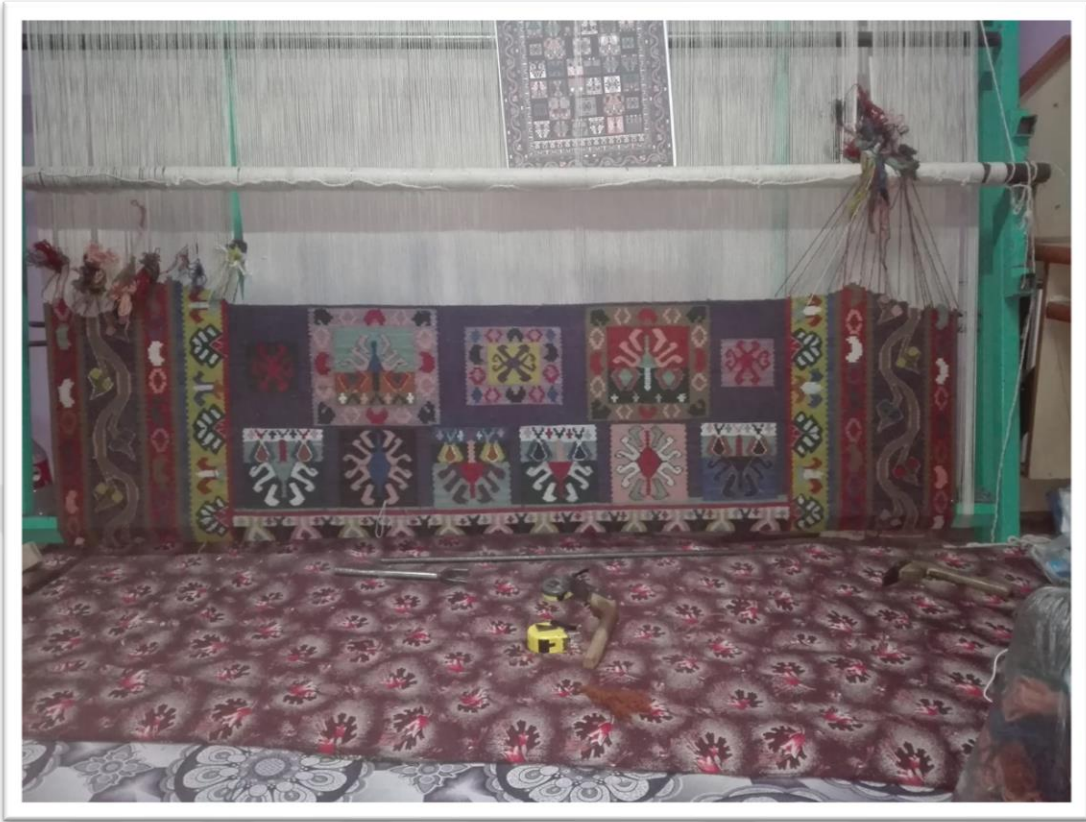
(Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Aralık 2019)

Fotoğraf 6.20. Kilimin sağı kısmından detay (Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)

Fotoğraf 6.21. Kilimin sol kısmından detay (Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)

Fotoğraf 6.22. Referans çizim ile kilimin dokunması (Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)

Kilimde, her 10 cm'lik alan için tek olarak 33 çözgü, çift olarak 66 çözgü üzerinden kalite hesabı yapılmıştır. Bu değerlere göre oldukça ince bir kilim dokunmuştur. Kilim çizim aşamasında iken üreticinin öngördüğü şekilde 160x230 cm ölçülerinde tasarlanmıştır. Ancak dokuma aşamasında desende bulunan motiflerin yerleşimlerine göre tezgâh üzerindeki ölçülendirme ebadı 197x263 cm olarak revize edilmiştir. Kilimin saçak boyu ise 12 cm uzunluğundadır.

Çözgüde yün iplik kullanılmıştır. Dokumada kullanılan yün iplikler 2 kattan S bükümlüdür ve iplik kalınlığı 1 m uzunlukta 17x2 mg olarak ifade edilmektedir. Kilimin atkılarında yaklaşık 4,5 kg iplik kullanılmıştır. Çözgü iplikleriyle birlikte kilimin yaklaşık ağırlığı 10 kg'dır.

Fotoğraf 6.23. Kilim dokumadan detay (Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)

Kilimin tasarımında ince ve orta kalınlıkta olmak üzere iç içe bordürler kullanılmıştır. Bordürleri en dıştan içe doğru numaralandırdığımızda, 1. ve 3. ince bordürlerde “İnci ve Payet Dizisi” olarak adlandırılan bezemelere yer verilmiştir. 2. bordürde “Kalıntı örneği 10”, 4. bordürde “Kalıntı örneği 09” numaralı bezemeler kilimi çevrelemektedir. Kilimin orta kısmında çeşitli ebatlarda dizilen kareler içerisinde “Lotus ve Palmet Dizisi”, “İon Kymationu-Yumurta ve Mızrak Ucu Dizisi”, “İnci ve Payet Dizisi” olarak adlandırılan bezemeler yerleştirilmiştir. Adı geçen bu bezemelerin kalıntı örnekleri Fotoğraf 6.24’de belirtilmiştir. Kilimin zemininde mor rengi hakimdir. Motiflerde kullanılan renkler ise krem, kırmızı, kiremit, yavruağzı, yağ yeşili, nefti yeşil, çağla yeşili, ceviz, kahverengi, sarı ve mavinin tonlarıdır.

Fotoğraf 6.24. Bezemelerin arkeolojik adlandırılması⁴⁸

Antik çağlarda Yunan ve Roma kültürlerinde bulunan sanat dallarının vazgeçilmez bezemelerinden biri olan Lotus ve Palmet bezemesi (Fotoğraf 6.24), ilk kez Mezopotamya’da görülmüştür. Bu iki motifin yer aldığı mimari bezemeler, halı ve kilimlerde de işlenmiş olup, her şeyin başlangıcını temsil etmektedir. Bununla birlikte Lotus ve Palmet motifleri Eski Mısır’da yaşamın, Selçuklularda ise tanrısal gücün simgesi olarak ifade edilmektedir⁴⁹.

⁴⁸ Bu bilgiler Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT ile yapılan 9 Nisan 2020 tarihli yazışmadan aktarılmıştır.

⁴⁹ Ali TAŞÇI, **Selçuklu Dönemi Halı Figürleri**, 88-89.

Fotoğraf 6.25. Dokuması tamamlanmış kilimin orta kısmı

(Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)

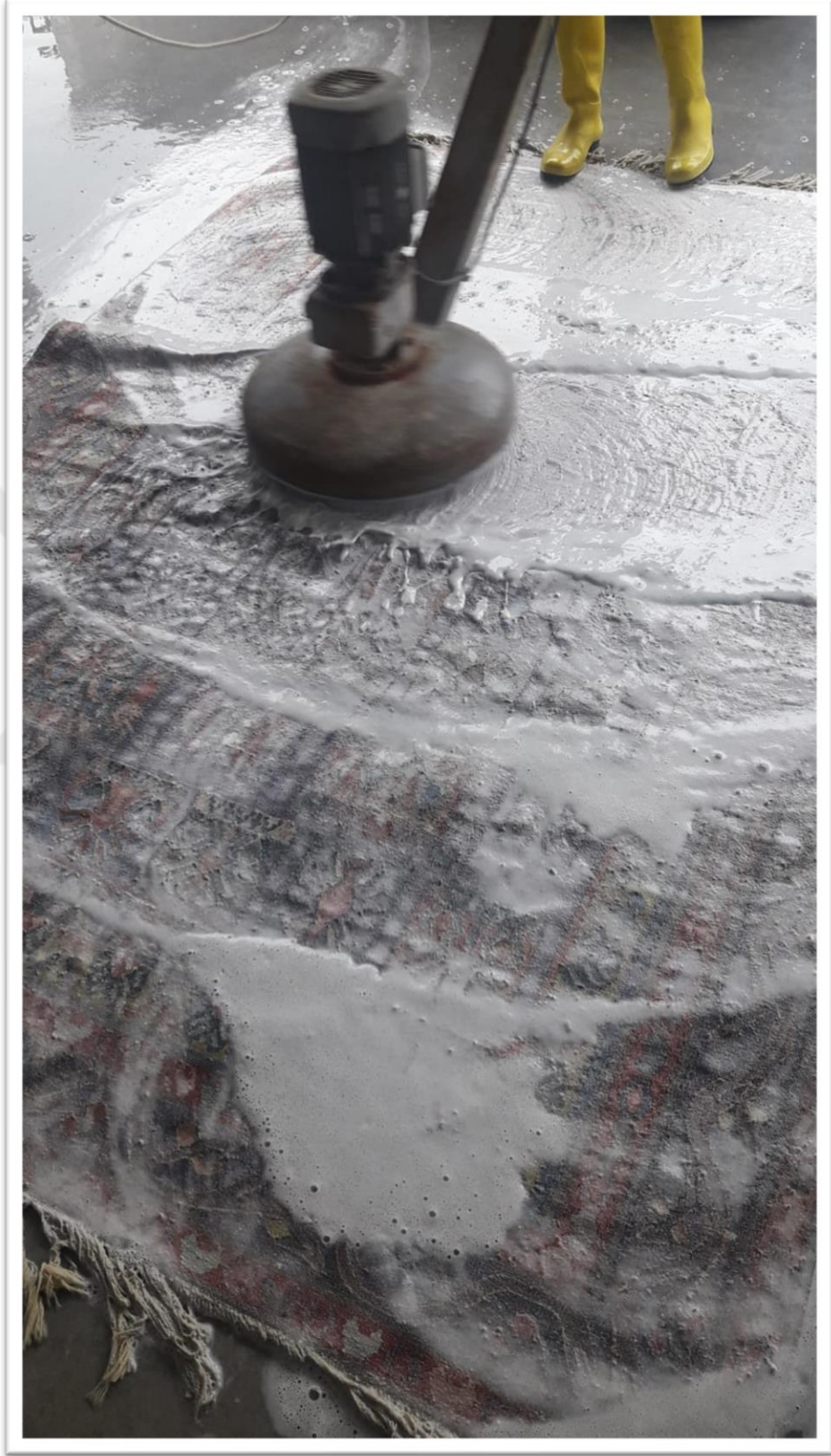
Fotoğraf 6.26. Dokuması tamamlanan kilimin sol kısmından görünüm

(Mehmet Şanlı, Yeniköy/ Manisa, Ocak 2020)

Dokuması tamamlanan kilimin yıkama işlemi Aksaray’ da Mehmet Şanlı tarafından yapılmıştır. Kilime ilk işlem olarak ham yıkama yapılmıştır. İlk yıkamadan 3 gün sonra kilimin yüzünde bulunan tüyler yakılıp, temizlenmiştir. Ardından tekrar yıkaması yapılmıştır. Renklerin oturması için kilime son kez yıkama yapılmış, böylece kilim toplamda 3 kez yıkama işlemine tabi tutulmuştur. Doğal boyar maddeler yıkandıkça canlandığından, her yıkama sonrasında kilimin renkleri ortaya çıkmıştır (Bkz. Fotoğraf 6.29). Yıkama işlemi tamamlandıktan sonra kilime pres ütöleme işlemi uygulanmıştır.

Fotoğraf 6.27. Yıkama işlemi-1 (Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)

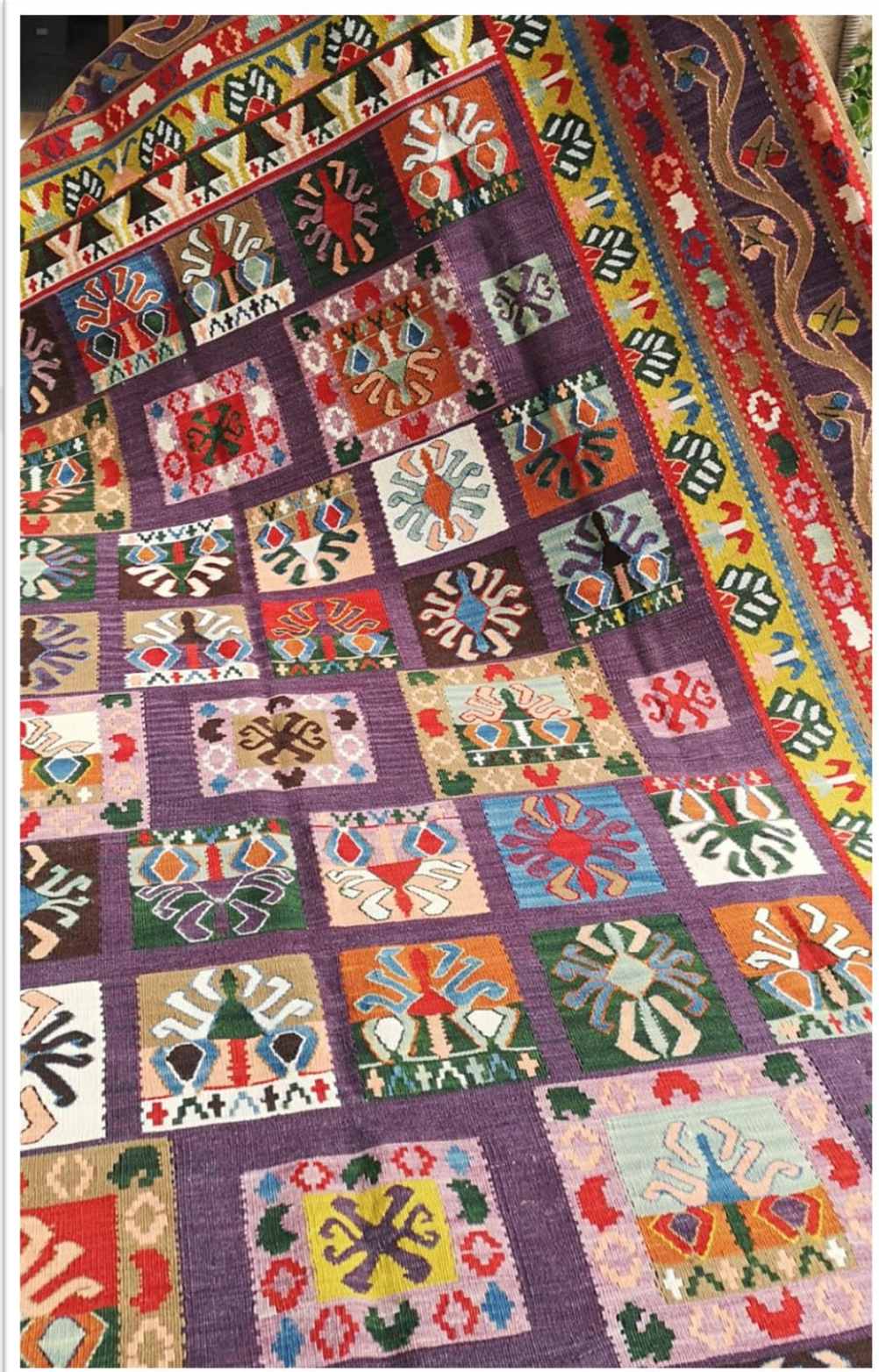
Fotoğraf 6.28. Yıkama işlemi-2 (Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)

Fotoğraf 6.29. Yıkama işlemi-3 (Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)

Fotoğraf 6.30. Yıkama sonrası kilim detay (Mehmet Şanlı, Aksaray, Şubat 2020)

Fotoğraf 6.31. Kilim detay-1 (Şenay Subaşı Avar, İstanbul, Mayıs 2020)

Fotoğraf 6.32. Kilim detay-2 (Şenay Subaşı Avar, İstanbul, Mayıs 2020)

Fotoğraf 6.33. Kilim genel görünüm-1 (Şenay Subaşı Avar, İstanbul, Mayıs 2020)

Fotoğraf 6.34. Kilim genel görünüm-2

(Şenay Subaşı Avar, İstanbul, Mayıs 2020)

7. DEĞERLENDİRME

Muğla ili Yatağan ilçesi Eskihsar köyünde yer alan ve kültürel değerlerimizden biri olan Stratonikeia Antik Kenti, 1977 yılında yapılan ilk kazı çalışmalarıyla ortaya çıkarılmıştır. Tarih boyunca birden fazla medeniyete ev sahipliği yapmış bu kent, Anadolu'da bulunan çok katmanlı kültürel miras alanlarından biri olma özelliğindedir. Kazı çalışmalarının halen sürdürüldüğü kent, 2015 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'nde yerini almıştır. Kentin bugün ayakta kalan yapıları arasında Şehir Kapısı, Tiyatro, Tapınak, Nekropol, Gymnasion, Bouleuterion, Roma Hamamları ve Sur Duvarları bulunur.

Bu eşsiz antik kentte yapılan kazı çalışmalarında M.Ö. 2. binden itibaren dokuma ile ilgili buluntulara rastlanmıştır. Stratonikeia'nın yaklaşık 3,2 km kuzeyinde yer alan Börükçü yerleşiminde dokuma atölyeleri, tapınak teras kısımlarında bulunan kalıntılarda ise yoğun dokuma ve boya malzemeleri ele geçirilmiştir. Bunun yanı sıra diğer ev ve dokuma atölyesi kalıntıları ise kutsal alanın alt kısmında yer alan teraslarda bulunmuştur. Burada tespit edilen dokuma tezgâhının yeri ve bulunan dokuma malzemeleri oldukça dikkat çekicidir. Bu sebeple ilk bulunduklarında BDA1 ve BDA2 şeklinde dokuma atölyesi olarak kayıtlara geçirilmiştir (Bkz. Fotoğraf 1.1). Bu yapıların yalnızca dokumada kullanılan yerler olmadığı hem atölye hem de yaşam alanı olabileceği belirtilmiştir. Burada, boyamada kullanılan malzemeler arasında ağırlık ve ağırşagın dışında, pişmiş toprak, metal, taş ve kemik eserler bulunmuştur. Bu metal örneklerden birisinin tek, diğerlerinin iki delikli çuvaldız türü bronz eserler olduğu, hatta bronz bir levha üzerinde bulunan yazıt parçasının dokuma ile ilgili harfler içerdiği belirlenmiştir.

Stratonikeia' da antik dönemde buluntularına rastlanan dokuma malzemelerinin yanı sıra, Cumhuriyet Dönemi'ne ait etnografik eserler arasında dokuma kilimlere de rastlanmıştır. Bu kilimlerde genellikle geometrik desenler kullanılmış ve farklı renk tonları uygulanmıştır. Yörede namazlık olarak kullanıldığı belirtilen dokumaların farklı örnekleri halen görülebilmektedir (Bkz. Fotoğraf 1.2).

Antik kentin genelindeki kalıntıların üzerinde bulunan süslemelerin motifleri geometrik (Bkz. Fotoğraf 4.7.,4.17.,4.22), organik (Bkz. Fotoğraf 4.4., 4.21) ve figürlü yapılardan oluşmuştur. Bununla birlikte birçok kalıntı üzerinde hem geometrik hem de organik motiflerin (Bkz. Fotoğraf 4.3., 4.28) bir arada kullanıldığı da görülmüştür. Mimari açıdan oldukça zengin detaylar içeren kentin bulguları arasında heykellere ve seramik eserlere de sıklıkla rastlanmış, ancak konunun dışında olduğu için bu çalışmada yer verilmemiştir.

Bu çalışma kapsamında, oldukça geniş bir alana yayılmış olan Stratonikeia Antik Kenti'nde iki gün süren alan araştırması yapılmıştır. Bu süre içinde alandaki kalıntıları yakından inceleme fırsatı bulunmuş ve kalıntılara ait 430 adet fotoğraf çekilmiştir. Genel görünüme dair fotoğraflara 2. Bölüm'de kentin tarihi süreci kısmında yer verilirken, özellikle detaylı süslemeleri içeren kalıntı örneklerinin fotoğraflarına ise Desen Çözümlemeleri bölümünde yer verilmiştir. Kalıntı örneklerinin yüzeylerinde yer alan süslemeler genel itibariyle kentin Roma Hamamları, Tapınak, Gymnasion ve Bouleuterion yapıları arasında bulunmaktadır.

Kalıntılar üzerindeki süslemelerden elde edilen motiflerden yola çıkılarak ve tasarım ilkeleri gözetilerek oluşturulan kompozisyonlar ise Yeni Tasarım Önerileri bölümünde renk ve desen varyantları ile sıralanmıştır. Antik kent kalıntıları üzerine kurulu böyle bir konu daha önce çalışılmadığından, bu motiflerle ortaya çıkarılan kilim tasarımlarının bu bölgedeki dokumalarda kullanılan motiflerle benzerlikleri

bulunmamaktadır. Tamamen özgün bir bakış açısıyla değerlendirilen motifler, geometrik ve organik biçimlerle kompoze edilmiş haliyle bu eser çalışmasında yerini almıştır.

Uygulama aşamasında kilim için bir renk paleti oluşturulmuştur. Bu renk paleti, üreticinin mesleki bilgi birikimi ve deneyimlerine dayanarak verdiği bilgiler ile kişisel arşivinde bulunan yaklaşık 250 sene öncesine ait olduğu düşünülen Anadolu kilimleri referans alınarak oluşturulmuştur. Kilimlerde genellikle geometrik motiflerden oluşan kompozisyonların kullanıldığı görülmektedir (Bkz. Fotoğraf 6.1.,6.2.,6.3.). Antika değeri olan bu referans kilimlerde yaygın şekilde kullanılan mor ve tonlarından ilham alınmış, eser çalışması için dokunacak kilimin zemin rengi de mor olarak belirlenmiştir. Kilimde kullanılan diğer renkler krem rengi, kırmızı, kiremit rengi, yavruağzı rengi, yağ yeşili rengi, nefti yeşil rengi, çağla yeşili rengi, ceviz rengi, kahverengi, sarı ve mavi renklerinin tonlarıdır.

8. SONUÇ

Helenistik, Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemlerinin izlerini taşıyan Stratonikeia Antik Kenti'ndeki tarihi yapılar ve kalıntılar mimari açıdan oldukça zengin süsleme detayları içermektedir. Bölgenin tarihi süreci düşünüldüğünde, halen yaşamlarını kalıntılar arasında sürdürmekte olan halkın gözlemediği bu antik kentin görülmeye değer olduğu aşikârdır.

Çalışma kapsamında bölgedeki kalıntılar üzerinde bulunan süslemeler, estetik bakış açısıyla yeniden değerlendirilmiş ve geliştirilen tasarımlar kilim tekniği ile uygulanmıştır. Dokumada kullanılan iplikler Aksaray ilinden temin edilmiştir (Bkz. Fotoğraf 6.4). İpliklerin dokuma öncesi boyama işlemleri, halı-kilim üreticisi Mehmet Şanlı tarafından, İzmir'in Selçuk ilçesinde bulunan iplik boyama atölyesinde yapılmıştır.

Dokuması yapılan kilimde antika Anadolu kilimlerinden referans alınarak bir renk paleti hazırlanmıştır (Bkz. Fotoğraf 6.1.,6.2.,6.3.). Bu antika kilimlerde sıklıkla kullanılan mor ve tonlarından ilham alınmış, tez çalışmasının tarihi konusu ile bütünleşeceği düşünülerek, dokunacak kilimin zemin rengi mor olarak belirlenmiştir. Kilimde kullanılan diğer renkler krem rengi, kırmızı, kiremit rengi, yavruağzı rengi, yağ yeşili rengi, nefti yeşil rengi, çağla yeşili rengi, ceviz rengi, kahverengi, sarı ve mavi renklerin tonlarından oluşur. Ana renkleri elde etmek için kullanılan boyarmaddeler, kırmızı renk için kökboya, sarı renk için muhabbet çiçeği ve cehri, mavi ve tonları için ise indigodur. Ceviz rengini elde etmek için güneşte kurutulan cevizin yeşil dış kabukları kullanılmıştır. Kahverengi için herhangi bir boyama işlemi yapılmamış, koyunun sırtından elde edilen yün mevcut rengiyle eğrilerek doğal hâli ile kullanılmıştır. Geriye kalan ara renkler de ana renklerin karışımlarından elde edilmiştir.

Eser çalışması kapsamında, Stratonikeia Antik Kentindeki kalıntılar üzerinde yer alan süslemeleri tarihin gölgesinden kurtararak, zamanda yolculuk yapmalarına fırsat tanımak ve günümüz sanat anlayışı ile gündelik yaşama dâhil etmek istenmiştir. Tüm bu işlemlerin sonucunda, kapsamlı bir şekilde ele alınan antik motiflerden tasarlanmış, el emeği bir ürün ortaya çıkarılmıştır.

Bu kültürel zenginliğin gelecek nesillere aktarılması hususunda, bölgedeki kalıntılardan yola çıkılarak günümüze uyumlu bir motif dili geliştirilmeye çalışılmıştır. Geçmiş zamanlarda bu kalıntılar üzerindeki süslemeler dönemin sanata ve mimariye olan ilgisini kusursuzca ortaya koyarken, bugün halen o dönemlerin izlerini taşıyan motiflerin günlük yaşantımızda kendine yer bulabilmesi heyecan vericidir.

Eser çalışmasının ortaya çıkarılmasındaki asıl amaç, kültürel mirasın korunmasında farkındalık yaratmak ve Stratonikeia Antik Kent kalıntıları üzerindeki motifleri modern hayata entegre ederek günümüz kilim tasarımlarına yeni bir soluk kazandırmaktır. Bunun yanı sıra eserde, kalıntılar üzerindeki motiflerin tasarım anlayışı çerçevesinde değerlendirilerek literatürde yer alabileceğine vurgu yapılmıştır.

9. KAYNAKLAR

Kitaplar

ATLIHAN, Şerife (2011), **18.-19. Yüzyıl Anadolu Kilimleri, Gülgözen Koleksiyonu**, İstanbul.

BALPINAR ACAR, Belkıs (1982), **Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları**, İstanbul.

DENİZ, Bekir (2000), **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

ERHAT, Azra (1972), **Mitoloji Sözlüğü**, 1. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Kütahya, Manisa, İzmir, Antalya, Karaman, Adana, Halep, Şam, Kudüs, Mekke, Medine**, Haz. Seyit Ali Kahraman, 9.Kitap-1. Cilt, YKY, İstanbul.

HULL, Alastair- WYHOWSKA, Jose Luczyc (1993), **KILIM**, Thames& Hudson, London.

HULL, Alastair- BARNARD, Nicholas (1991), **LIVING WITH KILIMS**, Thames& Hudson, China.

KARADAĞ, Recep (2007), **Doğal Boyamacılık**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.

SOYSALDI, Aysen (1999), **Türk Kilimlerinde Dokuma ve Boyama Özellikleri**, Erdem, Halı Özel Sayısı III, Cilt:10, Sayı:30, Ankara.

SÖĞÜT, Bilal (2019), **Stratonikeia (Eskihisar) ve Kutsal Alanları**, Ege Yayınları, İstanbul.

Makaleler

BAŞOĞLAN AVŞAR, Öncü (2019), **Çok Katmanlı Bir Kültürel Miras Alanında Mimari Koruma ve Restorasyon: Stratonikeia’da Bir Uygulama Örneği**, Stratonikeia Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları: STRATONIKEIA ÇALIŞMALARI 4:233-243.

BOYSAL, Yusuf (1983), **Stratonikeia**, S.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 2:123-134.

GEZER, Ülkü (2019), **Çağdaş Sanat ve Tasarım Eğitiminde Görsel Tasarım Öğeleri ve İlkeleri**, Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 40, Eylül:595-614.

SAĞ, Mehmet (2012), **Bir Sembol Olarak “Kilim”**, Arış Dergisi, Sayı 8:116-121.

SÖĞÜT, Bilal (2014), **Zaman Tünelinde Gezilen Kent: Stratonikeia**, Lykos Dergisi, Kasım- Aralık: 6-21.

SÖĞÜT, Bilal- TAŞKIRAN, Murat (2014), **Stratonikeia’dan Augustus Dönemi Mısır Etkili Korinth Başlıkları**, Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi (KAAM) Yayınları-XXII:189-211.

SÖĞÜT, Bilal (2017), **Stratonikeia 2015 Yılı Çalışmaları: Yerleşim ve Kentleşme**, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı 156, Eylül- Aralık:153-168.

TAŞÇI, Ali (2011), **Selçuklu Dönemi Halı Figürleri**, Vakıflar Halı Müzesinde Selçuklu ve Selçuklu Geleneğindeki Halılarda Kozmolojik ve İkonografik Boyut, Der. Selman Kardeşlik, Vakıflar Genel Müdürlüğü, 73-90.

TIRPAN, Ahmet A. (1990), **Stratonikeia'nın Şehir ve Sur Planı**, S.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 5:217- 234.

TIRPAN, Ahmet A. (1997), **Buluntular Işığında Lagina ve Yakın Çevresinin Tarihi Süreci**, S.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 11:75- 98.

WANG, F. and HANAFIN M. J. (2005), **Design-based research and technology-enhanced learning environments**, Educational Technology Research & Development, 53(4), December:5-23.

YURDUGÜZEL, Türkan O. (2011), **Stratonikeia (Eskihisar Köyü) Yerleşiminde Tarihsel Gelişim ve Sosyal Değişimin Kentsel Dokuya Etkilerinin İrdelenmesi**, e-Journal of New World Sciences Academy Engineering Sciences, 1A0206, 6, (4):931-942.

İnternet Sitesi Kaynakları

<http://bikeclassical.blogspot.com/2016/10/stratonikeia-of-caria.html>

<https://www.aphrodisias.org>

<https://tr.wikipedia.org>

<https://businessturkeytoday.com/historical-stratonikeia-in-mugla-known-as-the-city-of-gladiators-and-love-welcomes-visitors-again.html>

<https://www.uludagsozluk.com>

Kaynak Kişiler

Prof. Dr. Bilal Söğüt, 09.04.2020 Tarihli Yazışma

Mehmet Şanlı, Selçuk/ İzmir, 17.12.2019 Tarihli Görüşme

10. ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğreniminden sonra, 2002 yılında Halit Armay Süper Lisesi'nden, 2008 yılında İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Mühendisliği'nden, 2015 yılında ise Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Halı Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı'ndan mezun oldu. 2017 yılında aynı anasanat dalında başladığı yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Bugüne kadar birçok özel halı firmasında, halı tasarımcısı olarak çalışmaktadır.

Projeler:

2015, Dubai Projesi: İç Mimar Anna Fresco ve ressam Yalçın Bilgin'in oluşturduğu projede 4 ay süreyle çalışmıştır. Proje; Dubai, Sportcity'de bulunan bir villanın iç mekân duvarları ve kubbe tasarımını kapsar. Çeşitli ölçülerde duvar tasarımları İstanbul'da tamamlanırken, 5 m çapındaki kubbe tasarımı Dubai'de iskele aracılığıyla yapılmıştır.

Yurtiçi ve Yurtdışı Sergiler:

- 2015, Türk Sanatçıları Grup Sergisi, Amsterdam, Hollanda
- 2015, Scythia 7. Uluslararası Mini Tekstil Sanatı Sergisi, Kherson, Ukrayna
- 2015, 2. Uluslararası Bodrum Bienali, Bodrum, Muğla
- 2015, Türk Sanatçıları Grup Sergisi, Plovdiv, Bulgaristan
- 2016, Design Week Turkey, İstanbul Haliç Kongre Merkezi
- 2017, Domotex Hannover Halı Fuarı, Hannover, Almanya
- 2019, Domotex Hannover Halı Fuarı, Hannover, Almanya

Ödüller:

2016, İstanbul Halı İhracatçıları Birliği (İHİB) 10. Halı Tasarım Yarışması, Finalist (İlk 10), Finalistlerin halıları Türkiye Tasarım Haftası'nda ve 2017 yılında Domotex Hannover halı fuarında sergilenmiştir.

2018, İstanbul Halı İhracatçıları Birliği (İHİB) 12. Halı Tasarım Yarışması, Finalist (İlk 8), Finalistlerin halıları 2019 yılında Domotex Hannover halı fuarında sergilenmiştir.

2019, Güneydoğu Anadolu İhracatçıları Birliği (GAİB) 12. Halı Tasarım Yarışması, Derece (5.).